

การศึกษาแนวทางการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์ จากการถอดบทเรียน กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหน่อไม้ฝรั่งปลอดภัยบ้านปลวกสูง จังหวัดลพบุรี

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 7
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
สิงหาคม 2566

REGIONAL OFFICE OF AGRICULTURAL ECONOMICS 7
OFFICE OF AGRICULTURAL ECONOMICS
MINISTRY OF AGRICULTURE AND COOPERATIVES
AUGUST 2023

การศึกษาแนวทาง
การเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์จากการถอดบทเรียน
ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหน่อไม้ฝรั่งปลอดภัยบ้านปลวกสูง จังหวัดลพบุรี

โดย

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 7
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ปี 2566

บทคัดย่อ

การศึกษาแนวทางการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์ จากการถอดบทเรียนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หนองไผ่ฝรั่งปลอดภัยบ้านปลวกสูง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา แนวทางการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์จากการถอดบทเรียนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหนองไผ่ฝรั่งปลอดภัยบ้านปลวกสูง โดยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกหนองไผ่ฝรั่งอินทรีย์ จำนวน 22 ราย

การวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative analysis) โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่อหาความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative analysis) จากการถอดบทเรียนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหนองไผ่ฝรั่งปลอดภัยบ้านปลวกสูงด้วยการใช้กรอบแนวคิดห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 5 กิจกรรม และกิจกรรมสนับสนุน 4 กิจกรรม

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหนองไผ่ฝรั่งปลอดภัยบ้านปลวกสูงอยู่ภายใต้การดำเนินงานของแปลงใหญ่พืชผัก หมู่ 2 บ้านท่าปลวกสูง โดยในปี 2565 กลุ่มวิสาหกิจฯ มีสมาชิก 22 ราย พื้นที่ปลูกรวม 52 ไร่ ผลตอบแทนเฉลี่ยของเกษตรกรอยู่ที่ 288,000 บาทต่อไร่ต่อปี มีการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และได้รับการรับรองมาตรฐานอินทรีย์ ได้แก่ Organic Thailand, มาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์สหรัฐอเมริกา (USDA Organic), มาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์สหภาพยุโรป (EU) และเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee System : PGS) กลุ่มวิสาหกิจฯ ดำเนินงานภายใต้กรอบโมเดลเศรษฐกิจ BCG Model (Bio-Circular-Green Economy) มีการรวมกลุ่มอย่างเข้มแข็ง และเชื่อมโยงกลุ่มเครือข่ายต่างๆ ในพื้นที่ชุมชน มีการสร้างมูลค่าเพิ่มจากการแปรรูปในส่วนของผลิตภัณฑ์ที่มี เช่น น้ำมันสกัดจากเมล็ดหนองไผ่ฝรั่ง และการนำวัสดุเหลือใช้มาแปรรูป เช่น การนำหนองไผ่ฝรั่งตากเกรดมาทำเป็นสบู่ เป็นต้น ซึ่งนอกจากจะเป็นกลุ่มเกษตรกรต้นแบบเกษตรอินทรีย์ที่ประสบความสำเร็จสร้างรายได้หมุนเวียนให้แก่เกษตรกรและชุมชนแล้ว ยังมีบริการให้ความรู้ เป็นศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าการเกษตร (ศพก.) ด้านเกษตรอินทรีย์ มีวิทยากรบรรยายให้แก่ผู้สนใจ เกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการผลิต เช่น โดรนเพื่อการเกษตร ระบบการจัดทำฐานข้อมูลสมาชิก อีกทั้งมีการนำพลังงานสะอาดคือระบบพลังงานแสงอาทิตย์ (Solar cell) มาใช้แทนไฟฟ้า นอกจากนี้มีการวางแผนการบริหารจัดการน้ำโดยมีบ่อพักน้ำ และการวางระบบน้ำแบบน้ำหยดซึ่งสามารถควบคุมน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ หากต้องการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าเกษตรอินทรีย์ควรมีการรวมกลุ่มเกษตรกร เชื่อมโยงสร้างเครือข่ายทั้งกับกลุ่มเกษตรกร และชุมชน เพื่อประโยชน์ในด้านการผลิต การตลาด นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการเกษตรเข้ามาใช้ในการผลิตการแปรรูป สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์และวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เพื่อสร้างรายได้และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ควบคุมคุณภาพสินค้าให้มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล ภาครัฐควรสนับสนุนการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ทางการเกษตรให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

คำนำ

การศึกษาแนวทางการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์ จากการถอดบทเรียนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หน่อไม้ฝรั่งปลอดภัยบ้านปลวกสูง ภายใต้โครงการพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน เป็นการศึกษาถึงการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหน่อไม้ฝรั่งปลอดภัยบ้านปลวกสูง จังหวัดลพบุรี ซึ่งเป็นกลุ่มที่ประสบความสำเร็จทั้งด้านการผลิต การตลาด และการบริหารจัดการกลุ่ม การถอดบทเรียนได้นำแนวคิดห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) มาใช้เป็นกรอบเพื่อให้เห็นแนวทางการดำเนินงานตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ ซึ่งจากการถอดบทเรียน สามารถนำองค์ความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ไปต่อยอดแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า เป็นแนวทางการพัฒนาให้กับเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรรวมทั้งการกำหนดนโยบายเกษตรอินทรีย์ของประเทศ ให้ไปสู่ความสำเร็จต่อไป

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 7 ขอขอบคุณเกษตรกร และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เสียสละเวลา อนุเคราะห์ข้อมูล และหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานฉบับนี้คงจะเป็นประโยชน์แก่เกษตรกร ผู้สนใจ หน่วยงาน ภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 7

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

กรกฎาคม 2566

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
สารบัญ	ค-ง
สารบัญตาราง	จ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญของการศึกษา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	2
1.4 นิยามศัพท์	2
1.5 วิธีการศึกษา	2
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร แนวคิดและทฤษฎี	4
2.1 การตรวจเอกสาร	4
2.2 แนวคิดและทฤษฎี	7
บทที่ 3 ข้อมูลทั่วไป	12
3.1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์	13
3.2 ลักษณะการปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ของเกษตรกร	17
3.3 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการใช้แรงงาน และเครื่องจักรในการเพาะปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์	18
3.4 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเกษตรกรอินทรีย์	19
บทที่ 4 ผลการศึกษา	24
4.1 ห่วงโซ่คุณค่าหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์	25
4.2 ปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหน่อไม้ฝรั่งปลอดภัยบ้านปลวกสูงประสบความสำเร็จและมีความเข้มแข็ง	39
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	41
5.1 สรุป	41
5.2 ข้อเสนอแนะ	43
บรรณานุกรม	45

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก	47
ภาคผนวกที่ 1 ตรามาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์	48
ภาคผนวกที่ 2 สารสำคัญของแผนปฏิบัติการด้านเกษตรอินทรีย์พ.ศ. 2566-2570	54
ภาคผนวกที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกษตรกร	57

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
3.1	ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์	15
3.2	ลักษณะการปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ของเกษตรกร	17
3.3	ลักษณะการใช้แรงงาน และเครื่องจักรในการเพาะปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์	18
3.4	พื้นที่เกษตรอินทรีย์ในทวีปเอเชีย จำแนกตามประเทศ ปี 2557-2562	20
3.5	จำนวนแปลงที่ได้รับรองมาตรฐานแหล่งผลิตอินทรีย์รายชนิดพืช ปี 2566	23

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
3.1 Organic Agriculture Worldwide-key indicators 2020	19
4.1 แผนภาพกลุ่มแปลงใหญ่พืชผัก ตำบลท่าดินดำ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี	25
4.2 ขั้นตอนในการปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์	28
4.3 วงจรการปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหน่อไม้ฝรั่งปลอดภัยบ้านท่าปลวกสูง	29
4.4 สปุ่หน่อไม้ฝรั่ง (แบรนด์ไม้ตรี)	29
4.5 บาล์มหน่อไม้ฝรั่ง (แบรนด์อินดี้บาล์ม)	30
4.6 น้ำมันสกัดจากเมล็ดหน่อไม้ฝรั่ง (แบรนด์อินดี้ออยล์)	30
4.7 แชมพูสมุนไพร (แบรนด์ไม้ตรี)	31
4.8 กระดาษจากหน่อไม้ฝรั่ง	31
4.9 ตัวอย่างข้อมูลทั่วไปของสมาชิกเกษตรกรในระบบเสมียนนารี	34
4.10 ตัวอย่างข้อมูลแผนภูมิตายได้จากกำหนำยผลผลิตของสมาชิกเกษตรกรในระบบเสมียนนารี	34
4.11 ตัวอย่างข้อมูลแผนภูมิผลผลิตของสมาชิกเกษตรกรในระบบเสมียนนารี	35
4.12 ตัวอย่างข้อมูลแผนภูมิผลผลิตรายสัปดาห์ของสมาชิกเกษตรกรในระบบเสมียนนารี	35
4.13 ตัวอย่างข้อมูลแผนภูมิแสดงผลข้อมูลผลผลิตทั้งหมดของสมาชิกเกษตรกรในระบบเสมียนนารี	36
4.14 ห่วงโซ่คุณค่าในการผลิตหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหน่อไม้ฝรั่งปลอดภัยบ้านปลวกสูง	38

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของการศึกษา

เกษตรอินทรีย์เป็นการเกษตรที่หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี ปราศจากสารพิษตกค้าง โดยเน้นที่หลักการปรับปรุงและบำรุงดิน เป็นระบบการผลิตอาหารที่ยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจ ทำให้ห่วงโซ่อาหารที่ถูกทำลายไปโดยสารเคมีกลับฟื้นคืนมา เป็นการช่วยสร้างสมดุลให้กับธรรมชาติซึ่งจะนำไปสู่การบริโภคที่ยั่งยืน มั่นคงและปลอดภัย

ทางรัฐบาลได้ให้ความสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานด้านเกษตรอินทรีย์ โดยมีการผลักดันและขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของประเทศอย่างต่อเนื่อง มีการจัดทำแผนปฏิบัติการด้านเกษตรอินทรีย์เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทย ซึ่งพื้นที่เกษตรอินทรีย์ของประเทศไทย ในปี 2565 มี 1,403,441 ไร่ เพิ่มขึ้นจากปี 2564 ที่มีพื้นที่ 1,348,155 ไร่ หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.10 แต่จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด – 19 ส่งผลให้สินค้าเกษตรอินทรีย์ส่งออกที่สำคัญของไทย ในปี 2564 ที่ประกอบด้วย 2 กลุ่มสินค้า ได้แก่ ข้าว และผลไม้ (สดและแปรรูป) มีมูลค่าส่งออกรวม 1,331.38 ล้านบาท ลดลงจาก 1,730.53 ล้านบาท ในปี 2563 หรือลดลงร้อยละ 23.07 โดยตลาดส่งออกสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่สำคัญ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา จีน อิตาลี และสวิตเซอร์แลนด์ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2565)

ในปัจจุบันสินค้าเกษตรอินทรีย์ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ตามความต้องการของผู้บริโภคที่หันมาใส่ใจในเรื่องสุขภาพ อาหารที่สะอาดและปลอดภัยเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับการได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรเครือข่ายต่างๆ เกษตรกรมีการรวมกลุ่มผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ ซึ่งหลายกลุ่มประสบความสำเร็จ สามารถนำมาศึกษาเพื่อเป็นแนวทางให้กับเกษตรกรหรือผู้ที่สนใจพัฒนาการทำเกษตรอินทรีย์สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตร ยกตัวอย่างได้แก่เกษตรกรนำไปสู่ความเป็นอยู่ และสุขภาพที่ดีอย่างยั่งยืน

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหน่อไม้ฝรั่งปลอดภัยบ้านท่าปลวกสูง ถือเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ประสบความสำเร็จ มีความเข้มแข็งทั้งด้านการผลิตและการตลาดโดยใช้ระบบการปลูกแบบอินทรีย์ ไม่พึ่งสารเคมีจึงทำให้ผลผลิตเป็นที่ต้องการทั้งในและต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจได้นำผลผลิตส่งจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น สิงคโปร์ ไต้หวัน เป็นต้น ซึ่งการดำเนินงานและการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหน่อไม้ฝรั่งปลอดภัยบ้านท่าปลวกสูงสามารถนำไปเป็นแบบอย่างให้แก่กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ปรับใช้ พัฒนา สร้างรายได้ให้แก่กลุ่มและเกษตรกรอย่างมั่นคงและต่อเนื่อง

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 7 (สศท.7) ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการเรียนรู้จากประสบการณ์ของเกษตรกรที่ลงมือปฏิบัติจริงจนประสบความสำเร็จ จึงได้ทำการศึกษาแนวทางการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์ จากการถอดบทเรียนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหน่อไม้ฝรั่งปลอดภัยบ้านท่าปลวกสูง เพื่อให้สามารถนำองค์ความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ไปต่อยอดแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า เป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรที่มุ่งมั่นทำการเกษตรอินทรีย์ให้ไปสู่ความสำเร็จ

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาแนวทางการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์จากการถอดบทเรียนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหน่อไม้ฝรั่งปลอดภัยบ้านปลวกสูง

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

1.3.1 พื้นที่ศึกษา ได้แก่ พื้นที่ปลูกหน่อไม้ฝรั่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหน่อไม้ฝรั่งปลอดภัยบ้านปลวกสูง ตำบลท่าดินดำ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

1.3.2 ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เกษตรกรสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหน่อไม้ฝรั่งปลอดภัยบ้านปลวกสูง ตำบลท่าดินดำ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี จำนวน 22 ราย

1.3.3 ระยะเวลาข้อมูล ข้อมูลการผลิตปี 2565

1.4 นิยามศัพท์

เกษตรอินทรีย์ หมายถึง การผลิตพืชหรือสัตว์เพื่อการบริโภคหรือเพื่อการค้า ที่ใช้ปัจจัยการผลิตที่ได้จากธรรมชาติ เช่น ใช้พันธุ์พืชหรือสัตว์ที่มีการผสมพันธุ์หรือขยายพันธุ์ตามธรรมชาติ ใช้ปุ๋ยและสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่ได้มาจากวัสดุธรรมชาติ ไม่อนุญาตให้ใช้สารเคมีสังเคราะห์ เช่น ปุ๋ยเคมี และสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช เช่น ยาฆ่าแมลง ยาฆ่าเชื้อรา และยากำจัดวัชพืช รวมถึงสิ่งมีชีวิตดัดแปลงทางพันธุกรรม

1.5 วิธีการศึกษา

1.5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้มีการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) ข้อมูลปฐมภูมิ

1.1) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์รวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหน่อไม้ฝรั่งปลอดภัยบ้านปลวกสูง ตำบลท่าดินดำ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกด้วยวิธีสัมภาษณ์ (cencus) จำนวน 22 ราย

1.2) เก็บรวบรวมข้อมูลจากการประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อระดมความคิดเห็นผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมหาแนวทางการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์ จำนวน 30 ราย

2) ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการรวบรวมจากงานวิจัยของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ งานวิจัยของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้งข้อมูล จากหนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และการค้นคว้าข้อมูลผ่านระบบอินเทอร์เน็ต

1.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative analysis) โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่อหาความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative analysis) จากการถอดบทเรียนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหน่อไม้ฝรั่งปลอดภัยบ้านปลวกสูงด้วยการใช้กรอบแนวคิดห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain)

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 เพื่อเป็นแนวทางการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์ให้เกษตรกร สถาบันเกษตรกร หรือผู้สนใจนำไปพัฒนาสินค้าเกษตรอินทรีย์

1.6.2 เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน มีข้อมูลนำไปใช้ในการดำเนินนโยบายการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ และเป็นข้อมูลประกอบการดำเนินการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร แนวคิดและทฤษฎี

2.1 การตรวจเอกสาร

2.1.1 การตรวจเอกสารเกี่ยวกับเกษตรกรอินทรีย์

กุสุมา แก้วศักดิ์ (2555) ได้ศึกษาการพัฒนาตลาดพืชผักของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์บ้านสันทราย หมู่ 6 ตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ในปี พ.ศ. 2543 เกษตรกรในหมู่บ้านสันทรายทำการเกษตรเพื่อยังชีพ มิได้ทำการเกษตรเพื่อมุ่งหวังจะนำผลผลิตไปจำหน่าย ต่อมาเมื่อมีผลผลิตเหลือจากการบริโภค จึงมีการพัฒนาไปสู่ระบบตลาด ผลผลิตส่วนใหญ่เป็นพืชผักตามฤดูกาล ผลผลิตในแปลงอินทรีย์บางชนิดก็เพียงพอับความต้องการ บางชนิดก็ไม่เพียงพอับความต้องการของผู้บริโภค ด้วยกระแสความตื่นตัวด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของผู้บริโภค โดยเฉพาะการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ และผลผลิตเกษตรกรอินทรีย์ในพื้นที่บ้านสันทราย หมู่ที่ 6 เพียงพอต่อการนำไปจำหน่าย แต่ความรู้ในด้านการตลาดของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์เป็นไปตามวิถีการตลาดแบบพื้นบ้านเดิมๆ ทางกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์บ้านสันทรายโดยมีเกษตรกรต้นแบบ 7 ราย ซึ่งประสบความสำเร็จในด้านการทำเกษตรอินทรีย์และมีประสบการณ์ในด้านการตลาด ได้เป็นผู้นำในการหาแนวทางหรือความรู้ในด้านบริหารจัดการด้านตลาดให้กับกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์บ้านสันทราย ให้มีความรู้ในด้านกระบวนการผลิต สถานที่จำหน่าย การส่งเสริมการขายและการกำหนดราคา นำไปสู่จุดมุ่งหมายการพัฒนาตลาดพืชผักอินทรีย์ต่อไป

รุ่งเรือง ลาดบัวขาว (2548) ได้ศึกษาการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรเคมีเป็นเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรบ้านนาทีก ตำบลสะลวง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรเคมีเป็นเกษตรอินทรีย์ และกระบวนการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรเคมีเป็นเกษตรอินทรีย์พบว่า การทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรมีรูปแบบการพึ่งตนเองโดยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ตลอดจนการประยุกต์ใช้สมุนไพรในการป้องกัน กำจัดศัตรูพืชที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาดั้งเดิม พืชที่ใช้ปลูกเป็นพืชที่ทำได้ในท้องถิ่นสามารถต้านทานโรคได้ดี เช่น ข้าวเจ้าแดงมะลิ ถั่วเหลือง และพืชผักสวนครัวพื้นบ้าน กรรมวิธีการผลิตสอดคล้องกับวิถีการผลิตเดิมโดยการปลูกพืชหมุนเวียนและไม่มีการใช้สารเคมีใดๆ

แสงวรรณ ปาลี (2553) ได้ศึกษากระบวนการปรับเปลี่ยนระหว่างเกษตรเคมีและเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรตำบลห้วยทราย อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยเลือกเกษตรกรจำนวน 3 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก เกษตรกรที่ปรับเปลี่ยนรูปแบบการเกษตรเคมีสู่เกษตรอินทรีย์ที่ประสบผลสำเร็จ กลุ่มที่สอง เกษตรกรที่อยู่ระหว่างกระบวนการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเกษตรเคมีสู่เกษตรอินทรีย์ และกลุ่มที่สาม เกษตรกรที่เปลี่ยนกลับรูปแบบเกษตรอินทรีย์สู่เกษตรเคมี พบว่า กระบวนการปรับเปลี่ยนของกลุ่มที่หนึ่ง เริ่มต้นจากการมองเห็นผลเสียของเกษตรเคมี จึงปรับกระบวนการคิดและศึกษาดูงานจนเกิดความมั่นใจ แล้วตัดสินใจลงมือทำ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มและเครือข่าย ส่วนกลุ่มที่สอง มีการปรับเปลี่ยนที่คล้ายคลึงกับกลุ่มที่หนึ่ง แต่ระบบและรูปแบบการผลิตยังไม่หลากหลายเนื่องจากอยู่ในระหว่างการปรับเปลี่ยน และกลุ่มที่สาม

มีการปรับกระบวนการคิด ตัดสินใจทดลองเบื้องต้น พบข้อจำกัดหลายประการ เช่น 1. ปัจจัยด้านนิเวศพื้นที่เกษตรกรได้รับผลกระทบจากการทำเกษตรเคมีเป็นระยะเวลายาวนาน ทำให้ระบบนิเวศเสื่อมโทรม ดินเสื่อมคุณภาพ 2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรมีหนี้สินครัวเรือนสูง 3. ปัจจัยด้านการเรียนรู้ เกษตรกรไม่ได้เรียนรู้การทำเกษตรอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง ทำให้มีการปรับเปลี่ยนกลับมาทำเกษตรเคมีอีกครั้ง

จะเห็นได้ว่าเกษตรกรได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรกรรมโดยไม่ใช้สารเคมีและหันมาทำเกษตรอินทรีย์กันมากขึ้นเนื่องจากกระแสรักสุขภาพของผู้บริโภค โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ทำให้ได้ผลผลิตที่ปลอดภัย ไม่มีสารพิษตกค้าง และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม แต่การทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ยังมีข้อจำกัดหลายเรื่อง ทั้งเรื่องของสภาพพื้นที่ทำการเกษตร หนี้สินครัวเรือน การเรียนรู้การทำเกษตรอินทรีย์ที่ไม่ต่อเนื่องและการตลาด ทำให้เกษตรกรบางส่วนยังไม่ประสบความสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์

2.1.2 การตรวจเอกสารเกี่ยวกับการถอดบทเรียน

กาญจนา ทองทั่ว (2550) ได้ศึกษาเรื่อง ลีลาวิจัยไต้หวัน เป็นการถอดบทเรียนประสบการณ์คนทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น พบว่า มีรูปแบบการถอดบทเรียนด้วยวิธีการเขียนบันทึกประสบการณ์โดยตรง ทั้งแนวคิด การปฏิบัติงานภาคสนาม การบริหารจัดการของผู้เขียนเป็นการถอดประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง ในบทบาทผู้วิจัย พี่เลี้ยงนักวิจัยและนักพัฒนาที่ได้คลุกคลีทำงานกับชาวบ้านมาตลอดระยะเวลากว่า 20 ปี เป็นการถอดบทเรียนโดยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และแนวคิดผู้ร่วมโครงการ เป็นการเสริมพลังปัญญาชาวบ้าน ลักษณะการถอดบทเรียนเป็นการเขียนเรื่องราวสั้นๆ ของการดำเนินงาน เนื้อหาเป็นการเขียนรายงานที่กะทัดรัด ได้ใจความสำคัญโดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและแฝงไปด้วยแง่คิดดี ๆ

จักรพงษ์ จอมประเสริฐ (2555) ได้ศึกษาเรื่อง การถอดบทเรียนการดำเนินกิจกรรม 5ส สำนักงาน ธ.ก.ส. จังหวัดนนทบุรี พบว่า ใช้วิธีการถอดบทเรียน 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนเตรียมการถอดบทเรียน ขั้นตอนการถอดบทเรียน และขั้นเขียนรายงานการถอดบทเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ 4W 1H 1T การระดมสมอง การสนทนากลุ่ม การบันทึกภาพและเสียง และแบบบันทึกการถอดบทเรียน ผลลัพธ์ที่ได้สรุปได้ 4 บทเรียน ได้แก่ บทเรียนที่ 1 ขั้นตอนเตรียมการ บทเรียนที่ 2 ขั้นเริ่มดำเนินการ บทเรียนที่ 3 ขั้นตอนการและขยายผล บทเรียนที่ 4 ขั้นสร้างมาตรฐานและปรับปรุงแต่ละบทเรียนที่ได้ ประกอบด้วยขั้นตอน วิธี ปัจจัยแห่งความสำเร็จ และข้อควรระวังในการดำเนินกิจกรรม 5ส ซึ่งสามารถจะพัฒนาไปสู่การปฏิบัติได้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดอันจะส่งผลให้ สำนักงาน ธ.ก.ส. จังหวัดนนทบุรี มีการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องสู่ความยั่งยืน

ณัฐธิดา พิศเพียงจันทร์ (2554) ได้ศึกษาเรื่องการถอดบทเรียนกระบวนการจัดการโครงการติดตาม คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล โดยใช้วิธีการถอดบทเรียนตามแนวคิดของคอลลิสัน และพาเซลล์ จำนวน 10 ขั้นตอนประกอบด้วย 1) การนัดประชุมโดยใช้การประชุมอย่างเป็นทางการเป็นส่วนตัว 2) กำหนดกลุ่มผู้เกี่ยวข้องหลักในโครงการ 3) เลือกผู้อำนวยการกลุ่ม 4) ทบทวนวัตถุประสงค์และผลลัพธ์ 5) ทบทวนแผนงานและกระบวนการที่ดำเนินการ 6) ค้นหาสิ่งที่ทำได้ดี เพราะปัจจัยใด 7) ทำอย่างไรจึงจะทำให้ดียิ่งขึ้น 8) ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น สิ่งที่ควรหลีกเลี่ยง 9) สร้างความมั่นใจในความรู้ ทุกคนที่

เข้าร่วมประชุมมีความรู้ ความเข้าใจที่ตรงกัน มั่นใจ ยอมรับบทเรียนที่เกิดขึ้น 10) บันทึกการประชุม โดยนำไปถอดบทเรียนกระบวนการจัดการโครงการติดตามสรุปบทเรียนได้ 7 บทเรียน ได้แก่ 1) การวางแผนและการดำเนินงาน 2) ประชุมชี้แจง และการเสนอผลงานเพื่อขอรับการประเมิน 3) กระบวนการเยี่ยมเยือนและการตัดสินรางวัล 4) กระบวนการหลังการตัดสินรางวัล 5) การรับรางวัล และการประกาศเกียรติคุณในงานมหกรรมคุณภาพ 6) การสรุปผลและการจัดทำโครงการติดตาม และ 7) การจัดทำหนังสือเผยแพร่ผลงานนวัตกรรมที่ได้รับรางวัล ผลที่ได้เป็นการถ่ายทอดบทเรียนออกเป็นหนังสือนำไปสู่การพัฒนาอย่างเป็นระบบเพื่อถ่ายทอดให้คนรุ่นใหม่ต่อไปเป็นการทำให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ทำงานทุกฝ่ายพบว่าการนำแนวคิดและทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งมาประยุกต์ใช้ในการถอดบทเรียน บางครั้งไม่อาจปฏิบัติได้จริงทุกขั้นตอนทั้งหมดด้วยปัจจัยบางประการ

จะเห็นได้ว่ากระบวนการถอดบทเรียนที่กล่าวมาข้างต้นพบว่า ส่วนมากจะมีลักษณะขั้นตอนที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งผู้ที่เลือกขั้นตอนนำขั้นตอนไปใช้นั้นจะพิจารณาตามความเหมาะสมของกิจกรรมที่ต้องการถอดบทเรียน โดยต้องคำนึงถึงผลความสำเร็จที่จะได้จากการถอดบทเรียนนั้นๆ เป็นสำคัญ

2.1.3 การตรวจเอกสารเกี่ยวกับห่วงโซ่คุณค่า

ศศิธร ยะธาคำ (2560) ได้ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าของไม้ฝรั่งอินทรีย์ในพื้นที่อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้หลักการวิเคราะห์แนวคิดห่วงโซ่คุณค่าทำการวิเคราะห์ในส่วนกิจกรรมหลัก 5 ด้าน และกิจกรรมสนับสนุน 4 ด้าน มีวิธีการศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และสังเกตรูปแบบการดำเนินงานของเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ พบว่า เกษตรกรมีการซื้อเมล็ดพันธุ์มาขาย เพาะพันธุ์เอง ส่วนปุ๋ยหมัก มีภาครัฐคอยสนับสนุนทั้งด้านวัสดุอุปกรณ์ และเงินทุน มีการใช้แรงงานครอบครัวเป็นหลัก เน้นการทำเกษตรอินทรีย์ มีการประชุมในกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ และแก้ปัญหาอย่างสม่ำเสมอ โดยปัญหาที่พบคือ เกษตรกรไม่มีการคัดกรองเมล็ดก่อนการเพาะปลูก ในขั้นตอนการผลิต พบการปนเปื้อนสารเคมี เกษตรกรไม่มีมาตรฐานรองรับด้านสินค้าเกษตร มีพ่อค้าคนกลางเป็นผู้กำหนดราคาขายสินค้าเอง ไม่มีบันทึกข้อมูลด้านการเงินระหว่างการผลิต ทำให้ไม่ทราบต้นทุนที่แท้จริง

พรพรรณ ต่อสัมพันธ์ดี (2554) ได้ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าของอ้อย กรณีศึกษาอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา ปีการเพาะปลูก 2552/2553 โดยใช้แนวคิดห่วงโซ่คุณค่าซึ่งทำการวิเคราะห์กิจกรรมหลัก 5 ด้าน และกิจกรรมสนับสนุน 4 ด้าน และแนวทางคิดต้นทุนผลตอบแทนเป็นหลักในการวิเคราะห์เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุของปัญหาที่แท้จริงได้ จากการศึกษา สรุปได้ว่า เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยในเขตอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา นั้นยังขาดการจัดการห่วงโซ่คุณค่าในการปลูกอ้อยในหลายด้าน ได้แก่ ขาดแคลนเงินทุนที่ใช้ในการปลูกอ้อย แรงงานในการปลูกอ้อยหายากและแรงงานไม่มีความรู้ในการปลูกอ้อย เกษตรกรมีความรู้ในการปลูกอ้อยยังไม่ครบถ้วน สภาพแวดล้อมภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ และปัจจัยทางการผลิต เป็นต้น

เริงชัย ต้นสุชาติ (2556) ได้ศึกษาเรื่องห่วงโซ่คุณค่าของปลานิลในจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย โดยใช้แนวคิดห่วงโซ่คุณค่าเป็นหลักในการวิเคราะห์กิจกรรมหลัก 5 ด้าน และกิจกรรมสนับสนุน 4 ด้าน วิธีการศึกษาเน้นการสัมภาษณ์เชิงลึกและจากการสังเกตจากการปฏิบัติจริง และข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากการ

เก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุของปัญหาที่แท้จริง ผลการศึกษาได้นำเสนอ แผนภาพการวิเคราะห์ห่วงโซ่มูลค่าของปลานิลในจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย และพบว่า เกษตรกรยังขาด การจัดการ โซ่คุณค่าปลานิล ปัญหาด้านเงินทุน ปัจจัยการผลิต ปัญหาโรคปลา ปัญหาปลาน็อค ซึ่งปัญหา เหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อต้นทุนและผลตอบแทนของการเลี้ยงปลานิล

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 7 (2564) ได้ศึกษาเรื่องห่วงโซ่มูลค่าข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ภายใต้โครงการความร่วมมือการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน โดยใช้แนวคิดโซ่มูลค่า เป็นหลักในการวิเคราะห์กิจกรรมหลัก 5 ด้าน และกิจกรรมสนับสนุน 4 ด้านโดยใช้วิธีสัมภาษณ์รวบรวมข้อมูล เกษตรกรและผู้ประกอบการผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ที่ผ่านการรับรองการผลิตข้าวอินทรีย์ในพื้นที่ จังหวัดลพบุรี ชัยนาท พระนครศรีอยุธยา สระบุรี สิงห์บุรี และอ่างทอง พบว่า เกษตรกรให้ความสำคัญ ในการผลิตทุกขั้นตอน ตั้งแต่การจัดการปัจจัยการผลิต กระบวนการผลิต และการจำหน่ายผลผลิต ซึ่งมีทั้ง จำหน่ายเป็นข้าวเปลือกเจ้าหอมมะลิอินทรีย์ให้แก่โรงสีข้าวอินทรีย์ และจำหน่ายเป็นข้าวสารหอมมะลิอินทรีย์ ให้ผู้บริโภคโดยตรง สำหรับผู้ประกอบการโรงสีข้าวอินทรีย์ก็ให้ความสำคัญในการผลิตทุกขั้นตอน การรับซื้อ ข้าวเปลือกจะรับซื้อเฉพาะข้าวเปลือกเจ้าหอมมะลิอินทรีย์ที่ผลิตจากเกษตรกรที่เป็นสมาชิกเท่านั้น เพื่อควบคุม มาตรฐานสินค้าของโรงสี

จะเห็นได้ว่า การวิเคราะห์ห่วงโซ่มูลค่าจะเป็นการวิเคราะห์ถึงการพัฒนาที่ทำให้ผลิตภัณฑ์ มีการสร้างมูลค่าเพิ่มและมีการแปรรูปผลผลิต โดยการวิเคราะห์ แบ่งเป็น 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมหลักและ กิจกรรมสนับสนุน ซึ่งจากการวิเคราะห์ห่วงโซ่มูลค่าจะได้ข้อมูลเพื่อปรับปรุงการผลิต และการตลาด ให้มีประสิทธิภาพและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าให้ดียิ่งขึ้น

2.2 แนวคิดและทฤษฎี

2.2.1 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์

กนกวรรณ มะโนรัมย์ (2547) ได้กล่าวว่า เกษตรอินทรีย์ (organic agriculture) มุ่งเน้น การผลิตเพื่อรักษาระบบนิเวศ ความหลากหลายทางชีวภาพ การพึ่งตนเองของเกษตรกร โดยเฉพาะเกษตรกร รายย่อยรวมทั้งการคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้บริโภคด้านอาหารและสุขภาพ ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญา ท้องถิ่นในความพยายามที่รักษาและเพิ่มพูนความหลากหลายทางชีวภาพ (biodiversity) ตลอดจนเป็นกลไก บรรเทาปัญหาความยากจนของเกษตรกรรายย่อยเพราะเกษตรอินทรีย์มีแนวโน้มในการลดต้นทุนการผลิตและ ให้ผลคุ้มค่าในระยะยาว

ชนวน รัตนวราหะ (2550) ได้ให้แนวคิดเกษตรอินทรีย์ว่า การเกษตรอินทรีย์เป็นระบบ การเกษตรที่ใช้พื้นฐานของหลักการทางนิเวศวิทยาประยุกต์ใช้เพื่อการเกษตร ในบางโอกาสเรียกว่า การทำฟาร์มโดยชีวภาพ (biological farming) หรือการทำฟาร์มทางนิเวศวิทยา (ecological farming) โดยมีเป้าหมายเพื่อที่จะสร้างสมให้ได้ ระบบการเกษตรที่ยั่งยืน ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม

চারنج পন্ডিত (2552) ได้กล่าวว่า เกษตรอินทรีย์ เป็นระบบการผลิตอาหารที่ยั่งยืน ทางสิ่งแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจโดยเน้นที่หลักการปรับปรุงและบำรุงดิน การเคารพต่อศักยภาพ ทางธรรมชาติของพืชและนิเวศการเกษตร ลดการใช้ปัจจัยภายนอก และหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์

เช่น ปุ๋ยเคมี สารกำจัดศัตรูพืช และเวชภัณฑ์สำหรับสัตว์ แต่ในขณะเดียวกันก็พยายามประยุกต์ใช้ธรรมชาติในการเพิ่มผลผลิตและพัฒนาความต้านทานต่อโรคของพืช และสัตว์เลี้ยง

วิเชียร ฝอยพิกุล (2550) ได้กล่าวถึงแนวคิดการทำเกษตรอินทรีย์ว่า การที่ประเทศไทยต้องประสบกับภาวะเศรษฐกิจตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 จึงทำให้มีการหันมาสนใจ เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงมีพระดำรัสชี้แนะ แนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งเน้นการพึ่งพาตนเอง ไม่ต้องการพึ่งพาปัจจัยจากภายนอกมาก และในสถานการณ์ตั้งแต่ปี พ.ศ.2543 รัฐบาลของประเทศต่างๆ ในยุโรปหลายประเทศได้ตั้งเป้าหมายการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ไว้ค่อนข้างสูง เช่น เดนมาร์กได้ตั้งเป้าหมายผลิต สินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ปลอดภัยเพื่อบริโภคภายในประเทศให้ได้ถึงร้อยละ 40 ของสินค้าเกษตรทั้งหมดของประเทศ ขณะที่สวีเดนตั้งเป้าว่าการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์จะทำให้ได้ถึงร้อยละ 10 ส่วนสวิสเซอร์แลนด์ได้ตั้งเป้าการผลิตสินค้าอินทรีย์และสินค้าจากระบบการผลิตที่ใช้สารเคมีน้อยทั้งหมดในสหรัฐอเมริกา กลุ่ม Living Farms เป็นกลุ่มธุรกิจที่จัดหาผลิตผลเกษตรอินทรีย์จากสมาชิกเกษตรกรสำหรับป้อนตลาดทั่วประเทศ ผลิตภัณ์อาหารตรา Living Farms จัดเป็นผลิตภัณ์ที่มีคุณภาพสูงและปลอดภัยจากสารพิษเพราะ Living Farms ได้กำหนดมาตรฐานการผลิตโดยเน้นถึงการใช้สารอินทรีย์ในทุกขั้นตอนการผลิต และได้ให้ความหมายของเกษตรอินทรีย์ คือ การเกษตรกรรมที่พึ่งพาอาศัยธรรมชาติ ลด ละ เลิก การใช้สารอินทรีย์ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผลผลิตที่ออกมาได้ผลผลิตที่ปลอดภัยจากสารพิษ ทำให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคปลอดภัย

2.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการถอดบทเรียน

รัตนา ดวงแก้ว (2553) ได้กล่าวว่า การถอดบทเรียน คือ การทบทวนหรือสรุปประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมาในแง่มุมต่าง ๆ สืบค้นความรู้จากการปฏิบัติงานโดยใช้วิธีการสกัดความรู้และ ประสบการณ์ที่ฝังลึก จากกลุ่มเป้าหมายที่ได้ร่วมการปฏิบัติงานเพื่อให้เห็นถึงรายละเอียดของ เหตุปัจจัยทั้งภายใน และภายนอก พร้อมทั้งบันทึกรายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ผลการปฏิบัติงาน และความรู้ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงานทั้งที่สำเร็จหรือล้มเหลว เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุง การปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย และสามารถเผยแพร่ศึกษาเรียนรู้ได้

ขั้นตอนการถอดบทเรียนพบว่า ส่วนใหญ่จะมีขั้นตอนหลักที่แตกต่างกันเล็กน้อย ประกอบด้วย กนกภรณ์ ชูเชิด และสกรรจ์ พรหมศิริ (2548) กล่าวว่า ขั้นตอนการถอดบทเรียนมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การออกแบบแผนการถอดบทเรียน ประกอบด้วย 1) การกำหนดรูปแบบ ในการถอดบทเรียน โดยมีให้เลือก คือ การถอดบทเรียนทั้งโครงการ และการถอดบทเรียนเฉพาะประเด็น ซึ่งแต่ละแบบก็มีแนวทางและกระบวนการที่แตกต่างกัน ดังนั้นต้องกำหนดขอบเขตในการถอดบทเรียนให้ชัดเจนตั้งแต่ต้น โดยทั่วไปควรคำนึงถึง จุดประสงค์ของการถอดบทเรียน ความพร้อมของทีมงาน ความเชื่อมั่นในคุณค่าของกระบวนการถอดบทเรียน 2) การเลือกเทคนิค การถอดบทเรียน เช่น การถอดบทเรียนด้วยเทคนิคการทบทวนหลังปฏิบัติ เทคนิคการประเมิน ประสิทธิภาพการทำงาน เทคนิคการทบทวนระหว่างปฏิบัติ เทคนิคแผนที่ผลลัพธ์ เป็นต้น และ 3) การกำหนดปฏิทินการถอดบทเรียน เป็นการกำหนดปฏิทินให้สอดคล้องกับแผนงานโครงการ ร่วมกัน

เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถเข้าร่วมกระบวนการถอดบทเรียนตามวันเวลาที่กำหนด ได้อย่างพร้อมเพรียง อีกทั้งเป็นการช่วยให้ เกิดการเตรียมข้อมูล เอกสาร รวมทั้งบุคลากร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การดำเนินการถอดบทเรียน เป็นหัวใจของการถอดบทเรียนเพราะแม้จะมีการวางแผน การถอดบทเรียนไว้เป็นอย่างดีแต่หากกระบวนการในการดำเนินการถอดบทเรียน ไม่มีคุณภาพ ผลที่ได้ไม่ว่าจะเป็น องค์ความรู้ การเรียนรู้ ระหว่างกันจะไม่เกิดประสิทธิภาพ การเลือกใช้เทคนิคในการถอดบทเรียน มีส่วนสำคัญ ต่อความสำเร็จของกระบวนการ

3. การสื่อสารผลการถอดบทเรียน เป็นการให้แนวทางในการบันทึกบทเรียนเพื่อเผยแพร่ ให้กับคณะทำงานภายในโครงการ และการสังเคราะห์เป็นเอกสารชุดความรู้แก่สาธารณะเอกสารการถอดบทเรียน มีอยู่ 2 ลักษณะ คือ แบบบันทึกบทเรียน และชุดความรู้

4. การติดตามการนำบทเรียนไปใช้ เป็นการให้แนวทางในการวางแผนติดตามผลการนำ บทเรียนไปใช้ มี 2 ลักษณะ คือ การติดตามการใช้ บทเรียนระหว่างการทำงาน และการติดตามการนำบทเรียน หลังสิ้นสุดโครงการ

กรมการพัฒนาชุมชน (2550) กล่าวว่า การถอดบทเรียนประกอบด้วย 2 ขั้นตอนย่อย คือ

1. การดำเนินการถอดบทเรียน มีขั้นตอนที่สำคัญ คือ 1) การสร้างบรรยากาศให้มีความ ผ่อนคลายเป็นกันเอง 2) การกำหนดกติกาในการถอดบทเรียนอย่างมีส่วนร่วม 3) การจัดกิจกรรมอุ่นเครื่อง เพื่อชี้แจงให้ ผู้ร่วมถอดบทเรียน เข้าใจ วัตถุประสงค์ และวิธีดำเนินกิจกรรมเพื่อให้สามารถทบทวนความทรงจำ จากการเข้าร่วมกิจกรรม ที่ผ่านมา 4) การเข้าสู่ประเด็นสำคัญของการถอดบทเรียน ซึ่งเป็นการสกัดความรู้จาก ผู้ร่วมถอดบทเรียน

2. การบันทึกบทเรียน ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ การเตรียมตัวก่อนบันทึกบทเรียน ประกอบด้วย รายละเอียดของโครงการ/กิจกรรม รายละเอียดการถอดบทเรียน ขั้นตอนการถอดบทเรียน และ ประเด็นคำถาม และการบันทึกข้อมูลการถอดบทเรียน ประกอบด้วย ขั้นตอนและวิธีการจัด กิจกรรมถอดบทเรียน การเล่าเรื่อง การวิเคราะห์ และการอภิปรายของผู้ร่วมถอดบทเรียน บรรยากาศระหว่าง การถอดบทเรียน และการสรุปและรายงานการถอดบทเรียน

2.2.3 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับห่วงโซ่คุณค่า

ห่วงโซ่คุณค่า หมายถึง กิจกรรมที่มีความสัมพันธ์ และเชื่อมโยงกัน เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับ ปัจจัยการผลิต โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการนำวัตถุดิบป้อนเข้าสู่กระบวนการผลิต กระบวนการจัดจำหน่าย กระบวนการจัดส่งสินค้าสู่ผู้บริโภค และกระบวนการบริการหลังการขาย การสร้างคุณค่าให้กับสินค้าหรือ บริการนั้น อาจจะเป็นการกระทำโดยบริษัทเดียวหรือหลายบริษัท ด้วยการแบ่งขอบเขตของกิจกรรมแล้วส่งต่อ คุณค่าในแต่ละช่วงต่อเนื่องกันไป หรือห่วงโซ่คุณค่า หมายถึง การสร้างคุณค่าหรือประโยชน์อื่น ๆ มาประกอบ กันให้เป็นประโยชน์สุดท้ายที่ลูกค้าต้องการ โดยมีขั้นตอนของกระบวนการสร้างคุณค่าที่ต่อเนื่องกันเป็นทอด ๆ เหมือนห่วงโซ่ของกิจกรรมที่มีความเกี่ยวพันกันเพื่อสร้างประโยชน์สุดท้ายในผลิตภัณฑ์หรือบริการ เพื่อส่งต่อไป ให้ลูกค้าได้ใช้ประโยชน์

การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่า เป็นการวิเคราะห์เพื่อพิจารณาถึงความสามารถของกิจการในการแข่งขัน โดยการศึกษาถึงกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งกิจกรรมหลักและกิจกรรมสนับสนุนว่า สามารถช่วยให้ได้เปรียบด้านต้นทุน หรือความสามารถในการสร้างความแตกต่างเมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่งได้หรือไม่ ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางในการ กำหนดจุดแข็งและจุดอ่อนของกิจกรรมได้เป็นอย่างดี

Michael E. Porter (1985) ได้ให้แนวความคิดของห่วงโซ่คุณค่าว่าเป็นคุณค่าหรือราคาสินค้าที่ลูกค้า หรือผู้ซื้อยอมจ่ายให้กับสินค้าตัวใดตัวหนึ่ง ซึ่งคุณค่าของสินค้าเหล่านี้เป็นผลจากการโยงใยคุณค่าต่าง ๆ ในกระบวนการผลิต หรือดำเนินงานของบริษัทเจ้าของสินค้า ซึ่งมีกิจกรรมต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมายระหว่างการดำเนินงาน โดยมีความสัมพันธ์กันคล้ายลูกโซ่แบบต่อเนื่อง การที่จะตรวจสอบว่า สินค้าและบริการมีคุณค่ามาก (จุดแข็ง) จากกิจกรรมใด และมีค่าน้อย (จุดอ่อน) จากกิจกรรมใด Michael E. Porter ได้เสนอแบบจำลอง ห่วงโซ่คุณค่าโดยมุ่งให้ความสำคัญกับกิจกรรมในห่วงโซ่คุณค่าของแต่ละหน่วยธุรกิจ ตั้งแต่การค้นหาแหล่ง วัตถุดิบการแปรรูป ตลอดจนถึงกระบวนการส่งมอบสินค้าและบริการ ให้กับลูกค้า โดยมุ่งสร้างความสามารถ ในการแข่งขันทางธุรกิจ ด้วยการวิเคราะห์มูลค่าเพิ่มที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอนหรือกิจกรรม โดยแบ่งกิจกรรม ภายในองค์กร เป็น 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมหลัก (Primary Activities) และกิจกรรมสนับสนุน (Support Activities) โดยกิจกรรมทุกประเภทมีส่วนในการช่วยเพิ่มคุณค่าให้กับสินค้า

กิจกรรมหลัก 5 กิจกรรมเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิตหรือสร้างสรรค์สินค้าหรือบริการ การตลาด และการขนส่งสินค้าไปยังผู้บริโภค ประกอบด้วย

1) โลจิสติกส์ขาเข้า (Inbound Logistics) กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการได้รับ การขนส่ง การจัดเก็บ การแจกจ่ายวัตถุดิบ การควบคุมระดับของวัตถุดิบ

2) การปฏิบัติการ (Operations) กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนหรือแปรรูปวัตถุดิบ ให้ออกมาเป็นสินค้า จะประกอบไปด้วย กระบวนการผลิต วัตถุดิบ เครื่องจักรและเครื่องมือ

3) โลจิสติกส์ขาออก (Outbound Logistics) กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บ รวบรวม จัดจำหน่าย การขนส่ง การสื่อสาร สินค้า และบริการไปยังลูกค้า

4) การตลาดและการขาย (Marketing and Sales) กิจกรรมที่เกี่ยวกับการชักจูงให้ลูกค้า ซื้อสินค้าและบริการ การโฆษณา ช่องทางการจัดจำหน่าย ประชาสัมพันธ์

5) การบริการ (Services) กิจกรรมที่ครอบคลุมถึงการให้บริการเพื่อเพิ่มคุณค่าให้กับสินค้า รวมถึงการบริการหลังการขาย การแนะนำการใช้

กิจกรรมสนับสนุน เป็นกิจกรรมที่ช่วยสนับสนุนให้กิจกรรมหลักสามารถดำเนินไปได้ ประกอบด้วย

1) การจัดหา/จัดซื้อ (Procurement) กิจกรรมในการจัดซื้อจัดหา เพื่อมาใช้ในกิจกรรมหลัก

2) การวิจัยและพัฒนา (Technology Development) กิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนา เทคโนโลยีที่ช่วยในการเพิ่มคุณค่าให้สินค้า และบริการหรือกระบวนการผลิต

3) การบริหารทรัพยากรบุคคล (Human Resource Management) กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารทรัพยากรบุคคล ตั้งแต่วิเคราะห์งาน สรรหาและคัดเลือก ประเมินผล พัฒนา ฝึกอบรม ระบบเงินเดือนค่าจ้าง และแรงงานสัมพันธ์

4) โครงสร้างพื้นฐานขององค์กร (Firm Infrastructure) โครงสร้างพื้นฐานขององค์กร ได้แก่ ระบบบัญชี ระบบการเงิน การบริหารจัดการขององค์กร

กิจกรรมหลักทั้ง 5 กิจกรรม จะทำงานประสานกันได้ดี จนก่อให้เกิดคุณค่าได้นั้นจะต้องอาศัยกิจกรรมสนับสนุนทั้ง 4 กิจกรรม นอกจากกิจกรรมสนับสนุนจะทำหน้าที่สนับสนุนกิจกรรมหลัก แล้วกิจกรรมสนับสนุนยังจะต้องทำหน้าที่สนับสนุนซึ่งกันและกันอีกด้วย

บทที่ 3

ข้อมูลทั่วไป

ประวัติความเป็นมา

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหน่อไม้ฝรั่งปลอดภัยบ้านปลวกสูง ตำบลท่าดินดำ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี เป็นกลุ่มที่ประสบความสำเร็จในการผลิตหน่อไม้ฝรั่งตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และอยู่ภายใต้การดำเนินงานของแปลงใหญ่พืชผัก หมู่ที่ 2 บ้านท่าปลวกสูง โดยมีนายสันติภาพ จุลีวัลลี เป็นประธานกลุ่มวิสาหกิจฯ และเป็นประธานแปลงใหญ่พืชผัก จุดเริ่มต้นของการทำเกษตรอินทรีย์ เกิดจากการได้ศึกษาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 จึงทำให้คุณสันติภาพ จุลีวัลลี เกิดแรงบันดาลใจ เริ่มปลูกผักในที่ดินของตนเองในพื้นที่ 2 ไร่ แต่ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากขาดความรู้ในการทำเกษตร หลังจากนั้นจึงได้เข้าร่วมโครงการ young smart farmer ของสำนักงานเกษตรอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี และได้มีโอกาสไปอบรม ศึกษาดูงานต่าง ๆ ของเกษตรกรต้นแบบ จึงกลับมารวมกลุ่มกับชาวบ้านในชุมชน จำนวน 9 ราย เพื่อทำการทดลองและขยายพันธุ์ปลูกหน่อไม้ฝรั่งในพื้นที่ 9 ไร่ เมื่อปี พ.ศ.2559 โดยผลผลิตได้ส่งขายทั่วไป ซึ่งได้ราคาไม่สูงมากนัก และหากต้องการได้ราคาที่สูงกว่าเดิมจะต้องมีการทำมาตรฐาน จึงได้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งตามมาตรฐาน GAP ควบคู่ไปกับการทำมาตรฐานอินทรีย์ และเริ่มดำเนินการจดทะเบียนขึ้นเป็นกลุ่มวิสาหกิจฯ ในปี พ.ศ. 2560 ปัจจุบันมีสมาชิกเกษตรกร 22 ราย มีพื้นที่ปลูกรวม 52 ไร่ โดยการปลูกทั้งหมดนี้ใช้ระบบการปลูกแบบอินทรีย์ ปัจจุบันมีการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ภายใต้กรอบโมเดลเศรษฐกิจ BCG Model (Bio-Circular-Green Economy) การขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ อีกทั้ง ผลผลิตผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ได้แก่ Organic Thailand, มาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์สหรัฐอเมริกา (USDA Organic), มาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์สหภาพยุโรป (EU) และเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee System : PGS)

ด้านสถานการณ์ตลาดของกลุ่มวิสาหกิจฯ พบว่า ช่วงแรกได้จำหน่ายผลผลิตให้กับ โมเดิร์นเทรด แต่การทำสัญญามีเงื่อนไขข้อผูกมัดหลายประการ กลุ่มจึงจำหน่ายผลผลิตให้กับต่างประเทศเป็นหลัก ผลผลิตหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์เกือบทั้งหมด ส่งออกไปยังสหภาพยุโรปโดยเป็นการซื้อขายผ่านเกษตรพันธสัญญา (contract farming) ผ่านการขนส่งผลผลิตกับบริษัทแนชเชอร์ล แอนด์ พรีเมียม ฟู้ด จำกัด และจำหน่ายผ่านแพลตฟอร์ม RedMart ซึ่งเป็นศูนย์บริการขายสินค้าออนไลน์ขนาดใหญ่ในเครือของ Lazada และผลผลิตส่วนที่เหลือ จำหน่ายให้กับโรงพยาบาลชัยบาดาล เพื่อนำไปทำอาหารให้กับผู้ป่วยโดยคำนึงถึงความปลอดภัยในการบริโภคและหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี ซึ่งผลผลิตเป็นที่ต้องการทั้งในและต่างประเทศ เช่น ประเทศสิงคโปร์ ญี่ปุ่น และไต้หวัน เป็นต้น

สำหรับการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหน่อไม้ฝรั่งปลอดภัยบ้านปลวกสูง นับเป็นกลุ่มที่มีแนวทางการดำเนินงานขับเคลื่อนด้าน BCG Model อย่างเป็นรูปธรรม

ในส่วนของเศรษฐกิจชีวภาพ (Bio economy) กลุ่มทำเกษตรสมัยใหม่ นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ตลอดกระบวนการผลิต เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ และลดต้นทุนการผลิต โดยนำโดรนเพื่อการเกษตรมาใช้ในการฉีดสารชีวภาพ ใช้ระบบน้ำแบบน้ำหยด สามารถควบคุมน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัดน้ำ การใช้พลังงานแสงอาทิตย์ (Solar cell) แทนพลังงานไฟฟ้าในทุกกิจกรรมของกลุ่ม และยังมีการจัดการระบบฐานข้อมูล (Database Management) โดยการจัดทำฐานข้อมูลสมาชิก ภายใต้ชื่อ “เสมียนนารี” ด้วยโปรแกรม Google Sites ซึ่งเป็นโปรแกรมของ Google ที่ให้บริการสร้างเว็บไซต์ฟรี เพื่อจัดเก็บข้อมูล เช่น ปริมาณผลผลิต วันปลูกระยะเก็บเกี่ยวผลผลิต รายได้ของสมาชิก ข้อมูลกิจกรรมของกลุ่ม ผลิตภัณฑ์แปรรูป และจัดทำ QR code ให้แก่สมาชิกแต่ละคน เพื่อผู้ซื้อสามารถตรวจสอบย้อนกลับมายังเกษตรกรแต่ละรายได้

เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) กลุ่มมีการจัดการทรัพยากร และวัสดุเหลือใช้นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และสร้างมูลค่าเพิ่ม สร้างรายได้ให้กับสมาชิก โดยนำหน่อไม้ฝรั่งที่หักหรือตกเกรด มาผลิตเป็นสบู่นหน่อไม้ฝรั่ง บาล์มหน่อไม้ฝรั่ง หน่อไม้ฝรั่งผง และหน่อไม้ฝรั่งดองแบบพาสเจอร์ไรส์บรรจุขวดโหล โคนหน่อไม้ฝรั่งนำมาผลิตเป็นกระดาษ กระดาษต้นไม้ และกล่องพัสดุ เมล็ดหน่อไม้ฝรั่งที่เหลือจากความต้องการนำมาทำน้ำมันสกัดจากเมล็ดหน่อไม้ฝรั่งผสมกับสมุนไพรพื้นบ้าน

เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) นอกจากกลุ่มจะทำการเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยจัดหาและรับซื้อปัจจัยการผลิตที่ใช้ในการผลิตหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ จากวัตถุดิบภายในชุมชน เช่น รับซื้อปุ๋ยหมักที่ผลิตจากมูลไก่อินทรีย์จากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเลี้ยงไก่ไข่อารมณ์ดีบ้านหนองปลาไหล ในชุมชน และใช้วัตถุดิบในการหาสารชีวภาพจากกลุ่มสมุนไพรอินทรีย์ในชุมชน ทำให้เกิดเงินทุนหมุนเวียน สร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนแล้ว กลุ่มยังจ้างลูกหลานของชาวบ้านในพื้นที่ที่จบการศึกษามีความรู้ในแต่ละด้านมาทำงานในฝ่ายต่าง ๆ ของกลุ่มด้วย เช่น บัญชี ช่างเทคนิค การตลาด การเงิน เป็นต้น

3.1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์

ในการศึกษารัชนีนี้ สามารถอธิบายลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ ผลการศึกษาพิจารณาได้จากตาราง พบว่า

1) เพศ เกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ เป็นเพศชาย ร้อยละ 45.45 เพศหญิง ร้อยละ 54.55

2) อายุ เกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ มีอายุเฉลี่ย 50.90 ปี เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 50-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.36 รองลงมาคือมีอายุ 30-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.73 อายุมากกว่า 40-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.73 ที่เหลือมีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 18.18

3) ระดับการศึกษา เกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 31.82 รองลงมาคือจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. คิดเป็นร้อยละ 18.18 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 18.18 จบการศึกษาระดับ ปวส./อนุปริญญา คิดเป็นร้อยละ

13.64 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 9.09 ระดับสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 4.55 และไม่ได้เรียนหนังสือ คิดเป็นร้อยละ 4.55

4) **พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด** เกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 12.67 ไร่ ส่วนใหญ่มีพื้นที่ทำการเกษตร 1-20 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 77.27 รองลงมา มีพื้นที่ทำการเกษตร 21-40 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 18.18 ที่เหลือมีพื้นที่ทำการเกษตรมากกว่า 40 ไร่ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 4.55

5) **พื้นที่ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์** เกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ มีพื้นที่ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์เฉลี่ย 1.55 ไร่ ส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ 1-2 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 86.36 ที่เหลือมีพื้นที่ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์มากกว่า 2 ไร่ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 13.64

6) **ลักษณะการถือครอง** เกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ ส่วนใหญ่ร้อยละ 95.45 มีพื้นที่เพาะปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ เป็นของตนเอง ที่เหลือร้อยละ 4.55 เป็นพื้นที่เช่า

7) **ประสบการณ์ในการทำเกษตร** เกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ มีประสบการณ์ในการทำเกษตรเฉลี่ย 17.23 ปี ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำเกษตร 11-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.91 รองลงมา มีประสบการณ์ในการทำเกษตร 1-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.27 มีประสบการณ์ในการทำเกษตร 21 -30 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.27 และมีประสบการณ์ในการทำเกษตร 31 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 4.55

8) **ประสบการณ์ในการปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์** เกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์มีประสบการณ์ในการปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์เฉลี่ย 5.73 ปี ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ 6 - 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 81.82 และมีประสบการณ์ในการปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.18 ปี

9) **แรงงานที่ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์** เกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์มีแรงงานที่ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ ส่วนใหญ่เป็นแรงงานในครัวเรือนอย่างเดียวคิดเป็นร้อยละ 86.36 ส่วนที่เหลือเป็นแรงงานในครัวเรือนและแรงงานจ้าง คิดเป็นร้อยละ 13.64

10) **การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย** เกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ ส่วนใหญ่มีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย คิดเป็นร้อยละ 59.09 รองลงมา ไม่มีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย คิดเป็นร้อยละ 40.91

11) **การฝึกอบรมเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์/แปลงใหญ่/การลดต้นทุนเพิ่มผลผลิต/smart farmer** พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ทุกรายเข้ารับการอบรมเกษตรอินทรีย์/แปลงใหญ่/การลดต้นทุนเพิ่มผลผลิต/smart farmer คิดเป็นร้อยละ 100

ตารางที่ 3.1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์

รายการ	จำนวน (N=22)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	10	45.45
หญิง	12	54.55
อายุ		
30-40 ปี	5	22.73
>40-50 ปี	5	22.73
>50-60 ปี	8	36.36
>60 ปีขึ้นไป	4	18.18
เฉลี่ย	50.90 ปี	
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียนหนังสือ	1	4.55
ประถมศึกษา	7	31.82
มัธยมศึกษาตอนต้น	2	9.09
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	4	18.18
ปวส./อนุปริญญา	3	13.64
ปริญญาตรี	4	18.18
สูงกว่าปริญญาตรี	1	4.55

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 3.1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ (ต่อ)

รายการ	จำนวน (N=22)	ร้อยละ
พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด		
1-20 ไร่	17	77.27
21-40 ไร่	4	18.18
>40 ไร่ขึ้นไป	8	4.55
เฉลี่ย	12.67 ไร่	
พื้นที่ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์		
1-2 ไร่	19	86.36
>2 ไร่ขึ้นไป	3	13.64
เฉลี่ย	1.55 ไร่	
ลักษณะการถือครองพื้นที่ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์		
ตนเอง	21	95.45
เช่า	1	4.55
ประสบการณ์ในการทำการเกษตร		
1-10 ปี	6	27.27
11-20 ปี	9	40.91
21-30 ปี	6	27.27
31 ปีขึ้นไป	1	4.55
เฉลี่ย	17.23 ปี	
ประสบการณ์ในการปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์		
1-5 ปี	4	18.18
6-10 ปี	18	81.82
เฉลี่ย	5.73 ปี	

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 3.1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ (ต่อ)

รายการ	จำนวน (N=22)	ร้อยละ
แรงงานที่ทำการปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์		
แรงงานในครัวเรือน	19	86.36
แรงงานจ้างและแรงงานในครัวเรือน	3	13.64
การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย		
ทำ	13	59.09
ไม่ทำ	9	40.91
การฝึกอบรมเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์/แปลงใหญ่/การลดต้นทุน		
เคยรับการอบรม	22	100

3.2 ลักษณะการปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ของเกษตรกร

ผลการศึกษาพิจารณาได้จากตารางที่ 3.2 พบว่า

- 1) ลักษณะการปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ เกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ทำการปลูกแบบรวมกลุ่มกันปลูก คิดเป็นร้อยละ 100
- 2) ลักษณะการขอมาตรฐานรับรองเกษตรอินทรีย์ เกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ทุกรายทำการขอมาตรฐานรับรองเกษตรอินทรีย์แบบกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 100
- 3) การตรวจวิเคราะห์ดิน เกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ทุกรายมีการตรวจวิเคราะห์ดิน คิดเป็นร้อยละ 100

ตารางที่ 3.2 ลักษณะการปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ของเกษตรกร

รายการ	จำนวน (N=22)	ร้อยละ
ลักษณะการปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์		
มีการรวมกลุ่มผลิต	22	100
ลักษณะการขอมาตรฐานรับรองเกษตรอินทรีย์		
มีการขอแบบกลุ่ม	22	100
การตรวจวิเคราะห์ดิน		
มีการตรวจ	22	100

ที่มา : จากการสำรวจ

3.3 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการใช้แรงงาน และเครื่องจักรในการเพาะปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์

ผลการศึกษาพิจารณาได้จากตารางที่ 3.3 พบว่า

- 1) การเตรียมดิน เกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ส่วนใหญ่ร้อยละ 90.91 จ้างรถแทรกเตอร์ไถเตรียมดิน ส่วนที่เหลือร้อยละ 9.09 เกษตรกรเตรียมดินเอง เนื่องจากมีรถแทรกเตอร์เป็นของตนเอง
- 2) การปลูก เกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ส่วนใหญ่ร้อยละ 68.18 ปลูกด้วยตนเอง ส่วนที่เหลือร้อยละ 31.82 จ้างแรงงานคนปลูก
- 3) การใส่ปุ๋ย เกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ส่วนใหญ่ร้อยละ 54.55 ใส่ปุ๋ยด้วยตนเอง ส่วนที่เหลือร้อยละ 45.45 จ้างแรงงานคนในการใส่ปุ๋ย
- 4) การใส่สารชีวภาพ เกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ส่วนใหญ่ร้อยละ 72.73 จ้างฉีดสารชีวภาพโดยใช้โดรน ส่วนที่เหลือร้อยละ 27.27 ฉีดสารชีวภาพเองโดยใช้เครื่องฉีดยาแบบสพายหลัง
- 5) การเก็บเกี่ยว เกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ทุกรายจะเก็บเกี่ยวผลผลิตเองโดยใช้แรงงานในครัวเรือน

ตารางที่ 3.3 ลักษณะการใช้แรงงาน และเครื่องจักรในการเพาะปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์

รายการ	จำนวน (N=22)	ร้อยละ
การเตรียมดิน		
ด้วยตนเอง เครื่องจักร	2	9.09
จ้างเครื่องจักร	20	90.91
การปลูก		
ด้วยตนเอง แรงงานคน	15	68.18
จ้างแรงงานคน	7	31.82
การใส่ปุ๋ย		
ด้วยตนเอง แรงงานคน	12	54.55
จ้างแรงงานคน	10	45.45
การใส่สารชีวภาพ		
ด้วยตนเอง เครื่องจักร	6	27.27
จ้างแรงงาน เครื่องจักร	16	72.73
การเก็บเกี่ยว		
ด้วยตนเอง แรงงานคน	22	100

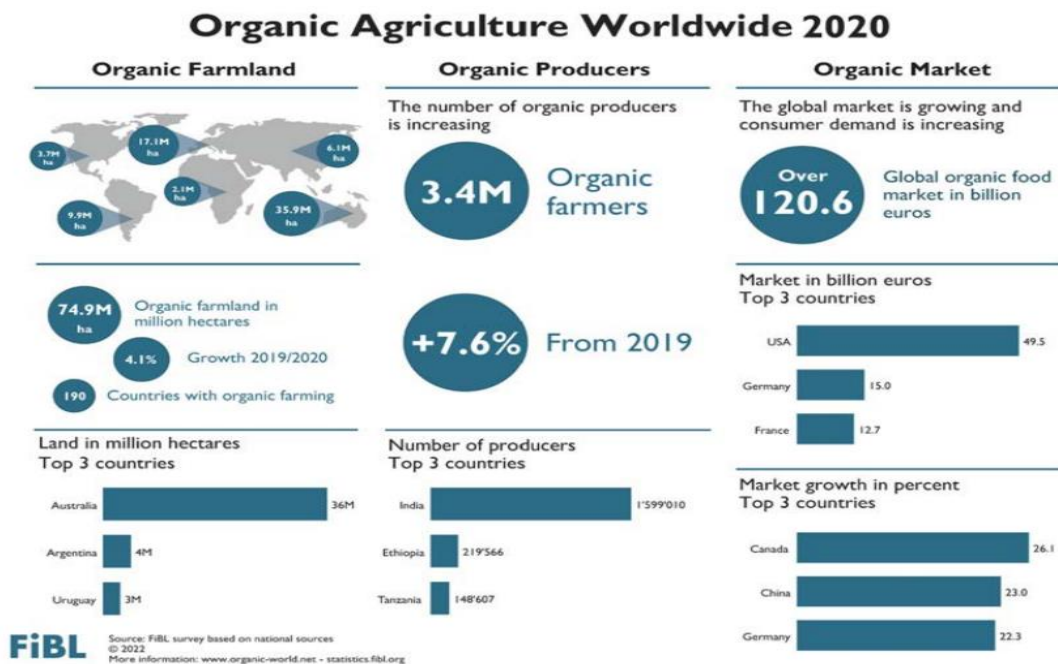
ที่มา : จากการสำรวจ

3.4 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์

3.4.1 สถานการณ์ด้านเกษตรอินทรีย์โลก

1) พื้นที่เกษตรอินทรีย์

ในปี 2562 พื้นที่เกษตรอินทรีย์ทั่วโลกครอบคลุมพื้นที่ 72.3 ล้านเฮกตาร์ หรือร้อยละ 1.5 ของพื้นที่เกษตรทั่วโลก ซึ่งเพิ่มขึ้น 1.1 ล้านเฮกตาร์ หรือร้อยละ 1.6 เมื่อเทียบกับปี 2561 โอเชียเนีย (กลุ่มประเทศและหมู่เกาะในมหาสมุทรแปซิฟิก รวมทวีปออสเตรเลีย) เป็นภูมิภาคที่มีพื้นที่เกษตรอินทรีย์มากที่สุด 36 ล้านเฮกตาร์ หรือครึ่งหนึ่งของพื้นที่เกษตรอินทรีย์ทั่วโลก รองลงมา คือ ทวีปยุโรป 16.5 ล้านเฮกตาร์ ลาตินอเมริกา 8.3 ล้านเฮกตาร์ เอเชีย 5.9 ล้านเฮกตาร์ และอเมริกาเหนือ 3.6 ล้านเฮกตาร์ อย่างไรก็ตาม พื้นที่เกษตรอินทรีย์ในเอเชียและโอเชียเนีย มีจำนวนลดลงร้อยละ 7.1 และร้อยละ 0.3 ตามลำดับ เมื่อเทียบกับปี 2561 ในขณะที่ภูมิภาคอื่น ๆ มีการขยายพื้นที่เพิ่มขึ้น โดยประเทศออสเตรเลียมีพื้นที่เกษตรอินทรีย์มากที่สุดในโลก 35.7 ล้านเฮกตาร์ ส่วนใหญ่เป็นทุ่งหญ้าธรรมชาติหรือทุ่งเลี้ยงสัตว์ รองลงมา คือ อาร์เจนตินา 3.7 ล้านเฮกตาร์ สเปน 2.4 ล้านเฮกตาร์ สหรัฐอเมริกา 2.33 ล้านเฮกตาร์ และอินเดีย 2.3 ล้านเฮกตาร์ (ข้อมูลจาก FiBL, 2022)

ภาพที่ 3.1 Organic Agriculture Worldwide-key indicators 2020

ที่มา: FiBL, 2022. Area Data on Organic Agriculture Worldwide 2014-2020. The Statistics.

FiBL.org Website Maintained by the Research Institute of Organic Agriculture (FiBL), Frick, Switzerland. Available at <https://statistics.fibl.org/world/key-indicators.html>.

Accessed December 20, 2022

สำหรับพื้นที่เกษตรอินทรีย์ของเอเชีย ประเทศที่มีพื้นที่เกษตรอินทรีย์มากที่สุดในปี 2562 คือ อินเดีย มีพื้นที่ เกษตรอินทรีย์ 14.370 ล้านไร่ รองลงมา ได้แก่ จีน และคาซัคสถาน มีพื้นที่เกษตรอินทรีย์ 13.850 และ 1.839 ล้านไร่ ตามลำดับ สำหรับประเทศไทยมีพื้นที่เกษตรอินทรีย์ 1.178 ล้านไร่ ซึ่งเป็นอันดับที่ 5 ของเอเชีย เมื่อพิจารณาถึงอัตราการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เกษตรอินทรีย์ในปี 2561-2562 พบว่า ประเทศไทย มีพื้นที่เกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 98.29 รองลงมา คือ คาซัคสถานมีพื้นที่เกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้นร้อยละ 53.15 โดยตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ของเอเชีย ในปี 2562 สินค้าเกษตรอินทรีย์มีมูลค่า 0.380 ล้านล้านบาท ลดลงจาก 0.384 ล้านล้านบาท ในปี 2561 หรือลดลงร้อยละ 1.01 โดยประเทศที่มีมูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์ มากที่สุด คือ จีน มีการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ถั่วเหลือง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าวสาลี และชา โดยในปี 2562 สินค้าเกษตรอินทรีย์มีมูลค่า 0.296 ล้านล้านบาท ลดลงจาก 0.309 ล้านล้านบาท ในปี 2561 หรือลดลงร้อยละ 4.22 (ข้อมูลจาก FiBL, 2022)

ตารางที่ 3.4 พื้นที่เกษตรอินทรีย์ในทวีปเอเชีย จำแนกตามประเทศ ปี 2557-2562 (หน่วย: ล้านไร่)

ประเทศ	2557	2558	2559	2560	2561	2562	อัตราการเปลี่ยนแปลง ปี 2561-2562 (ร้อยละ)
1. อินเดีย	4.500	7.375	9.313	11.125	12.114	14.370	18.62
2. จีน	12.031	10.062	14.258	18.894	19.594	13.850	-29.32
3. คาซัคสถาน	1.820	1.896	1.896	1.605	1.201	1.839	53.15
4. อินโดนีเซีย	0.710	0.815	0.788	1.300	1.573	1.573	-0.02
5. ไทย	0.236	0.285	0.357	0.570	0.594	1.178	98.29
6. ฟิลิปปินส์	0.480	0.820	1.161	1.169	1.366	1.052	-22.97
7. ศรีลังกา	0.391	0.602	0.602	0.602	0.482	0.440	-8.67
8. ปากีสถาน	0.149	0.214	0.283	0.321	0.406	0.406	-0.12
9. เวียดนาม	0.269	0.479	0.333	0.363	1.486	0.387	-73.96
10. อาเซอร์ไบจาน	0.146	0.235	0.235	0.235	0.235	0.235	0.08
11. อื่นๆ (32 ประเทศ)	1.28	1.298	1.274	1.329	1.807	1.618	-10.46
รวม	22.012	24.081	30.5	37.513	40.858	36.948	-9.57

หมายเหตุ: พื้นที่ 1 เฮกตาร์ = 6.25 ไร่

ที่มา: FiBL, 2022. Area Data on Organic Agriculture Worldwide 2014-2020. The Statistics.FiBL.org Website Maintained by the Research Institute of Organic Agriculture (FiBL), Frick, Switzerland. Available at <https://statistics.fibl.org/world/key-indicators.html>. Accessed December 20, 2022

2) ผู้ผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์

ในปี 2562 มีผู้ผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ทั่วโลก จำนวน 3.1 ล้านคน เพิ่มขึ้นร้อยละ 12.7 เมื่อเทียบกับปี 2561 แบ่งเป็นผู้ผลิตในเอเชีย ร้อยละ 51 แอฟริกา ร้อยละ 27 ยุโรป ร้อยละ 14 และอื่น ๆ ร้อยละ 8 อินเดีย มีจำนวนผู้ผลิต มากที่สุด 1,366,000 ล้านคน รองลงมา คือ ยูกันดา 210,000 คน เอธิโอเปีย 204,000 คน แทนซาเนีย 149,000 คน และไทย 119,000 คน (ข้อมูลจาก FiBL, 2022)

3) การตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์

ในส่วนการค้าปลีกสินค้าเกษตรอินทรีย์ในตลาดโลกเติบโตอย่างต่อเนื่อง ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา จาก 558,700 ล้านบาท ในปี 2543 เพิ่มขึ้นเป็น 3,922,000 ล้านบาท ในปี 2562 โดยมี สหรัฐอเมริกา เป็นตลาดใหญ่ที่สุด 1,653,900 ล้านบาท รองลงมา คือ เยอรมนี 444,000 ล้านบาท ฝรั่งเศส 418,100 ล้านบาท จีน 314,500 ล้านบาท และอิตาลี 133,200 ล้านบาท มีอัตราซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์เฉลี่ยทั่วโลกอยู่ที่ 518 บาท/คน/ปี ประเทศที่มีอัตราซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์สูงสุด คือ เดนมาร์ก 12,728 บาท/คน/ปี รองลงมา คือ สวิสเซอร์แลนด์ 12,506 บาท/คน/ปี ลักเซมเบิร์ก 9,805 บาท/คน/ปี ออสเตรีย 7,992 บาท/คน/ปี และสวีเดน 215 ยูโร/คน และเดนมาร์กมีส่วนแบ่งตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศสูงที่สุดร้อยละ 12.1 รองลงมา คือ สวิสเซอร์แลนด์ ร้อยละ 9.9 ออสเตรีย ร้อยละ 9.6 ลักเซมเบิร์ก ร้อยละ 8.6 และสวีเดน ร้อยละ 8.3 (ข้อมูลจาก FiBL, 2022)

3.4.2 ภาคเกษตรอินทรีย์ของสหภาพยุโรป

สำหรับรายงานสถานการณ์ทั่วไปของสหภาพยุโรปในปี 2562 พบว่า ปี 2562 มีพื้นที่เกษตรอินทรีย์รวม 14.6 ล้านเฮกตาร์ เพิ่มขึ้น 0.82 ล้านเฮกตาร์ เมื่อเทียบกับปี 2561 โดยพื้นที่เกษตรอินทรีย์คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 8.1 เมื่อเทียบกับพื้นที่เกษตรทั้งหมด โดยประเทศสมาชิกที่มีพื้นที่เกษตรอินทรีย์มากที่สุด ได้แก่ สเปน 2.4 ล้านเฮกตาร์ ฝรั่งเศส 2.2 ล้านเฮกตาร์ และอิตาลี 2 ล้านเฮกตาร์ และมีการใช้พื้นที่เกษตรอินทรีย์ แบ่งเป็นพื้นที่ปลูกพืชไร่ 6.6 ล้านเฮกตาร์ พืชอุตสาหกรรมชาติ 6.4 ล้านเฮกตาร์ และพื้นที่ปลูกพืชยืนต้น 1.6 ล้านเฮกตาร์ พืชไร่ที่ปลูกมาก ได้แก่ พืชอาหารสัตว์ ธัญพืช และ ถั่วเมล็ดแห้ง ส่วนพืชยืนต้นที่ปลูกมาก ได้แก่ มะกอก องุ่น และถั่ว

ส่วนของภาคการค้าของสินค้าเกษตรอินทรีย์ ภาพรวมมีจำนวนผู้ประกอบการสินค้าเกษตรอินทรีย์ แบ่งเป็นผู้ผลิต 343,858 ราย ผู้แปรรูป 78,240 ราย และผู้นำเข้า 5,747 ราย โดย อิตาลีมีผู้ผลิต 70,500 ราย และผู้แปรรูป 22,000 ราย สินค้าเกษตรอินทรีย์มากที่สุด ส่วนเยอรมนีมีผู้นำเข้าสินค้าเกษตรอินทรีย์มากที่สุด 1,800 ราย ซึ่งการค้าปลีกสินค้าเกษตรอินทรีย์ในสหภาพยุโรปมีมูลค่ารวม 1,531,800 ล้านบาท หรือเป็นตลาดใหญ่เป็นอันดับ 2 ของโลก โดยตลาดที่สำคัญ ได้แก่ เยอรมนี 444,000 ล้านบาท ฝรั่งเศส 418,100 ล้านบาท และอิตาลี 133,200 ล้านบาท ปี 2562 ตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์สหภาพยุโรปเติบโตร้อยละ 8 เมื่อเทียบกับปี 2561 โดยตลาดที่เติบโตอย่างรวดเร็ว ได้แก่ ฝรั่งเศส เพิ่มขึ้น ร้อยละ 13.4 และเบลเยียม เพิ่มขึ้นร้อยละ 11.7 สินค้าเกษตรอินทรีย์ที่มีส่วนแบ่งในตลาดสูง ได้แก่ ไข่ ส่วนผัก ผลไม้ และผลิตภัณฑ์จากนม กำลังได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ (บางประเทศมีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 10) โดยอ้างอิงจากจำนวนผู้บริโภคสหภาพยุโรปซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์เฉลี่ย 3,108 บาท/คน/ปี ประเทศสมาชิกที่มีอัตราซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์สูงสุด ได้แก่ เดนมาร์ก 12,728 บาท/คน/ปี ลักเซมเบิร์ก 9,805 บาท/คน/ปี และออสเตรีย 7,992 บาท/คน/ปี สหภาพยุโรปนำเข้าสินค้าเกษตรอินทรีย์รวม 3.2 ล้านตัน ในปี 2562 โดยนำเข้าจากจีนมากที่สุด สินค้าเกษตรอินทรีย์ที่นำเข้ามาก ได้แก่ ผลไม้ จากเขตร้อน โดยเนเธอร์แลนด์เป็นผู้นำเข้าสินค้าเกษตรอินทรีย์มากที่สุด (ข้อมูลจาก FiBL, 2022)

3.4.3 สถานการณ์ด้านเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทย

ปัจจุบันสถานการณ์ด้านเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยได้รับความสนใจและความสำคัญจากประชาชน ภาครัฐ รวมถึงภาคเอกชนมากขึ้น โดยมีการให้การสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อส่งเสริมให้ผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์มีโอกาสเติบโตและพัฒนาธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาทิ การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการทำเกษตรอินทรีย์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดการใช้สารเคมี การเกษตรอินทรีย์ ในประเทศไทยมีการเติบโตอย่างต่อเนื่องในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา มีแนวโน้มเติบโตในอนาคต ในปี 2562 มีเกษตรกรที่ทำการผลิตในพื้นที่เกษตรอินทรีย์ของโลก (ที่ได้รับการรับรอง) 451.79 ล้านไร่ เพิ่มขึ้นจากในปี 2561 ประมาณ 446.84 ล้านไร่ (เพิ่มขึ้นเกือบ 5 ล้านไร่) ทำให้พื้นที่เกษตรอินทรีย์คิดเป็นสัดส่วน 1.5% ของพื้นที่การเกษตรทั้งหมด เป็นปีที่สองที่ประเทศไทยได้ขึ้นติดอันดับ 10 ประเทศที่มีเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ โดยประเทศไทยได้ขยับจากลำดับที่ 8 ของประเทศที่มีผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์จำนวนมากมาเป็นลำดับที่ 5 โดยประเทศอินเดียยังคงครองแชมป์ประเทศที่มีเกษตรกรอินทรีย์มากที่สุด (1.366 ล้านครอบครัว) รองลงมาคือ ยูกันดา เอธิโอเปีย แทนซาเนีย และประเทศไทย (118,985 ครอบครัว) แต่ถ้าพิจารณาในเชิงของพื้นที่เกษตรอินทรีย์ที่ได้รับการรับรอง ประเทศไทยจะอยู่ลำดับที่ 50 กว่า (จากทั้งหมด 186 ประเทศ) นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ธรรมชาติที่ได้รับการรับรองเกษตรอินทรีย์ (พื้นที่เก็บเกี่ยวผลผลิตป่าธรรมชาติ) ในปี 2562 อีก 217.5 ล้านไร่ โดยมีจำนวนผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

ในปี 2565 มีจำนวนผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีประมาณ 23,000 ราย มีความหลากหลายในการปลูกและผลิต เช่น ผักสวนครัวอินทรีย์ ผลไม้อินทรีย์ ข้าวอินทรีย์ ไข่ไก่อินทรีย์ และผลิตภัณฑ์จากปลาอินทรีย์ เป็นต้น โดยเฉพาะในกลุ่มสินค้าอินทรีย์ที่ได้รับความนิยม เช่น ผักอินทรีย์ และผลไม้อินทรีย์ ซึ่งเป็นสินค้าที่มีความต้องการสูงในตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ

สำหรับมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทยปี 2560-2563 มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 44.46 ต่อปี แสดงให้เห็นถึงความต้องการสินค้าเกษตรอินทรีย์ของไทยที่ยังมีอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะความต้องการจากประเทศ ทางยุโรป เช่น เดนมาร์ก ฟินแลนด์ สวีเดน เนื่องจากความปลอดภัยด้านอาหาร การส่งออกสินค้าเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทย ได้แก่ ข้าว ทูเรียน มังคุด มะพร้าวอ่อน น้ำกะทิ และใบชาเขียว ในปี 2560-2563 เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยตลาดส่งออกสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่สำคัญ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ฮองกง อิตาลี และเวียดนาม การขยายตัวดังกล่าวเป็นผลมาจากกระแสนิยมการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภค อย่างไรก็ตาม สถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ส่งผลให้ การส่งออกสินค้าเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทยในปี 2564 ลดลง โดยมีมูลค่า 1,238.97 ล้านบาท ส่วนการนำเข้าสินค้าเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทย ในปี 2562-2563 พบว่า ปริมาณการนำเข้า มีอัตราการเปลี่ยนแปลง เพิ่มขึ้นร้อยละ 9.14 และมูลค่าการนำเข้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.58 สำหรับ สินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ ข้าวเหนียว ข้าวหอม ทูเรียนแช่แข็ง และกะทิสำเร็จรูป ซึ่งนำเข้าสินค้าจากประเทศที่สำคัญ ได้แก่ เมียนมา ปากีสถาน เวียดนาม และลาว ซึ่งในปี 2564 มีมูลค่านำเข้าเพิ่มขึ้นอยู่ที่ 10.59 ล้านบาท (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2565)

ส่วนจำนวนแปลงที่ได้รับการรับรองมาตรฐานแหล่งผลิตอินทรีย์รายชนิดพืช จากรายงานของกรมวิชาการเกษตร สรุปข้อมูลยอด ณ เดือนพฤษภาคม 2566 มีจำนวนแปลงที่ผ่านการรับรอง จำนวน 1,620 แปลง คิดเป็นพื้นที่ 10,719.96 ไร่ (กรมวิชาการเกษตร, 2566)

ตารางที่ 3.5 จำนวนแปลงที่ได้รับการรับรองมาตรฐานแหล่งผลิตอินทรีย์รายชนิดพืช ปี 2566

ชนิดพืช	จำนวนแปลง			พื้นที่ (ไร่)		
	ตรวจรับรอง	% จำนวน	ผ่านการรับรอง	พื้นที่	% พื้นที่	พื้นที่ผ่านการรับรอง
พืชผสมผสาน	๔๗๕	๑๙.๑๗	๓๑๐	๓,๓๐๔.๐๙	๒๓.๓๘	๒,๕๕๔.๘๘
พืชผัก	๖๐๘	๒๔.๕๔	๓๔๕	๗๓๘.๗๔	๕.๒๓	๔๗๒.๒๖
ไม้ผล	๒๑๖	๘.๗๒	๑๔๖	๑,๙๓๘.๗๒	๑๓.๗๒	๑,๕๗๘.๕๖
สมุนไพร	๑๑๒	๔.๕๒	๗๗	๒๒๗.๒๗	๑.๖๑	๑๒๓.๕๖
เห็ด	๑๘	๐.๗๓	๕	๕.๐๗	๐.๐๔	๑.๙๔
ชา	๘๗	๓.๕๑	๘๕	๑,๖๕๓.๗๕	๑๑.๗๐	๑,๖๕๐.๒๕
กาแฟ	๓๑๗	๑๒.๗๙	๓๑๗	๒,๑๖๖.๕๕	๑๕.๓๓	๒,๑๖๖.๕๕
พืชไร่	๖๔๔	๒๕.๙๙	๓๓๕	๔,๐๙๙.๓๓	๒๙.๐๐	๒,๑๘๑.๙๖
อื่นๆ	๑	๐.๐๔	๐	๐.๕๐	๐.๐๐	๐.๐๐
รวม	๒,๔๗๘	๑๐๐.๐๐	๑,๖๒๐	๑๔,๑๓๔.๐๒	๑๐๐.๐๐	๑๐,๗๑๙.๙๖

ที่มา: กรมวิชาการเกษตร, 2566

บทที่ 4

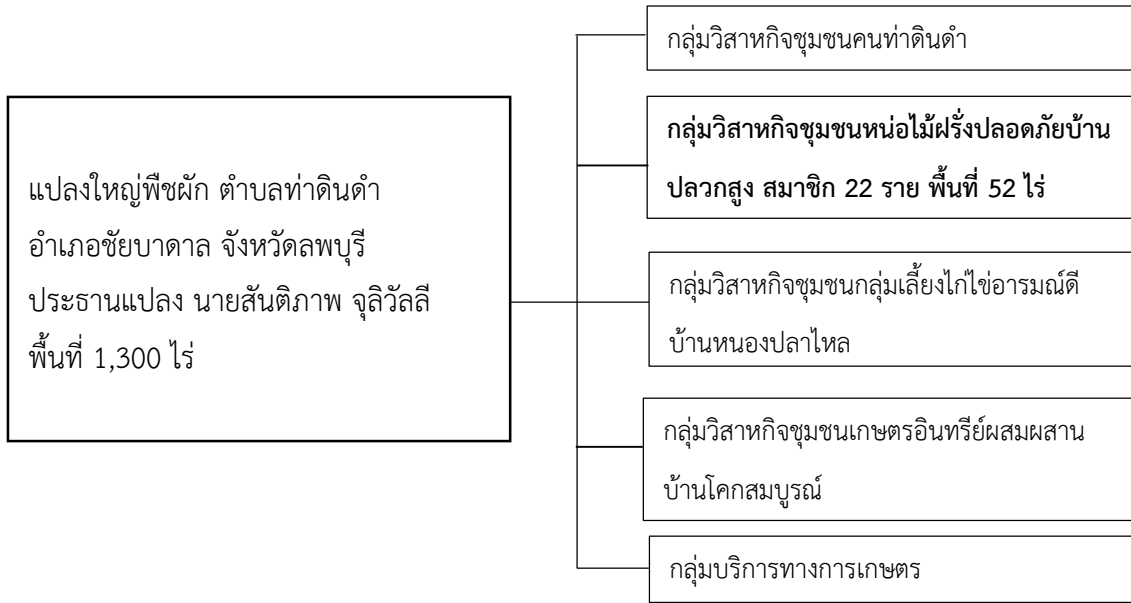
ผลการศึกษา

การศึกษาแนวทางการเพิ่มมูลค่าเกษตรอินทรีย์จากการถอดบทเรียน กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชน หน่อไม้ฝรั่งปลอดภัยบ้านปลวกสูง จะประกอบด้วยกิจกรรมหลัก และกิจกรรมสนับสนุน โดยเริ่มตั้งแต่ กระบวนการจัดท้าวัตถุติบเข้าสู่กระบวนการผลิต กระบวนการจัดจำหน่าย กระบวนการจัดส่งสินค้าสู่ผู้บริโภค ซึ่งจะเชื่อมต่อกันไปในแต่ละช่วงต่อเนื่องกัน โดยทุกกิจกรรมมีส่วนช่วยเพิ่มคุณค่าให้กับหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ ผลการศึกษา มีดังนี้

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหน่อไม้ฝรั่งปลอดภัยบ้านปลวกสูง มีสมาชิก 22 ราย พื้นที่ทั้งสิ้น 52 ไร่ เริ่มก่อตั้ง เมื่อปี 2560 เป็นกลุ่มที่อยู่ภายใต้บริษัทแปลงใหญ่พืชผัก ตำบลท่าดินดำ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี มีนายสันติภาพ จุลีวัลลี เป็นประธานแปลงใหญ่ คณะกรรมการ 7 ราย พื้นที่ 1,300 ไร่ รายได้ของกลุ่มแปลงใหญ่ ปีละประมาณ 4,900,000 บาทต่อปี มีวิสาหกิจและกลุ่มภายใต้แปลงใหญ่ 4 วิสาหกิจ และ 1 กลุ่มเกษตรกร คือ 1) วิสาหกิจชุมชนคนท่าดินดำ 2) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มหน่อไม้ฝรั่งปลอดภัยบ้านปลวกสูง 3) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเลี้ยงไก่ไข่อารมณ์ดีบ้านหนองปลาไหล 4) วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ผสมผสานบ้าน โศกสมบูรณ์ (นำผลผลิตในกลุ่มมาแปรรูป) และ 5) กลุ่มบริการทางการเกษตร การดำเนินงานของกลุ่มแปลง ใหญ่พืชผัก ส่งผลให้เกิดเงินหมุนเวียนในชุมชน สมาชิกมีรายได้ เป็นแหล่งวัตถุดิบของแต่ละกลุ่ม เกิดการพึ่งพา กันในชุมชน

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหน่อไม้ฝรั่งปลอดภัยบ้านปลวกสูง มีการจัดทำมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ แบบรายเดี่ยว มาตรฐานที่ได้รับ ได้แก่ Organic Thailand, มาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์สหรัฐอเมริกา (USDA Organic), มาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์สหภาพยุโรป (EU) และเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee System : PGS) อยู่ระหว่างจัดทำมาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์ญี่ปุ่น (Japanese Agricultural Standard Organic JAS mark) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหน่อไม้ฝรั่งปลอดภัยบ้านปลวกสูง ในปีแรก สามารถให้ผลผลิตหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ได้ 3 รุ่น โดยจะเริ่มให้ผลผลิตตั้งแต่ 4 เดือน หลังจากเพาะปลูก ในปีถัดไป สามารถผลิตหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ได้ 4 รุ่น ระยะเวลาเก็บผลผลิต 6 ปี จึงทำการรื้อแปลง ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย ในปีแรก 10,000 บาทต่อไร่ต่อปี และปีที่ 2-6 มีต้นทุนเฉลี่ยที่ 7,000 บาทต่อไร่ต่อปี จากการสำรวจปี 2565 ผลผลิตหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์เฉลี่ย 15 กิโลกรัมต่อไร่ต่อวัน ผลผลิตหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ ของกลุ่มเฉลี่ยทั้งปี 24,000 กิโลกรัม ผลตอบแทนเฉลี่ยของเกษตรกรอยู่ที่ 288,000 บาทต่อไร่ต่อปี กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหน่อไม้ฝรั่งปลอดภัย บ้านปลวกสูง มีรายได้ประมาณ 300,000 บาทต่อปี จากการหักยอดขายของสมาชิกร้อยละ 10 ต่อ 1 รอบปี

4.1 ท่วงโซ่คุณค่าหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์

ที่มา: จากการสำรวจ

ภาพที่ 4.1 แผนภาพกลุ่มแปลงใหญ่พืชผัก ตำบลท่าดินดำ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

กิจกรรมหลัก

กิจกรรมหลัก 5 กิจกรรม เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การตลาด และการขนส่งสินค้าไปยังผู้บริโภค ประกอบด้วย

1) โลจิสติกส์ขาเข้า (Inbound Logistics) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าปัจจัยการผลิตของเกษตรกร มีการนำเข้าอยู่ 3 ปัจจัย คือ เมล็ดพันธุ์หน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก และสารชีวภาพ

- เมล็ดพันธุ์หน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ แหล่งที่มาของเมล็ดพันธุ์ที่เกษตรกรใช้ คือ การเก็บเมล็ดพันธุ์เองในช่วงเดือน พฤศจิกายน-ธันวาคม เป็นช่วงที่หน่อไม้ฝรั่งจะให้เมล็ด พื้นที่ปลูกหน่อไม้ฝรั่ง 1 ไร่ ให้เมล็ดพันธุ์ 2-3 กิโลกรัมเนื่องจากการเก็บเมล็ดพันธุ์เองจากแปลงสามารถมั่นใจได้ว่าเป็นเมล็ดพันธุ์หน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์จริง ซึ่งเมล็ดพันธุ์ที่เก็บไว้ทำพันธุ์ เริ่มแรกเกษตรกรได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรอำเภอชัยบาดาล จ.ลพบุรี และจากนั้นจึงเก็บพันธุ์ไว้เป็นเมล็ดพันธุ์ของตนเอง ซึ่งช่วยลดต้นทุนในการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ และยังมีรายได้จากการขายเมล็ดพันธุ์ให้กับเกษตรกรนอกกลุ่ม ราคาจำหน่ายเมล็ดพันธุ์หน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์กิโลกรัมละ 3,000 บาท มีเกษตรกรเพียงบางส่วนที่ซื้อเมล็ดพันธุ์กับสมาชิกในกลุ่ม กรณีที่เมล็ดพันธุ์ที่เก็บไว้ไม่เพียงพอเกษตรกรส่วนใหญ่จะเก็บเมล็ดพันธุ์ห่อกระดาษแล้วแช่ในตู้เย็นที่บ้าน ซึ่งเมล็ดพันธุ์จะเก็บไว้ได้นานประมาณ 1 ปี

- ปุ๋ยหมัก เกษตรกรส่วนใหญ่จะใช้ปุ๋ยหมัก ซึ่งสมาชิกจะซื้อจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนคนท่าดินดำ ผลิตปุ๋ยหมักจากมูลไก่อินทรีย์ที่ซื้อจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเลี้ยงไก่ไข่อารมณ์ดีบ้านหนองปลาไหล ในชุมชน โดยกลุ่มผลิตปุ๋ยหมักจะผลิตปุ๋ยให้กลุ่มหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ ปริมาณ 10 ตันต่อปี ราคา 9 บาทต่อกิโลกรัม เกษตรกรรับภาระขนส่งเอง โดยรถกระบะ 4 ล้อ ซึ่งเป็นยานพาหนะส่วนตัว มีค่าใช้จ่ายในการขนส่ง

เป็นค่าน้ำมันเชื้อเพลิงเฉลี่ย 76.36 บาทต่อเที่ยว เกษตรกรส่วนใหญ่จัดเก็บปุ๋ยไว้บริเวณข้างบ้าน ไม่ได้มีโรงเรือนสำหรับจัดเก็บปุ๋ยโดยเฉพาะ

- สารชีวภาพ เกษตรกรจะทำการชีวภาพใช้เอง โดยใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น สารชีวภาพที่ใช้ได้แก่ น้ำหมักหน่อกล้วย น้ำหมักปลา การฉีดน้ำหมักจะใช้โดรนของกลุ่ม ซึ่งเป็นโดรนที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการยกระดับแปลงใหญ่ ใช้กับสารอินทรีย์เท่านั้น ค่าบริการสมาชิกไร่ละ 60 บาท ซึ่งในการฉีดน้ำหมักเกือบทุกราย มีสมาชิกเพียง 1 ราย (พื้นที่ 0.5 ไร่) ที่ไม่ได้ใช้โดรน แต่ฉีดด้วยเครื่องฉีดของตนเอง เนื่องจากโดรนไม่สามารถเข้าถึงพื้นที่ได้ มีต้นไม้ปกคลุม สำหรับสารชีวภาพกำจัดโรคพืช เกษตรกรใช้เชื้อราไตรโคเดอร์มา ซึ่งเป็นปฏิปักษ์ต่อเชื้อราอื่นๆ ที่เป็นสาเหตุของโรคพืชหลายชนิด การเพาะเลี้ยงเชื้อราไตรโคเดอร์มา ใช้เป็นเชื้อสด 2 ถัง โดยแต่ละถังจะใส่ข้าวดิบ 1 ทัพพี เมื่อเชื้อเติบโตเต็มถัง จะนำไปแช่น้ำ 25 ลิตร กรองกาก ฉีดพ่นบริเวณที่มีการระบาดของโรคพืช หรือบริเวณที่เป็นจุดเสี่ยงการระบาดของโรคพืช ควรฉีดพ่นช่วงเวลาเย็นถึงค่ำ เกษตรกรได้รับการสนับสนุนเชื้อราไตรโคเดอร์มา จากสำนักงานเกษตรอำเภอชัยบาดาล จ.ลพบุรี สำหรับการจัดเก็บสารชีวภาพเกษตรกรจะเก็บไว้ในตู้เย็นหรือในบ้าน

2) การปฏิบัติการ (Operations) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเพาะปลูกของเกษตรกร ได้แก่ การเตรียมแปลง การปลูก การดูแลรักษา และการบริหารจัดการน้ำ ดังนี้

- การเตรียมแปลงสำหรับปลูกหน่อไม้ฝรั่งเริ่มจากการไถตะ 1 รอบ เพื่อเป็นการบุกเบิกดิน แล้วจึงไถพรวน 1-2 รอบ จากนั้นจึงขึ้นร่อง ความกว้างของร่อง 1-2 เมตร ความยาวร่องขึ้นกับความยาวของแปลง โดยเกษตรกรจะใช้รถไถของกลุ่มไถตะ ไถพรวน และขึ้นร่อง คิดค่าบริการไร่ละ 300 บาท จากนั้นจึงวางระบบน้ำ สมาชิกกลุ่มใช้ระบบน้ำหยดทุกราย เนื่องจากสามารถควบคุมน้ำได้ มีประสิทธิภาพ และประหยัดน้ำกว่าระบบให้น้ำแบบสปริงเกอร์ ซึ่งนอกจากเปลืองน้ำแล้วยังมีปัญหาเรื่องวัชพืชด้วย

สำหรับการตรวจวิเคราะห์ดิน จะทำการตรวจปีละครั้ง ซึ่งทางกลุ่มเป็นศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน มีสมาชิกที่ผ่านการอบรมสามารถตรวจวิเคราะห์ดินได้ 2 ราย ได้รับการสนับสนุนชุดตรวจจากกรมส่งเสริมการเกษตร ใช้เวลาตรวจครั้งละครึ่งชั่วโมง สมาชิกในกลุ่มสามารถนำดินมาตรวจโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย

- การปลูกหน่อไม้ฝรั่ง เกษตรกรจะทำการปลูกโดยใช้แรงงานคน ไม่ใช่เครื่องจักร โดยจ้างแรงงานปลูกจากสมาชิกแปลงใหญ่ ซึ่งเป็นกลุ่มแรงงานรับจ้างทางการเกษตร ค่าจ้างปลูกไร่ละ 680 บาท แรงงาน 5 คน ใช้ระยะเวลาปลูก 2-3 ชั่วโมง หน่อไม้ฝรั่งจะปลูกด้วยเหง้า จากการเพาะเมล็ด การเพาะเมล็ดจะทำได้ 2 วิธี

1) การเพาะเมล็ดใส่ถุงดำ แล้วย้ายลงแปลงปลูก ให้ผสมดินร่วน 1 ส่วน เศษใบไม้ 1 ส่วน ชี้เถ้าแกลบ 1 ส่วน จากนั้นกรอกใส่ถุงเพาะชำ แล้วหยอดเมล็ดตามลงไป เสร็จแล้วจึงนำไปตั้งไว้กลางแจ้งและรดน้ำทุกวัน การเพาะในถุงใช้เวลา 30 วัน ถ้าเพาะกล้าในถุงเกิน 30 วัน กล้าจะย่อยตาย ไม่ควรใส่ปุ๋ยในระหว่างเพาะในถุง เพราะเมื่อเวลาลงปลูกในแปลง กล้าจะเติบโตช้า เกษตรกรที่ปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์พื้นที่ 1 ไร่ ใช้เมล็ดพันธุ์ 100 กรัม

2) การเพาะกล้าลงในแปลงปลูกโดยตรง ใช้เวลาในการเพาะประมาณ 3-4 เดือน จึงสามารถเก็บผลผลิตได้ เกษตรกรจะเริ่มปลูกหน่อไม้ฝรั่งช่วงเดือนมีนาคม และจะสามารถเก็บผลผลิตครั้งแรก

ได้ช่วงเดือนกรกฎาคมจะเก็บผลผลิต 30 วัน จากนั้นพักแปลง 30 วัน หลังจากนั้นเก็บผลผลิต 60 วัน พักแปลง 30 วัน ต้นหน่อไม้ฝรั่งมีอายุได้ถึง 10 ปี แต่ที่กลุ่มจะรื้อแปลงเมื่อมีอายุ 6 ปี โดยเตรียมแปลงใหม่รอไว้ก่อน ช่วงพักแปลงจะทำการพรวนดิน แต่งต้น ถอนหญ้า ใส่ปุ๋ย และหยดให้น้ำ 2 อาทิตย์

ระยะการเจริญเติบโตของหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ โดยเมล็ดจะเริ่มงอกหลังปลูกประมาณ 10-15 วัน หลังจากปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ได้ 3-4 เดือน หน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์จะเติบโตเร็วมาก จะโผล่พ้นดินไม่เกิน 3 วัน ต้องเก็บหน่อไม้ฝรั่งมาจำหน่ายทันที เนื่องจากถ้าปล่อยทิ้งไว้ส่วนของปลายหน่อจะบาน ทำให้คุณภาพลดลง เป็นหน่อตกเกรด

- การดูแลรักษา จะประกอบด้วย การใส่ปุ๋ย การใส่สารชีวภาพบำรุงระหว่างปลูก การใส่สารชีวภาพกำจัดวัชพืช ศัตรูพืช

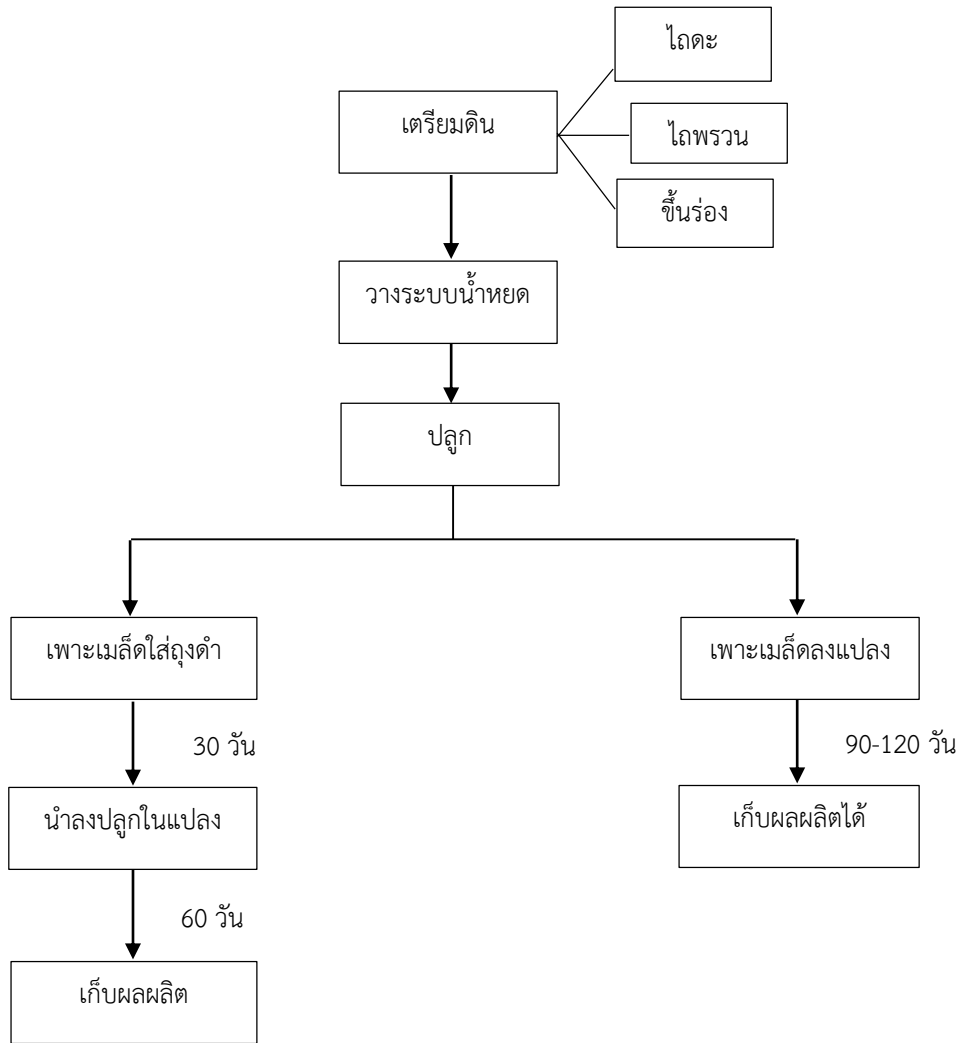
- การใส่ปุ๋ย เกษตรกรในกลุ่มจะใช้ปุ๋ยหมักขี้ไก่อินทรีย์ โดยจะใส่ในช่วงหน่อไม้ฝรั่งพักแปลง (ประมาณ 2 เดือนต่อ 1 ครั้ง) หน่อไม้ฝรั่ง 1 ไร่ ใช้ปุ๋ยหมัก 60 กิโลกรัมต่อครั้ง ใช้แรงงานคนหว่าน

- การใส่สารชีวภาพบำรุงระหว่างปลูก สารชีวภาพที่เกษตรกรใช้มีความหลากหลายตามวัตถุดิบที่สามารถหาได้ในท้องถิ่น ได้แก่ น้ำหมักหน่อกล้วย ช่วยให้หน่อตก ดินดี ใช้อัตราส่วน 40 ซีซี ต่อน้ำ 25 ลิตร และฉีดประมาณ 1 ครั้ง ใน 2 วัน ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการฉีดเป็นช่วงเวลาเย็นถึงค่ำ น้ำหมักโคนหน่อไม้ฝรั่ง ช่วยเร่งการเจริญเติบโตของลำต้น กระตุ้นการแตกหน่อ ทำให้หน่อมีขนาดใหญ่ ใช้อัตราส่วน 20 ซีซี ต่อน้ำ 20 ลิตร ฉีดพ่นช่วงเวลาเย็น น้ำหมักปลา ช่วยให้จุลินทรีย์ในดินย่อยสลายซากพืชซากสัตว์ได้เร็วยิ่งขึ้น ทำให้ปลดปล่อยธาตุอาหารที่มีประโยชน์ต่อพืชมากขึ้น ใช้อัตราส่วน 20 ซีซี ต่อน้ำ 20 ลิตร ฉีดพ่นช่วงเวลาเย็น

- การใส่สารชีวภาพกำจัดโรคพืช ใช้เชื้อราไตรโคเดอร์มา ในการกำจัดโรคพืช ช่วงเวลาฉีดพ่นเชื้อราไตรโคเดอร์มา ควรเป็นช่วงเวลาเย็น ซึ่งมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการเจริญของเชื้อรา คือ มีความชื้นสูง และแดดอ่อน การฉีดสารชีวภัณฑ์ เกษตรกรส่วนใหญ่จะใช้บริการจากกลุ่ม โดยใช้โดรนฉีดอัตรา 300 มิลลิลิตร ต่อน้ำ 10 ลิตรต่อไร่ ค่าจ้างสำหรับสมาชิกกลุ่มไร่ละ 60 บาท ส่วนเกษตรกรทั่วไปค่าจ้างไร่ละ 80 บาท

- การกำจัดวัชพืช จะใช้วิธีทรายหญ้า หรือถอนหญ้า เกษตรกรจะทรายหญ้าเองบ้าง แต่ส่วนใหญ่จะจ้าง ค่าจ้างจะคิดเป็นรายวัน วันละ 300 บาท

- การบริหารจัดการน้ำ หน่อไม้ฝรั่งเป็นพืชที่ชอบน้ำ แต่ไม่ชอบชื้นแฉะ การให้น้ำใช้ระบบน้ำหยด โดยใช้ระบบพลังงานแสงอาทิตย์ (Solar cell) ดึงน้ำบาดาลของกลุ่มเพื่อจ่ายน้ำให้แก่สมาชิก กลุ่มจะมีการจัดตารางจ่ายน้ำโดยให้น้ำ 3 วันต่อ 1 ครั้ง ครั้งละ 2-3 ชั่วโมง สมาชิกสามารถลดค่าใช้จ่ายค่าไฟฟ้าเดือนละ 4,000-5,000 บาท จ่ายเพียงเดือนละ 100 บาทให้แก่กลุ่มเป็นค่าบำรุงรักษาระบบพลังงานแสงอาทิตย์ (Solar cell)

ภาพที่ 4.2 ขั้นตอนในการปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์

ที่มา: จากการสำรวจ

3) โลจิสติกส์ขาออก (Outbound Logistics) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเก็บเกี่ยว สถานที่จัดเก็บผลผลิต การขนส่งผลผลิต และการแปรรูป

- การเก็บเกี่ยว หน่อไม้ฝรั่งจะเก็บโดยใช้แรงงานคน สมาชิกจะเก็บผลผลิตของตนเองใส่ถุงรักษาอุณหภูมิ ถุงละ 1 กิโลกรัม ตัดสติ๊กเกอร์รหัสที่ถุงทุกถุง (กลุ่มจะออกรหัสให้ 1 คน 1 รหัส สำหรับค่าจัดทำสติ๊กเกอร์สมาชิกจะออกเอง) สมาชิกจะทำการคัดเกรด ชั่งน้ำหนัก และเขียนบิลแนบมาพร้อมส่งที่กลุ่มสมาชิกจะทำการคัดเกรดเอง กลุ่มจะให้ความเชื่อใจกัน มีกติการ่วมกัน ถ้าสมาชิกรับเอาผลผลิตเกรด B ใส่ปนกับเกรด A เกินร้อยละ 10 จะถูกปรับเกรดผลผลิตลงไปที่เกรด B ทั้งหมด ผลผลิตที่สมาชิกรับมาส่งจะเก็บไว้ในห้องรักษาอุณหภูมิ ที่อุณหภูมิ 19 องศาเซลเซียส เกษตรกรจะเก็บผลผลิต 60 วัน พักแปลง 30 วัน ผลผลิตเฉลี่ย 15 กิโลกรัมต่อไร่ต่อวัน โดยผลผลิตรวมของกลุ่มเฉลี่ยสัปดาห์ละ 750 กิโลกรัม หรือประมาณ 150 กิโลกรัมต่อวัน รถห้องเย็นจะมารับผลผลิต 2 วัน เว้น 1 วัน กลุ่มจะมีการวางแผนการเก็บเกี่ยว โดยแบ่งสมาชิกเป็น 3 กลุ่ม พื้นที่ปลูกกลุ่มละ 10-15 ไร่ พื้นที่ปลูกของสมาชิกรายละประมาณ 2 ไร่ สมาชิกทุกคนจะปลูกพร้อมกัน แต่ตอนเก็บผลผลิตจะเหลื่อมเวลากัน เพื่อให้มีผลผลิตจำหน่ายต่อเนื่อง

ภาพที่ 4.3 วงจรการปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหน่อไม้ฝรั่งปลอดภัยบ้านท่าปลวกสูง
ที่มา: จากการสำรวจ

- สถานที่จัดเก็บผลผลิต ผลผลิตหลังจากที่เกษตรกรเก็บเกี่ยวหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ เกษตรกรจะรับภาระการขนส่งเอง โดยใช้รถจักรยานยนต์ มีค่าใช้จ่ายในการขนส่ง เป็นค่าน้ำมันเชื้อเพลิงเฉลี่ย 13.59 บาทต่อเที่ยว นำไปส่งรวบรวมผลผลิตใส่ตะกร้าไว้ที่ห้องรักษาอุณหภูมิในโรงเรือนของกลุ่ม โดยอุณหภูมิจะอยู่ที่ 19 องศาเซลเซียส (สามารถเก็บรักษาหน่อไม้ฝรั่งไว้ได้ประมาณ 1 สัปดาห์) เพื่อรอรถห้องเย็นมารับผลผลิต

- การขนส่งผลผลิต สมาชิกจะนำผลผลิตในถุงรักษาอุณหภูมิใส่ตะกร้า (กลุ่มจัดหาตะกร้าให้รายละ 3 ตะกร้า สำหรับหมุนเวียนใช้ เนื่องจากรถห้องเย็นจะนำตะกร้าไปประมาณ 2 วัน จึงหมุนเวียนมาคืน) เมื่อสมาชิกนำผลผลิตมาส่งรวมกันที่กลุ่มโดยจะมีรถห้องเย็นมารับผลผลิต 2 วัน เว้น 1 วัน ซึ่งเป็นผู้บริการขนส่งที่กลุ่มว่าจ้าง และกลุ่มรับผิดชอบค่าขนส่ง โดยบรรทุกผลผลิตรอบละ 150-200 กิโลกรัม ซึ่งทางกลุ่มได้ทำสัญญาจ้างกับ บริษัท แนชเชอร์ล แอนด์ พรีเมียม ฟู้ด จำกัด ค่าขนส่ง คิดร้อยละ 10 จากยอดจำหน่ายผลผลิตแต่ละเที่ยว ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยปีละประมาณ 200,000 บาท รถห้องเย็นจะนำผลผลิตไปส่งยังท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ขั้นตอนต่อไปผู้ซื้อจะดำเนินการเอง

- การแปรรูป ผลผลิตที่นำมาแปรรูปจะดำเนินการโดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ผสมผสานบ้านโคกสมบูรณ์ มีการแปรรูปหลายผลิตภัณฑ์ ได้แก่ สบู่ บาล์ม แชมพูสมุนไพร หน่อไม้ฝรั่งดอง กระดาษจากโคนหน่อไม้ฝรั่ง และหน่อไม้ฝรั่งผง โดยมีมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร วิทยาเขตบางเขน มาให้ความรู้ในการจัดทำ และรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการขอขึ้นทะเบียน และใบอนุญาต อย. และลงทะเบียน OTOP เกษตรกรมีการแปรรูปสินค้าของกลุ่มหลายชนิด โดยนำหน่อไม้ฝรั่งที่หักหรือตกเกรดของสมาชิก เฉลี่ย 2 กิโลกรัมต่อไร่ มารวมกันแปรรูป แบ่งเป็น

สบู่หน่อไม้ฝรั่ง (แบรนด์ไมตรี) ผสมกับสมุนไพรในชุมชน เช่น ย่านาง, รางจืด และใบเตย เป็นต้น มีค่าใช้จ่ายในการแปรรูปสบู่ 50 บาท ต่อ 1 ก้อน จำหน่าย กล่องละ 70 บาท ขนาด 60 กรัม

ภาพที่ 4.4 สบู่หน่อไม้ฝรั่ง (แบรนด์ไมตรี)

ที่มา: จากการสำรวจ

บาล์มหน่อไม้ฝรั่ง (แบรนด์อินดี้บาล์ม) ทำมาจากตัวหน่อไม้ฝรั่งและสมุนไพร มีค่าใช้จ่ายในการแปรรูป 8-15 บาทต่อ 1 ตลับ ขนาด 15 กรัม จำหน่ายตลับละ 65 บาท และขนาด 30 กรัม จำหน่ายตลับละ 129 บาท

ภาพที่ 4.5 บาล์มหน่อไม้ฝรั่ง (แบรนด์อินดี้บาล์ม)

ที่มา: จากการสำรวจ

น้ำมันสกัดจากเมล็ดหน่อไม้ฝรั่ง (แบรนด์อินดี้ออยล์) เมล็ดหน่อไม้ฝรั่งที่เหลือจากความต้องการนำมาทำผสมกับสมุนไพรพื้นบ้าน ประกอบด้วย เกล็ดพังพอน, เหงือกปลาหมอ, ว่านหางจระเข้, รางจืด, ย่านาง, ทองพันชั่ง, น้ำมันมะพร้าว, มะกรูด, ข่า และพลู ขนาด 60 มิลลิลิตร จำหน่าย ขวดละ 129 บาท

ภาพที่ 4.6 น้ำมันสกัดจากเมล็ดหน่อไม้ฝรั่ง (แบรนด์อินดี้ออยล์)

ที่มา: จากการสำรวจ

แชมพูสมุนไพร (แบรนด์ไมตรี) ทำจากสมุนไพรพื้นบ้านในท้องถิ่น ประกอบด้วย มะกรูด, ขิง, กะเม็ง, ย่านาง, รางจืด, ใบบัวบก, ทองพันชั่ง, อัญชัญ และใบหมี มีค่าใช้จ่ายในการแปรรูป 50 บาทต่อ 1 ขวด ขนาด 350 มิลลิลิตร จำหน่าย ขวดละ 100 บาท

ภาพที่ 4.7 แชมพูสมุนไพร (แบรนด์ไม้ตรี)

ที่มา: จากการสำรวจ

ส่วนที่อยู่ระหว่างการทดลองแปรรูป ได้แก่ หน่อไม้ฝรั่งผง โดยนำหน่อไม้ฝรั่งมาบดเพื่อทำเป็นเส้นพาสต้า เส้นหมี่ หน่อไม้ฝรั่งดองแบบพาสเจอร์ไรส์บรรจุขวดโหล โคนหน่อไม้ฝรั่ง นำมาผลิตเป็นกระดาษจากหน่อไม้ฝรั่ง กระดาษต้นไม้ และกล่องพัสดุ

ภาพที่ 4.8 กระดาษจากหน่อไม้ฝรั่ง

ที่มา: จากการสำรวจ

4) การตลาดและการขาย (Marketing and Sales) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจำหน่ายสินค้า การประชาสัมพันธ์ การรับประกันคุณภาพ

- ช่องทางการจำหน่าย ผลผลิตหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ของกลุ่มส่งออกไปยังสหภาพยุโรป ร้อยละ 99.99 เป็นการซื้อขายผ่านเกษตรพันธสัญญา (contract farming) กับแพลตฟอร์ม RedMart ซึ่งมีความต้องการผลผลิต 1,300 กิโลกรัมต่อวัน แต่ทางกลุ่มสามารถส่งได้วันละ 150-200 กิโลกรัม RedMart เป็นศูนย์บริการขายสินค้าออนไลน์ขนาดใหญ่ในเครือ Lazada ราคาจำหน่ายที่ทำสัญญาไว้ ดังนี้

เกรดพรีเมียม (ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 80 มิลลิเมตร) ราคา 150 บาทต่อกิโลกรัม

เกรด A (ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 80 มิลลิเมตร ต่างจากเกรดพรีเมียมที่หน่อไม้ฝรั่งจะบานกว่า) ราคา 120 บาทต่อกิโลกรัม

เกรด B (ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 70 มิลลิเมตร) ราคา 100 บาทต่อกิโลกรัม

เกรด C (ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 50 มิลลิเมตร) ราคา 45 บาทต่อกิโลกรัม

เกรดระหว่าง B กับ C ราคา 60 บาทต่อกิโลกรัม

ส่วนผลผลิตอีกร้อยละ 0.01 จำหน่ายให้กับโรงพยาบาลชัชบาดาล ที่ทางกลุ่มได้ทำสัญญา MOU โครงการเกษตรอินทรีย์สู่ครัวโรงพยาบาล ราคาจำหน่ายกิโลกรัมละ 100 บาท จัดส่ง 5-6 กิโลกรัมต่อสัปดาห์ ผลผลิตหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ของกลุ่มเป็นที่ต้องการของผู้ซื้อทั้งภายในและต่างประเทศ แต่ผลผลิตไม่เพียงพอกับความต้องการ ผู้ซื้อภายในประเทศทั้งในส่วนของผู้ค้าปลีก คำส่งรายใหญ่ ทางกลุ่มได้ปฏิเสธที่จะขายผลผลิต เนื่องจากให้ราคาถูกกว่า และสัญญามีข้อผูกมัดหลายประการ ผู้ซื้อจากประเทศไต้หวัน และสิงคโปร์ ขณะนี้กลุ่มอยู่ระหว่างตัดสินใจ

- การประชาสัมพันธ์ กลุ่มเริ่มต้นประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักผ่าน Facebook และนำผลผลิตแจกตามหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งร่วมจัดแสดงสินค้าในงานแสดงสินค้า ทำให้กลุ่มเป็นที่รู้จักมากขึ้น โดยมีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาสนับสนุน และสื่อโทรทัศน์ติดต่อเข้ามาให้ออกรายการ ซึ่งทางกลุ่มจะจำกัดการออกสื่อโทรทัศน์ไว้เพียงปีละ 1 ครั้ง

- การรับประกันคุณภาพ เกษตรกรจะเน้นการผลิตหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ที่มีคุณภาพ ได้รับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ได้แก่ Organic Thailand, มาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์สหรัฐอเมริกา (USDA Organic), มาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์สหภาพยุโรป (EU) และเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee System : PGS) มีความพิถีพิถันในการผลิตทุกขั้นตอน ตั้งแต่การปลูก เก็บเกี่ยว แปรรูป บรรจุภัณฑ์ สามารถตรวจสอบข้อมูลผลผลิตย้อนกลับผ่านระบบสแกน QR Code ประกอบด้วยรายละเอียดของผู้ปลูก เช่น รูป ชื่อเกษตรกร ที่อยู่ มาตรฐานที่ได้รับ พื้นที่ปลูก สถานะฟาร์ม ระยะเวลาเก็บเกี่ยว เป็นต้น หากสินค้าเสียหาย มีตำหนิ หรือบรรจุภัณฑ์ชำรุด จะรับเปลี่ยนคืนสินค้า กรณีที่ส่งสินค้าออกไปต่างประเทศ หากมีการปนเปื้อนของสารเคมี ทางกลุ่มจะรับผิดชอบเสียค่าปรับในการเผาทำลายสินค้าจำนวน 400,000 บาท โดยปรับจากสมาชิกที่มีผลผลิตหน่อไม้ฝรั่งปนเปื้อนสารตกค้างจำนวน 200,000 บาท

5) การบริการ (Services) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริการเพื่อเพิ่มคุณค่าให้กับสินค้า

- การบริการตามคำสั่งซื้อ กลุ่มมีบริการจัดกระเช้า หรือ จัดใส่ถุงผ้า จำหน่ายชุดละ 200 บาท แต่ละชุดประกอบด้วย หน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ ผลิตภัณฑ์แปรรูปของกลุ่ม ได้แก่ อินดี้บาล์ม อินดี้ฮอลล์ สบู่แชมพูสมุนไพร และโบรชัวร์ประชาสัมพันธ์ เพื่อจำหน่ายให้กับลูกค้า

- การบริการองค์ความรู้ กลุ่มมีบริการให้ความรู้ เป็นศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ด้านเกษตรอินทรีย์ มีวิทยากรบรรยายให้แก่ผู้สนใจ เกี่ยวกับระบบเกษตรอินทรีย์ ระบบ Internet of Thing (IOT) ระบบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์ พร้อมทั้งมีช่างเทคนิคให้บริการ

กิจกรรมสนับสนุน

กิจกรรมสนับสนุน เป็นกิจกรรมที่ช่วยสนับสนุนกิจกรรมหลัก ประกอบด้วย

1) การจัดหา จัดซื้อ (Procurement) จะเกี่ยวข้องกับการจัดหา จัดซื้อหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ และเครื่องจักร

- เมล็ดพันธุ์ สมาชิกเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง เนื่องจากมั่นใจในคุณภาพเมล็ดพันธุ์และมั่นใจได้ว่าเป็นเมล็ดพันธุ์อินทรีย์

- ปุ๋ยอินทรีย์ สมาชิกจะเลือกซื้อปุ๋ยหมักที่ผลิตจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนคนทำดินดำ ซึ่งผลิตจากขี้ไก่อินทรีย์

- สารชีวภาพบำรุงระหว่างปลูก เกษตรกรส่วนใหญ่ทำน้ำหมักชีวภาพใช้เอง โดยใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น ทั้งจากของเกษตรกรเอง และซื้อจากเกษตรกรในพื้นที่รู้จักกัน

- สารชีวภาพกำจัดวัชพืช ศัตรูพืช เกษตรกรจะทำน้ำหมักชีวภาพใช้เอง โดยใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น ทั้งจากของเกษตรกรเอง และซื้อจากเกษตรกรในพื้นที่

- เครื่องจักร สมาชิกใช้เครื่องจักรสำหรับการเตรียมดิน และการดูแลรักษา โดยใช้บริการเครื่องจักรของกลุ่ม

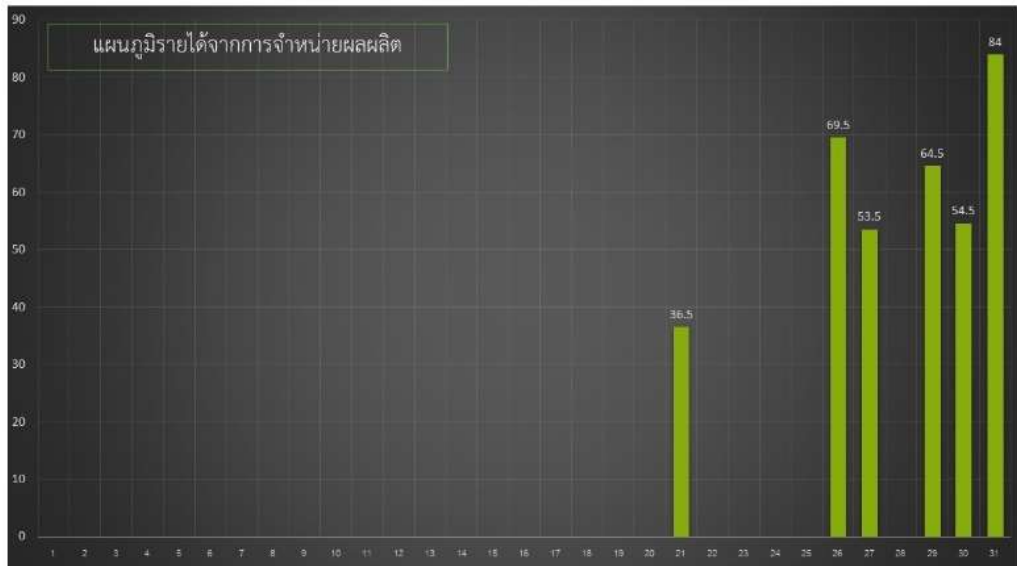
รถแทรกเตอร์ กลุ่มมีให้บริการ 3 คัน ค่าบริการไร่ละ 300 บาท ให้บริการเกษตรกร ทั้งที่เป็น และไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม ในราคาเดียวกัน แต่สมาชิกจะมีระบบคืนเงิน ร้อยละ 10 (คืนให้สมาชิกปีละครั้ง) เมื่อรถแทรกเตอร์ให้บริการแปลงที่ไม่ใช่อินทรีย์จะต้องทำความสะอาดก่อนนำมาให้บริการในแปลงอินทรีย์

โดรน กลุ่มมีโดรนให้บริการเพื่อการเกษตร 2 ตัว สำหรับบริการสมาชิก 1 ตัว อัตราค่าบริการไร่ละ 60 บาท ใช้สำหรับแปลงอินทรีย์เท่านั้น อีก 1 ตัว สำหรับบริการเกษตรกรนอกกลุ่ม คิดค่าบริการไร่ละ 80 บาท คิดแพงกว่าสมาชิก เนื่องจากเป็นค่าเสี่ยงภัยจากสารเคมี

2) การพัฒนาเทคโนโลยี (Technology Development) สมาชิกนำเครื่องจักรมาใช้ตลอดกระบวนการผลิต เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ และลดต้นทุนการผลิต ตั้งแต่การเตรียมดิน การฉีดสารชีวภาพ โดยใช้โดรน การใช้พลังงานแสงอาทิตย์ (Solar cell) แทนพลังงานไฟฟ้า ทั้งในระบบให้น้ำแบบน้ำหยด ห้องรักษาอุณหภูมิ หรือในการแปรรูปผลผลิต ทำให้กลุ่มไม่ต้องเสียค่าไฟฟ้า กลุ่มมีการจัดการระบบฐานข้อมูล (Database Management) โดยการจัดทำฐานข้อมูลสมาชิก ดำเนินการด้วยโปรแกรม Google Sites ซึ่งเป็นโปรแกรมของ Google ที่ให้บริการสร้างเว็บไซต์ฟรี กลุ่มจัดทำภายใต้ชื่อ “เสมียนนารี” เพื่อจัดเก็บข้อมูลสมาชิก ได้แก่ รูป ชื่อ ที่อยู่ มาตรฐานที่ได้รับ พื้นที่ปลูก สถานะฟาร์ม ระยะเวลาเก็บเกี่ยว ปริมาณผลผลิตที่จำหน่าย รายได้สมาชิก ข้อมูลการอบรมของสมาชิก และกลุ่มจะจัดทำ QR code ให้แก่สมาชิกแต่ละคน และกำหนดให้สมาชิกทุกคนต้องมีสมาร์ตโฟน สำหรับเข้าดูข้อมูลในเสมียนนารี และใช้สื่อสารกันภายในกลุ่มด้วย กลุ่มอยู่ระหว่างการพัฒนาในการนำระบบ Internet of Thing (IOT) ซึ่งมีเซ็นเซอร์ตรวจวัดค่าแสง ค่าความชื้น สามารถสั่งการให้น้ำผ่านอินเทอร์เน็ต ซึ่งยังไม่ได้นำมาใช้ในแปลงหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ แต่ทดลองใช้ในแปลงมันสำปะหลังของสมาชิก นอกจากนี้กลุ่มอยู่ระหว่างการทำวิจัยร่วมกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในการเอาเชื้อแบคทีเรียกำจัดเชื้อราที่เป็นสาเหตุของโรคแอนแทรกโนส

ภาพที่ 4.9 ตัวอย่างข้อมูลทั่วไปของสมาชิกเกษตรกรในระบบเสมียนนารี
 ที่มา: จากการสำรวจ

ภาพที่ 4.10 ตัวอย่างข้อมูลแผนภูมิรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตของสมาชิกเกษตรกร
 ในระบบเสมียนนารี

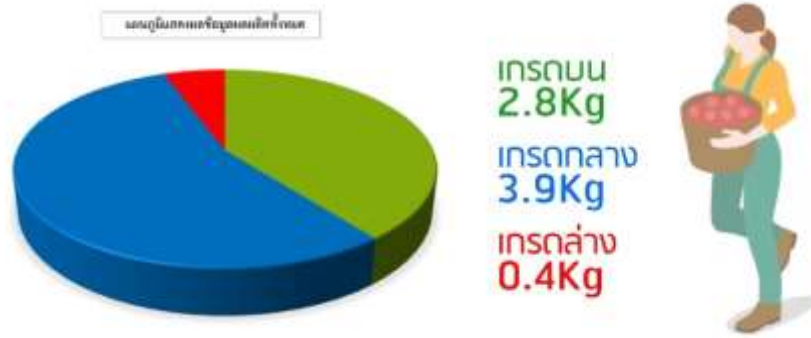
ที่มา: จากการสำรวจ

ภาพที่ 4.11 ตัวอย่างข้อมูลแผนภูมิผลผลิตของสมาชิกเกษตรกรในระบบเสมียนนารี
ที่มา: จากการสำรวจ

ภาพที่ 4.12 ตัวอย่างข้อมูลแผนภูมิผลผลิตรายสัปดาห์ของสมาชิกเกษตรกรในระบบเสมียนนารี
ที่มา: จากการสำรวจ

ภาพที่ 4.13 ตัวอย่างข้อมูลแผนภูมิแสดงผลข้อมูลผลผลิตทั้งหมดของสมาชิกเกษตรกรในระบบเสมียนนารี

ที่มา: จากการสำรวจ

3) การบริหารทรัพยากรบุคคล (Human Resource Management) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหน่อไม้ฝรั่งปลอดภัยบ้านปลวกสูงเป็นกลุ่มที่ดำเนินการภายใต้แปลงใหญ่พืชผัก ตำบลท่าดินดำ แบ่งการดำเนินงานเป็น 7 ฝ่าย เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นลูกหลานของเกษตรกรในพื้นที่ และมีความรู้ความสามารถในแต่ละสาขา ดังนี้

- ฝ่ายเครื่องจักรกล ทำหน้าที่จัดหาหรือให้บริการเกี่ยวกับเครื่องจักรกลทางการเกษตร มีเจ้าหน้าที่ดูแล 4 ราย ได้แก่ รถแทรกเตอร์ 3 คัน (ขนาด 21 แรงม้า ได้รับการสนับสนุนจากโครงการยกระดับแปลงใหญ่ ขนาด 32 แรงม้า ทางกลุ่มจัดซื้อเอง และขนาด 50 แรงม้า ได้รับการสนับสนุนจากบริษัทสยามคูโบต้าคอร์ปอเรชั่น จำกัด) โดรนเพื่อการเกษตร 2 ตัว (ได้รับการสนับสนุนจากโครงการยกระดับแปลงใหญ่) ค่าตอบแทนสำหรับเจ้าหน้าที่จะได้รับส่วนแบ่งในการให้บริการ โดยบริการรถแทรกเตอร์ จะได้รับไร่ละ 50 บาท บริการโดรนเพื่อการเกษตรจะได้รับค่าตอบแทนครึ่งหนึ่งของรายได้ที่ให้บริการ โดยที่คนขับโดรนจะออกค่าน้ำมันเอง

- ฝ่ายเทคนิค มีเจ้าหน้าที่สำหรับดูแลระบบ Internet of Thing (IOT) ระบบเกษตรอัจฉริยะ (smart farm) เกี่ยวกับการติดตั้งระบบน้ำหยด ระบบเสมียนนารี ระบบพลังงานแสงอาทิตย์ ค่าตอบแทนติดตั้งระบบน้ำหยด ไร่ละ 200 บาท บริการระบบไฟฟ้าเหมา 5 ชั่วโมง 300 บาท บันทึกข้อมูลลงระบบเสมียนนารี ค่าตอบแทนวันละ 300 บาท แรงงานทั่วไป วันละ 300 บาท

- ฝ่ายการตลาด ทำหน้าที่ติดต่อ ประสานงานให้ข้อมูลผลิตภัณฑ์สินค้าตามความต้องการของลูกค้า ค่าตอบแทนสัปดาห์ละ 300 บาท

- ฝ่ายบัญชี จะทำบัญชีเฉพาะวันที่ปิดงบดุลบัญชีกลุ่มประจำปี ค่าจ้างวันละ 300 บาท ทางกลุ่มจะจ้างบริษัทตรวจบัญชี ค่าจ้างปีละ 4,000 บาท

- ฝ่ายแรงงาน ทำหน้าที่จัดสรรแรงงานตามแต่ละกิจกรรม

- ฝ่ายธุรกรรม ทำหน้าที่เบิกจ่ายเงินผ่านธนาคารให้กับเกษตรกรของกลุ่ม

- ฝ่ายการเงิน ทำหน้าที่ด้านการเงินของกลุ่ม จ่ายค่าแรง ผลตอบแทนให้แก่สมาชิก ค่าตอบแทน สัปดาห์ละ 150 บาท

การอบรมพัฒนาความรู้ของสมาชิก จะมีการอบรมให้กับสมาชิกทุกคนเป็นประจำ เรื่องที่อบรมจะดูตามความสามารถของสมาชิกแต่ละคน เมื่อผ่านการอบรมแล้วจะบันทึกข้อมูลการอบรมในระบบสมาชิก สมาชิกที่ผ่านการอบรมสามารถเป็นวิทยากรเรื่องเกษตรอินทรีย์ 4 ราย เป็นผู้ตรวจแปลงอินทรีย์ ระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee System : PGS) 2 ราย

4) โครงสร้างพื้นฐานขององค์กร (Firm Infrastructure)

- กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหน่อไม้ฝรั่งปลอดภัยบ้านปลวกสูงมีการบริหารจัดการแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบในแต่ละด้าน โดยมี ประธาน รองประธาน เภสัชกร เลขานุการ และคณะกรรมการกลุ่มอีก 7 คน ดูแลด้านต่างๆ ได้แก่ (1) ฝ่ายเครื่องจักรกล (2) ฝ่ายเทคนิค (3) ฝ่ายการตลาด (4) ฝ่ายบัญชี (5) ฝ่ายแรงงาน (6) ฝ่ายธุรกรรม และ (7) ฝ่ายการเงิน กลุ่มจะมีการประชุมตามวาระสำคัญ ถ้ากรณีมีเรื่องเร่งด่วนจะประชุม 1 ครั้ง ภายใน 2 เดือน และมีการประชุมประจำปี 1 ครั้ง สำหรับค่าตอบแทนคณะกรรมการ กลุ่มจะหักรายได้ 4 เปอร์เซ็นต์ เพื่อใช้จ่ายให้กับคณะกรรมการตามวาระ ส่วนสิทธิประโยชน์และสวัสดิการของสมาชิก เมื่อสมาชิกใช้บริการของกลุ่ม จะมีเงินคืน (cash back) ร้อยละ 10 ให้กับสมาชิก เช่น สมาชิกใช้บริการกลุ่มในการเตรียมดิน คิดค่าจ้าง ไร่ละ 300 บาท กลุ่มจะเก็บเงินไว้คืนให้กับสมาชิก 30 บาท ถ้ากรณีมีบุคคลในครอบครัวเสียชีวิตจะมอบเงินช่วยเหลือ 10,000 บาทต่อครอบครัว

- พื้นที่เพาะปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ ปฏิบัติตามหลักการปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ของเกษตรกร มีกระบวนการจัดการชัดเจน ภายใต้ระบบการผลิตแบบอินทรีย์

- เงินทุน ส่วนใหญ่เกษตรกรใช้เงินทุนตนเองในการผลิตหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ โดยกลุ่มไม่มีนโยบายในการให้กู้ แต่กลุ่มจะส่งเสริมให้เกษตรกรนำเงินมาออมไว้กับกลุ่มตามความสมัครใจ ออมขั้นต่ำ 30 บาทต่อรอบ (1-2 วัน) หรือออม 200 บาทต่อเดือน ไม่มีดอกเบี้ย โดยกลุ่มจะคืนเงินให้วันที่ 30 ธันวาคมของทุกปี

- ระบบการบริหารจัดการน้ำ เนื่องจากพื้นที่ตำบลท่าดินดำ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี เป็นพื้นที่ดอน ค่อนข้างแห้งแล้ง แต่การปลูกหน่อไม้ฝรั่งต้องมีน้ำที่เพียงพอ ทางกลุ่มมีการจัดการน้ำให้สามารถใช้ได้ตลอดปีโดยขุดบ่อบาดาล 2 บ่อ ซึ่งได้รับการสนับสนุนในการขุดบ่อจากกรมทรัพยากรน้ำบาดาล ใช้ระบบพลังงานแสงอาทิตย์สูบน้ำจ่ายให้แก่สมาชิก และขุดบ่อขนาด 28,000 ลูกบาศก์เมตร 1 บ่อ สำหรับกักเก็บน้ำในช่วงฤดูฝน

สรุปกิจกรรมหลักและกิจกรรมสนับสนุนตามห่วงโซ่คุณค่าหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ของกลุ่ม
วิสาหกิจชุมชนหน่อไม้ฝรั่งปลอดภัยบ้านปลวกสูง รายละเอียดตามภาพที่ 4.14

Firm Infrastruce : มีคณะกรรมการในการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหน่อไม้ฝรั่งปลอดภัยบ้านปลวกสูง สมาชิก
ของกลุ่ม มีการผลิตภายใต้ระบบการผลิตแบบอินทรีย์อย่างเคร่งครัด มีระบบบริหารจัดการน้ำที่ดี มีน้ำใช้เพียงพอตลอดปี

Human Resource Management : แรงงานที่ใช้ในการผลิตมีทั้งแรงงานในครัวเรือน และแรงงานจ้าง ซึ่งจ้างตามกิจกรรม
เป็นแรงงานในพื้นที่ ที่ใช้บริการกันเป็นประจำ นำลูกหลานของเกษตรกรในพื้นที่ที่มีความรู้ ความสามารถแต่ละสาขามาปฏิบัติงาน
ภายในกลุ่ม สร้างอาชีพให้คนในพื้นที่

Technology Development : มีการนำเครื่องจักรและเทคโนโลยีมาเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ตั้งแต่การเตรียมดิน การฉีดสารชีวภาพ
โดยใช้โดรน การใช้พลังงานแสงอาทิตย์แทนพลังงานไฟฟ้าทั้งในระบบให้น้ำแบบน้ำหยด ห้องรักษาอุณหภูมิ หรือในการแปรรูปผลผลิต มีการ
จัดทำฐานข้อมูลสมาชิกด้วยโปรแกรม Google sites

Procurement : เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ปัจจัยการผลิตจากวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นและใช้บริการเครื่องจักรของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหน่อไม้ฝรั่ง
ปลอดภัยบ้านปลวกสูง มีการเชื่อมโยงให้ได้ปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ จากกลุ่มวิสาหกิจภายในพื้นที่

<p>Inbound Logistics: เกษตรกรเลือก ปัจจัยการผลิต จากแหล่งที่เชื่อถือ ได้ทั้งภายในและ นอกชุมชน</p>	<p>Operations: เกษตรกรยึดหลัก ปฏิบัติตามหลัก เกษตรอินทรีย์ ดูแล เอาใจใส่ทุกขั้นตอน มีการวางแผนการ ผลิตให้ได้ผลผลิตที่มี คุณภาพอย่าง ต่อเนื่อง</p>	<p>Outbound Logistics: เกษตรกรเก็บเกี่ยว จัดเก็บ และขนส่งผลผลิตอย่างดี มีการควบคุมอุณหภูมิใน การจัดเก็บ และขนส่ง สินค้าเพื่อให้หน่อไม้ฝรั่งมี คุณภาพที่ดี แปรรูปสร้าง มูลค่าเพิ่มให้กับ หน่อไม้ฝรั่งและวัสดุ เหลือใช้</p>	<p>Marketing and Sales: เกษตรกรจำหน่าย หน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ ส่งออกไปยังสหภาพ ยุโรปเป็นหลักใน ลักษณะของเกษตร พันธะสัญญา</p>	<p>Services: มีบริการให้ความรู้ เป็นศูนย์เรียนรู้ด้าน เกษตรอินทรีย์และ เทคโนโลยีการเกษตร มีวิทยากรบรรยาย ให้แก่ผู้สนใจ</p>
--	--	--	---	---

ภาพที่ 4.14 ห่วงโซ่คุณค่าในการผลิตหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหน่อไม้ฝรั่งปลอดภัย
บ้านปลวกสูง

ที่มา: จากการสำรวจ

4.2 ปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหน่อไม้ฝรั่งปลอดภัยบ้านปลวกสูงประสบความสำเร็จและมีความเข้มแข็ง

การจัดทำแนวทางการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์ และการถอดบทเรียนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหน่อไม้ฝรั่งปลอดภัยบ้านปลวกสูงด้วยการใช้กรอบแนวคิดห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 5 กิจกรรม และกิจกรรมสนับสนุน 4 กิจกรรม และจากการจัดประชุมระดมความคิดเห็น (Focus Group) ได้พบปัจจัยที่ทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหน่อไม้ฝรั่งปลอดภัยบ้านปลวกสูงประสบความสำเร็จและมีความเข้มแข็ง ดังนี้

- 1) มีแหล่งปัจจัยการผลิตที่เชื่อถือได้ จากการเชื่อมโยงกลุ่มเครือข่ายต่างๆ ในพื้นที่ เช่น ปุ๋ยหมักที่ผลิตจากมูลไก่อินทรีย์ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนคนทำดินดำ เมล็ดพันธุ์ที่สมาชิกในกลุ่มจัดเก็บเอง เป็นต้น
- 2) มีการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์อย่างเคร่งครัด มีการจัดทำมาตรฐาน Organic Thailand, USDA Organic, EU นอกจากนี้มีระบบเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee System : PGS) ซึ่งมีบุคลากรภายในกลุ่มที่ผ่านการอบรมสามารถเป็นผู้ตรวจแปลงรับรองระบบ PGS จำนวน 2 ราย
- 3) มีการดำเนินงานตามหลัก BCG Model โดยเศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) กลุ่มทำเกษตรสมัยใหม่ เพิ่มประสิทธิภาพ และลดต้นทุนการผลิต เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) มีการจัดการทรัพยากร นำวัสดุเหลือใช้มาทำให้เกิดประโยชน์ เช่น การนำหน่อไม้ฝรั่งตกเกรดมาผลิตเป็นสบู่หน่อไม้ฝรั่ง บาล์มหน่อไม้ฝรั่ง เป็นต้น เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ทำเกษตรอินทรีย์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และสร้างรายได้สู่ชุมชน
- 4) มีการทำบันทึกข้อตกลง (MOU) ระหว่างกลุ่มวิสาหกิจฯ ร่วมกับหน่วยงานภายนอก ซึ่งมีการศึกษารายละเอียดก่อนการทำ MOU อย่างละเอียด เพื่อให้ได้ประโยชน์ร่วมกันทั้ง 2 ฝ่าย
- 5) มีการนำความรู้ใหม่ๆ เข้ามาประยุกต์ใช้อยู่เสมอ อีกทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ ถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้สนใจเพื่อขยายความสำเร็จไปยังกลุ่มเกษตรกรอื่นๆ
- 6) เกษตรกรมีการรวมกลุ่มอย่างเข้มแข็ง และเชื่อมโยงกลุ่มเครือข่ายต่างๆ ในพื้นที่ชุมชน โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหน่อไม้ฝรั่งปลอดภัยบ้านปลวกสูงอยู่ภายใต้การดำเนินงานของแปลงใหญ่พืชผักบ้านท่าปลวกสูง มีวิสาหกิจและกลุ่มภายใต้แปลงใหญ่ 4 วิสาหกิจ และ 1 กลุ่มเกษตรกร ส่งผลให้เกิดเงินทุนหมุนเวียนในชุมชน สมาชิกมีรายได้เป็นแหล่งวัตถุดิบของแต่ละกลุ่ม เกิดการพึ่งพากันในชุมชน
- 7) มีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาใช้ในการผลิต เช่น โดรนเพื่อการเกษตร ระบบการจัดทำฐานข้อมูลสมาชิก ภายใต้ชื่อ ระบบเสมียนารีในการจัดการด้านข้อมูล ทำให้การจัดการกลุ่มมีประสิทธิภาพมากขึ้น
- 8) มีการนำพลังงานสะอาดคือระบบพลังงานแสงอาทิตย์ (solar cell) มาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโดยใช้พลังงานแสงอาทิตย์ ทดแทนการใช้ไฟฟ้า นำมาดึงน้ำจากบ่อบาดาลของกลุ่มจ่ายน้ำให้แก่สมาชิก สามารถช่วยลดค่าใช้จ่ายค่าไฟฟ้ารายเดือนได้ และการวางระบบน้ำแบบน้ำหยดในแปลงเข้ามาใช้ สามารถควบคุมน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- 9) มีการสร้างอาชีพให้กับลูกหลานของเกษตรกรในพื้นที่ สร้างการสืบทอดการทำงานเกษตรที่มีความยั่งยืน ขยายโอกาสให้กับลูกหลานเกษตรกรในพื้นที่
- 10) มีการวางแผนการบริหารจัดการน้ำที่ดี ทำให้มีน้ำใช้เพียงพอตลอดปี ซึ่งน้ำเป็นปัจจัยที่สำคัญ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน วางแผนการบริหารจัดการน้ำโดยมีบ่อพักน้ำ และจัดเก็บน้ำไว้ในฤดูแล้ง
- 11) มีการบูรณาการของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน และเกษตรกร การบริหารจัดการกลุ่มมีความโปร่งใส สามารถส่งต่อการพัฒนาไปยังกลุ่มเกษตรกรอื่นๆได้
- 12) มีการประชาสัมพันธ์สื่อสารระหว่างกลุ่มวิสาหกิจฯ เกษตรกร และผู้บริโภค ผ่านทางสื่อทั้งที่เป็นออนไลน์ และไม่ใช่ออนไลน์ ทำให้ได้รับรู้ข่าวสารต่างๆ ทั้งด้านการผลิต การตลาดถึงกันได้มากขึ้น

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

การศึกษาแนวทางการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์จากการถอดบทเรียน กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหน่อไม้ฝรั่งปลอดภัยบ้านปลวกสูง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์ โดยใช้ห่วงโซ่คุณค่ามาเป็นกรอบในการถอดบทเรียนความสำเร็จของกลุ่ม การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 5 กิจกรรม กิจกรรมสนับสนุน 4 กิจกรรม ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

กิจกรรมหลัก

1) โลจิสติกส์เข้า ปัจจัยการผลิตของเกษตรกร มีการนำเข้าอยู่ 3 ปัจจัย คือ เมล็ดพันธุ์หน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก และสารชีวภาพ

- เมล็ดพันธุ์หน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ แหล่งที่มาของเมล็ดพันธุ์ที่เกษตรกรใช้ คือ เกษตรกรเก็บเมล็ดพันธุ์เอง เนื่องจากเพื่อความมั่นใจในเมล็ดพันธุ์ ช่วยลดต้นทุนในการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ และยังมีรายได้จากการขายเมล็ดพันธุ์

- ปุ๋ยหมัก เกษตรกรส่วนใหญ่จะใช้ปุ๋ยหมัก จากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนคนทำดินดำซึ่งผลิตปุ๋ยหมักจากมูลไก่อินทรีย์ที่ซื้อจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเลี้ยงไก่ไข่อารมณ์ดีบ้านหนองปลาไหลในชุมชน

- สารชีวภาพ เกษตรกรจะทำสารชีวภาพใช้เอง โดยใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น

2) การปฏิบัติการ ได้แก่ การเตรียมแปลง การปลูก และการดูแลรักษา

- การเตรียมแปลง ขั้นตอนการเตรียมแปลงก่อนการปลูกหน่อไม้ฝรั่งจะประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การไถตะไกรพรวน และขึ้นร่อง จากนั้นจึงวางระบบน้ำหยด

- การปลูก วิธีการปลูกมี 2 วิธี คือ การเพาะเมล็ดใส่ถุงดำ และการเพาะกล้าลงในแปลงปลูกโดยตรง

- การดูแลรักษา จะประกอบด้วย การใส่ปุ๋ยหมัก จะใช้ปุ๋ยหมักซีไก่อินทรีย์ โดยจะใส่ในช่วงหน่อไม้ฝรั่งพักแปลง (ประมาณ 2 เดือนต่อ 1 ครั้ง) การใส่สารชีวภาพบำรุงระหว่างปลูก มีความหลากหลายตามวัตถุดิบที่สามารถหาได้ในท้องถิ่น ได้แก่ น้ำหมักหน่อกล้วย น้ำหมักโคนหน่อไม้ฝรั่ง และน้ำหมักปลา ใช้เชื้อราไตรโคเดอร์มา ในการกำจัดโรคพืช

- การบริหารจัดการน้ำ น้ำที่ใช้ในการทำหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ ใช้ระบบน้ำหยดในการปลูกหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ โดยใช้ระบบพลังงานแสงอาทิตย์ (Solar cell) ดึงน้ำบาดาลของกลุ่มเพื่อจ่ายน้ำให้แก่สมาชิก โดยให้น้ำ 3 วันต่อ 1 ครั้ง ครั้งละ 2-3 ชั่วโมง

3) โลจิสติกส์ขาออก

- การเก็บเกี่ยว หน่อไม้ฝรั่งจะเก็บโดยใช้แรงงานคน สมาชิกจะเก็บผลผลิตของตนเอง ใส่ถุงรักษาอุณหภูมิ ถุงละ 1 กิโลกรัม ติดสติ๊กเกอร์รหัสที่ถุงทุกถุง ทำการคัดเกรด ชั่งน้ำหนัก และเขียนบิลแนบมาพร้อมส่งที่กลุ่ม
- สถานที่จัดเก็บผลผลิต ผลผลิตหลังจากที่เกษตรกรเก็บเกี่ยวหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ เกษตรกรจะนำผลผลิตไปส่งรวบรวมผลผลิตใส่ตะกร้าไว้ที่ห้องรักษาอุณหภูมิในโรงเรือนของกลุ่ม อุณหภูมิจะอยู่ที่ 19 องศาเซลเซียส
- การขนส่งผลผลิต สมาชิกจะนำผลผลิตในถุงรักษาอุณหภูมิใส่ตะกร้า มาส่งรวมกันที่กลุ่ม โดยจะมีรถห้องเย็นมารับผลผลิต 2 วัน เว้น 1 วัน โดยบรรทุกผลผลิตรอบละ 150-200 กิโลกรัม ไปส่งยังท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ
- การแปรรูป ผลผลิตที่นำมาแปรรูปจะดำเนินการโดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ผสมผสานบ้านโคกสมบูรณ์ มีการแปรรูปหลายผลิตภัณฑ์ ได้แก่ สบู่ บาล์ม แชมพูสมุนไพร หน่อไม้ฝรั่งดอง กระดาษจากโคนหน่อไม้ฝรั่ง และหน่อไม้ฝรั่งผง

4) การตลาดและการขาย

- ช่องทางการจำหน่าย ผลผลิตหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ของกลุ่มส่งออกไปยังสหภาพยุโรป ร้อยละ 99.99 เป็นการซื้อขายผ่านเกษตรพันธสัญญา (contract farming) กับแพลตฟอร์ม RedMart ซึ่งเป็นศูนย์บริการขายสินค้าออนไลน์ขนาดใหญ่ในเครือ Lazada ส่วนผลผลิตอีกร้อยละ 0.01 จำหน่ายให้กับโรงพยาบาลชัยบาดาล ที่ทางกลุ่มได้ทำสัญญา MOU โครงการเกษตรอินทรีย์สู่ครัวโรงพยาบาล
- การประชาสัมพันธ์ กลุ่มเริ่มต้นประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักผ่าน Facebook และนำผลผลิตแจกตามหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งร่วมจัดแสดงสินค้าในงานแสดงสินค้า โดยมีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาสนับสนุน ซึ่งทางกลุ่มจะจำกัดการออกสื่อโทรทัศน์ไว้เพียงปีละ 1 ครั้ง
- การรับประกันคุณภาพ เกษตรกรจะเน้นการผลิตหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ที่มีคุณภาพ ได้รับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ได้แก่ Organic Thailand, มาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์สหรัฐอเมริกา (USDA Organic), มาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์สหภาพยุโรป (EU) และเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee System : PGS) มีความพิถีพิถันในการผลิตทุกขั้นตอน ตั้งแต่การปลูก เก็บเกี่ยว แปรรูปบรรจุภัณฑ์

5) การบริการ

- การบริการตามคำสั่งซื้อ กลุ่มมีบริการจัดกระเช้า หรือ จัดใส่ถุงผ้า จำหน่ายชุดละ 200 บาท แต่ละชุดประกอบด้วย หน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ ผลิตภัณฑ์แปรรูปของกลุ่ม ได้แก่ อินดีบาล์ม อินดีออยล์ สบู่ แชมพูสมุนไพร และโบรชัวร์ประชาสัมพันธ์ เพื่อจำหน่ายให้กับลูกค้า
- การบริการองค์ความรู้ กลุ่มมีบริการให้ความรู้ เป็นศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ด้านเกษตรอินทรีย์ มีวิทยากรบรรยายให้แก่ผู้สนใจ เกี่ยวกับระบบเกษตรอินทรีย์ ระบบ Internet of Thing (IOT) ระบบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์ พร้อมทั้งมีช่างเทคนิคให้บริการ

กิจกรรมสนับสนุน

1) การจัดหา จัดซื้อ เกษตรกรจะทำปัจจัยการผลิตใช้เอง หรือเลือกซื้อจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ภายใต้แปลงใหญ่พืชผัก ตำบลท่าดินดำ

2) การพัฒนาเทคโนโลยี มีการนำเครื่องมือ เทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาใช้ในการกระบวนการผลิต โดยมีการใช้โดรน การใช้พลังงานแสงอาทิตย์ (Solar cell) แทนพลังงานไฟฟ้า ข้อมูลสมาชิกในระบบ เสมียนนารีระบบให้น้ำแบบน้ำหยด และห้องรักษาอุณหภูมิ

3) การบริหารทรัพยากรบุคคล กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหนองไผ่ฝรั่งปลอดภัยบ้านปลวกสูงเป็นกลุ่มที่ดำเนินการภายใต้แปลงใหญ่พืชผัก ตำบลท่าดินดำ แบ่งการดำเนินงานเป็น 7 ฝ่าย เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นลูกหลานของเกษตรกรในพื้นที่ และมีความรู้ความสามารถในแต่ละสาขา ได้แก่ (1) ฝ่ายเครื่องจักรกล ทำหน้าที่จัดหาหรือให้บริการเกี่ยวกับเครื่องจักรกลทางการเกษตร (2) ฝ่ายเทคนิค มีเจ้าหน้าที่สำหรับดูแลระบบ Internet of Thing (IOT) ระบบเกษตรอัจฉริยะ (smart farm) (3) ฝ่ายการตลาด ทำหน้าที่ติดต่อ ประสานงานให้ข้อมูลผลิตภัณฑ์สินค้าตามความต้องการของลูกค้า (4) ฝ่ายบัญชี จะทำบัญชีเฉพาะวันที่ปิดงบดุลบัญชีกลุ่มประจำปี (5) ฝ่ายแรงงาน ทำหน้าที่จัดสรรแรงงานตามแต่ละกิจกรรม (6) ฝ่ายธุรกรรม ทำหน้าที่เบิกจ่ายเงินผ่านธนาคารให้กับเกษตรกรของกลุ่ม และ (7) ฝ่ายการเงิน ทำหน้าที่ด้านการเงินของกลุ่ม จ่ายค่าแรง ผลตอบแทนให้แก่สมาชิก

4) โครงสร้างพื้นฐานขององค์กร กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหนองไผ่ฝรั่งปลอดภัยบ้านปลวกสูงอยู่ภายใต้แปลงใหญ่พืชผัก หมู่ 2 บ้านท่าปลวกสูง มีการบริหารจัดการแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบในแต่ละด้าน โดยมีประธาน รองประธาน เภรัญญิก เลขานุการ และคณะกรรมการกลุ่มอีก 7 คนดูแลฝ่ายต่างๆ ได้แก่ (1) ฝ่ายเครื่องจักรกล (2) ฝ่ายเทคนิค (3) ฝ่ายการตลาด (4) ฝ่ายบัญชี (5) ฝ่ายแรงงาน (6) ฝ่ายธุรกรรม และ (7) ฝ่ายการเงิน ซึ่งกลุ่มจะมีการประชุมตามวาระสำคัญโดยจะประชุม 1 ครั้ง ภายใน 2 เดือน และมีการประชุมประจำปี 1 ครั้ง สำหรับค่าตอบแทนคณะกรรมการ กลุ่มจะหักรายได้ 4 เปอร์เซ็นต์ เพื่อใช้จ่ายให้กับคณะกรรมการตามวาระ ส่วนสิทธิประโยชน์และสวัสดิการของสมาชิก เมื่อสมาชิกใช้บริการของกลุ่ม จะมีเงินคืน (cash back) ร้อยละ 10 ให้กับสมาชิก

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาเรื่องแนวทางการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์จากการถอดบทเรียน กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหนองไผ่ฝรั่งปลอดภัยบ้านปลวกสูง มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

5.2.1 ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหนองไผ่ฝรั่งปลอดภัยบ้านปลวกสูงจะส่งออกผลผลิตไปยังสหภาพยุโรปเป็นหลัก เนื่องจากผู้ซื้อภายในประเทศทั้งในส่วนของผู้ค้าปลีก ค้าส่งรายใหญ่ ให้ราคาผลผลิตต่ำกว่า และสัญญาซื้อผูกมัดหลายประการ จึงควรส่งเสริมการสร้างตลาดเกษตรอินทรีย์ในประเทศให้มีมาตรฐานเป็นธรรม ทั้งกับเกษตรกร และผู้ประกอบการ เพื่อเพิ่มตลาดในประเทศ ยกกระดับมูลค่าผลผลิตหนองไผ่ฝรั่งอินทรีย์ให้สูงขึ้น และสามารถกระจายผลผลิตไปยังผู้บริโภคได้อย่างทั่วถึง

2) เกษตรกรพบการระบาดของโรคพืชในช่วงฤดูฝนเป็นประจำ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาให้ความรู้แก่เกษตรกรในการจัดการโรคพืช ศึกษาวิจัยโรคพืชและร่วมกันพัฒนาเทคโนโลยี นวัตกรรมมาแก้ปัญหาโรคพืชให้กับเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์อย่างมีประสิทธิภาพ

3) เกษตรกรในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหน่อไม้ฝรั่งปลอดภัยบ้านปลวกสูงส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ควรวิจัย พัฒนา และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการเกษตรเพื่อทดแทนแรงงานคน

4) ควรส่งเสริมและสร้างความตระหนักให้เกษตรกรเห็นความสำคัญของการทำบัญชีรายรับรายจ่าย เพื่อจะได้ทราบต้นทุนการผลิตที่แท้จริงและมีข้อมูลในการวางแผนการผลิต

5.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรส่งเสริมเกษตรกรรุ่นใหม่ให้หันมาทำเกษตรอินทรีย์มากขึ้น สร้างจิตสำนึกรักในการประกอบอาชีพเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าอินทรีย์ เพื่อให้มีการสืบทอดและสร้างความยั่งยืนให้กับการทำเกษตรอินทรีย์

2) ควรส่งเสริมความร่วมมือกันระหว่างเกษตรกร ภาครัฐ และเอกชน ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูป สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ และวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เพื่อสร้างรายได้และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ส่งเสริมการทำตลาดเกษตรอินทรีย์ทั้งในและต่างประเทศ ควบคุมคุณภาพสินค้าให้มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล

3) ควรส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกรและเชื่อมโยงสร้างเครือข่ายทั้งกับกลุ่มเกษตรกร และชุมชน เพื่อประโยชน์ในด้านการผลิต การตลาด สร้างความยั่งยืน และส่งต่อการพัฒนาไปยังกลุ่มเกษตรกรอื่นๆ

4) ควรมีการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี นวัตกรรมทางการเกษตร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดต้นทุนการผลิต ส่งเสริมการนำผลการวิจัยและการพัฒนาเทคโนโลยี นวัตกรรมทางการเกษตรไปใช้ได้จริง

5) ควรส่งเสริมการสร้างแหล่งท่องเที่ยวด้านเกษตรอินทรีย์ เพื่อต่อยอดการขาย สร้างความนิยมในสินค้าเกษตรอินทรีย์มากขึ้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศเข้ามาเยี่ยมชม ทานอาหารที่สะอาด ปลอดภัย

6) ภาครัฐควรสนับสนุนการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ทางการเกษตรให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น เนื่องจากพื้นที่ทำการเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรมีเอกสารสิทธิ์ที่หลากหลาย เช่น ภบท.5 สปก. กรมป่าไม้ เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ มะโนรัมย์. 2547. รายงานการวิจัย เรื่อง เกษตรอินทรีย์ในมุมมองเชิงสังคม. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- กนกภรณ์ ชูเชิด และสกรรจ์ พรหมศิริ. 2548. การถอดบทเรียน วิธีวิทยาเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้สำหรับนักปฏิบัติภาคประชาสังคม. กรุงเทพฯ: พี.เอ.ลีฟวิ่ง.
- กรมการพัฒนาชุมชน. 2550. คู่มือการถอดบทเรียนโครงการพัฒนาชุมชน. กองวิชาการและแผนงาน กรุงเทพฯ: ขวัญประภัสสร บิสซิเนส กรุป.
- กรมวิชาการเกษตร. 2566. ระบบตรวจสอบรับรองแหล่งผลิตพีชอินทรีย์. เข้าถึงได้จาก <http://organic.doa.go.th/download> (วันที่ค้นข้อมูล: 22 มิถุนายน 2566)
- กุสุมา แก้วศักดิ์. 2555. การพัฒนาตลาดพืชผักของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์บ้านสันทราย หมู่ 6 ตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- กาญจนา ทองทั่ว. 2550. สีลาวิจัยไต้หวัน สำนักงานวิจัยกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว). ฝ่ายวิจัยท้องถิ่น คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จักรพงษ์ จอมประเสริฐ. 2555. การถอดบทเรียนการดำเนินกิจกรรม 5ส สำนักงาน ธ.ก.ส. จังหวัดนนทบุรี. ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ชนวน รัตนวราหะ. 2550. เกษตรอินทรีย์.สำนักงานวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- ธำรงค์ พันธุตตะ. 2550. การพัฒนาเกษตรกรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผัก หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยทราย อำเภอนองแคว จังหวัดสระบุรี. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- นันทรัฐมา พิศเพียงจันทร์. 2554. การถอดบทเรียนกระบวนการจัดการโครงการติดตาม. ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- พรพรรณ ต่อสัมพันธ์ดี. 2554. การวิเคราะห์โซ่คุณค่าของอ้อย กรณีศึกษาอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา ปีการเพาะปลูก 2552/2553. ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- รัตนา ดวงแก้ว. 2553. คู่มือการถอดบทเรียนโครงการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ.
- เริงชัย ต้นสุชาติและคณะ. 2556. ห่วงโซ่คุณค่าของปลานิลในจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย. รายงานผลการวิจัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- รุ่งเรือง ลาดบัวขาว. 2548. การปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรเคมีเป็นเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรบ้านนาทีก ตำบลสะลวง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิเชียร ฝอยพิกุล. 2550. รายงานการวิจัยเรื่อง การยอมรับแนวคิดเรื่องเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ชุมชนสวนผักบ้านท่าตะโก. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

- ศศิธร ยะธาคำ. 2560. การวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าหน่อไม้ฝรั่งอินทรีย์ในพื้นที่อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. ปรินญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- มูลนิธิร่วมด้วยช่วยกันสำนึกรักบ้านเกิด. (2562). มารู้อัจฉริยภาพเกษตรกรอินทรีย์กันเถอะ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้ จ ๑ ก <https://www.rakbankerd.com/agriculture/hiligh-view.php?id=142&s=tblheight> (วันที่ค้นข้อมูล: 19 ธันวาคม 2565).
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 7. 2564. รายงานการวิจัยเรื่อง ห่วงโซ่คุณค่าข้าวหอมมะลิอินทรีย์ภายใต้โครงการความร่วมมือการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2565. แผนปฏิบัติการด้านการเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ.2566-2570. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก [https://www.oae.go.th/assets/portals/1/ebook category/98_ActionPlanforOrganicAgriculture2566-2570/](https://www.oae.go.th/assets/portals/1/ebook%20category/98_ActionPlanforOrganicAgriculture2566-2570/) (วันที่ค้นข้อมูล: 16 มิถุนายน 2566)
- แสงวรรณ ปาลี. 2553 กระบวนการปรับเปลี่ยนระหว่างเกษตรเคมีและเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ตำบลห้วยทราย อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. ปรินญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- FiBL. 2022. Area Data on Organic Agriculture Worldwide 2014-2020. The Statistics.FiBL.org Website Maintained by the Research Institute of Organic Agriculture (FiBL), Frick, Switzerland. Available at <https://statistics.fibl.org/world/key-indicators.html>. Accessed December 20, 2022
- Michael E. Porter. 1985. Competitive Advantage : Creating and Sustaining Superior Performance. A Division of A1acmillan, Inc. New York.

ภาคผนวก

ภาคผนวกที่ 1
ตรามาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์

ตรามาตรฐานสินค้าอินทรีย์ของประเทศผู้นำเข้าสินค้าอินทรีย์รายใหญ่

1. ตรามาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์ IFOAM หรือ IFOAM Accredited

สมาพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movements - IFOAM) ได้จัดทำโครงการรับรองระบบงานเกษตรอินทรีย์ IFOAM (IFOAM Accreditation Program) ภายใต้กรอบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ IFOAM ซึ่งปัจจุบันหลายประเทศทั่วโลกยอมรับเป็นเกณฑ์มาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์ขั้นต่ำ สินค้าอินทรีย์เพื่อการนำเข้า เช่น ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ฮองกง สิงคโปร์ มาเลเซีย เป็นต้น นอกจากนี้ สหพันธ์ฯ ยังได้จัดตั้งหน่วยงานชื่อ International Organic Accreditation Service-IOAS เพื่อทำหน้าที่ให้บริการรับรองหน่วยงานผู้ตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์ทั่วโลกภายใต้กรอบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ IFOAM ซึ่งหน่วยงานผู้ตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองจาก IOAS จะมีคำว่า IFOAM Accredited เป็นตราสัญลักษณ์มาตรฐานที่แสดงไว้คู่กับตราสัญลักษณ์ของหน่วยงานผู้ตรวจนั้น ๆ ตัวอย่างเช่นตรารับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ IFOAM ของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ หรือ มกท. (Organic Agriculture Certification Thailand - ACT) จะมีตรา IFOAM Accredited อยู่ใต้สัญลักษณ์ของ มกท.

2. ตรามาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์สหภาพยุโรป (EU)

การแสดงตรามาตรฐานเกษตรอินทรีย์สหภาพยุโรปที่ถูกต้อง จะต้องมิใช่ตราสัญลักษณ์ที่ทำการตรวจรับรองของสหภาพยุโรป ซึ่งระบุประเทศของหน่วยงานผู้ตรวจรับรองกำกับไว้ พร้อมกับระบุประเทศแหล่งที่มาของสินค้าอินทรีย์นั้นๆ ไว้ใต้ตรามาตรฐานด้วย สหภาพยุโรปยังไม่อนุญาตให้ใช้คำว่า 100% Organic หรือ อินทรีย์ 100% บนฉลากสินค้าด้วย ระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์อื่นที่สหภาพยุโรปยอมรับ ได้แก่ ระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แคนาดา (เฉพาะที่ผลิตในประเทศแคนาดา) และระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สหรัฐอเมริกา (เฉพาะที่ผลิตในประเทศสหรัฐอเมริกา)

3. ตรามาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์สหรัฐอเมริกา (National Organic Program NOP)

แผนงานเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ (National Organic Program NOP) ดำเนินงานภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงเกษตรสหรัฐอเมริกา (United States Department of Agriculture USDA) โดยระบบการตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์นี้เริ่มใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 ระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์อื่นที่ประเทศสหรัฐอเมริกายอมรับ ได้แก่ ระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แคนาดา (จากผู้ผลิตทั่วโลก) และระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สหภาพยุโรป (เฉพาะที่ผลิตในสหภาพยุโรป) โดยการแสดงตรามาตรฐานฯ ที่ยอมรับต้องแสดงคู่กับตรามาตรฐานฯ ของสหรัฐอเมริกาเสมอ

4. ตรามาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์แคนาดา (Canada Organic Regime - COR)

รัฐบาลแคนาดาเริ่มนำระบบ Canada Organic Regime (COR) ออกบังคับใช้เมื่อปี พ.ศ.2552 ตามระเบียบ Organic Products Regulations, 2009 โดยมี Canadian Food Inspection Agency (CFIA) เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ การใช้ตรามาตรฐานเกษตรอินทรีย์แคนาดาที่ถูกต้อง ต้องมีชื่อสินค้า รหัสหน่วยงานที่ทำ

การตรวจการรับรองที่ออกโดย IOAS พร้อมกับระบุประเทศผู้ผลิต ทั้งภาษาอังกฤษและฝรั่งเศสกำกับไว้ใกล้ๆ ตรามาตรฐานฯ ให้เห็นได้ชัดเจน ระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์อื่นที่ประเทศแคนาดายอมรับ ได้แก่ ระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สหรัฐอเมริกา (จากผู้ผลิตทั่วโลก) ระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สหภาพยุโรป (เฉพาะที่ผลิตในสหภาพยุโรป) และระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ญี่ปุ่น (เฉพาะที่ผลิตในญี่ปุ่น) เริ่ม 1 มกราคม พ.ศ. 2558 โดยการแสดงตรามาตรฐานฯ ที่ยอมรับต้องแสดงคู่กับตรามาตรฐานฯ ของแคนาดาเสมอ

5. ตรามาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์ญี่ปุ่น (Japanese Agricultural Standard Organic JAS mark)

กำกับดูแลของกระทรวงเกษตร ป่าไม้ และประมง ของญี่ปุ่น (Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries - MAFF) ระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์อื่นที่ประเทศญี่ปุ่นยอมรับ ได้แก่ ระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แคนาดา (เฉพาะที่ผลิตในแคนาดา) เริ่ม 1 มกราคม พ.ศ. 2558 โดยการแสดงตรามาตรฐานฯ ที่ยอมรับต้องแสดงคู่กับตรามาตรฐานฯ ของญี่ปุ่นเสมอ

ภาพผนวกที่ 1 ตรามาตรฐานสินค้าอินทรีย์ของประเทศผู้นำเข้าสินค้าอินทรีย์รายใหญ่

ที่มา : <https://www.rakbankerd.com/agriculture/hilight-view.php?id=142&s=tblheight>

สืบค้นเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2565

ตรามาตรฐานสินค้าอินทรีย์ของหน่วยงานตรวจรับรองเอกชนต่างประเทศที่ได้รับความนิยมและดำเนินการตรวจรับรองอยู่ในประเทศไทย

1. ตรามาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์ไบโออะกิเสิร์ต (Bioagricert)

บริษัท ไบโออะกิเสิร์ต (ไทยแลนด์) จำกัด เป็นสาขาย่อยของ Bioagricert S.r.l. จากประเทศอิตาลี ผู้ประกอบการต้องได้รับการตรวจรับรองจากบริษัทนี้เท่านั้นจึงจะใช้ตรารับรองนี้ได้

2. ตรามาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์บีเอสซี (BSC KO-GARANTIE GMBH - BSC)

บีเอสซี เป็นบริษัทตรวจรับรองสินค้าอินทรีย์จากประเทศเยอรมันนี มีตัวแทนในประเทศไทยอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ประกอบการต้องได้รับการตรวจรับรองจากบริษัทนี้เท่านั้นจึงจะใช้ตรารับรองนี้ได้

3. ตรามาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์อีโคเสิร์ต (Ecocert)

อีโคเสิร์ต เป็นบริษัทตรวจรับรองสินค้าอินทรีย์จากประเทศฝรั่งเศส ผู้ประกอบการต้องได้รับการตรวจรับรองจากบริษัทนี้เท่านั้นจึงจะใช้ตรารับรองนี้ได้

4. ตรามาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์ ไอเอ็มโอ-คอนโทรล (IMO-Control)

บริษัทไอเอ็มโอ-คอนโทรล เป็นบริษัทตรวจรับรองสินค้าอินทรีย์จากประเทศสวีเดนแลนด์ มีตัวแทนอยู่ในประเทศไทย ผู้ประกอบการต้องได้รับการตรวจรับรองจากบริษัทนี้เท่านั้นจึงจะใช้ตรารับรองนี้ได้

ภาพผนวกที่ 2 ตรามาตรฐานสินค้าอินทรีย์ของหน่วยงานตรวจรับรองเอกชนต่างประเทศที่ได้รับความนิยมและดำเนินการตรวจรับรองอยู่ในประเทศไทย

ที่มา : <https://www.rakbankerd.com/agriculture/hilight-view.php?id=142&s=tblheight>

สืบค้นเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2565

ตรามาตรฐานสินค้าอินทรีย์ของหน่วยงานไทย

1. ตรามาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์ มกท. (Organic Agriculture Certification Thailand – ACT)

นอกจากสัญลักษณ์ ACT-IFOAM Accredited แล้ว มกท. ยังมีระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เฉพาะที่จัดทำขึ้นสำหรับตรวจรับรองการผลิตเกษตรอินทรีย์บางประเภทที่เพิ่งเริ่มพัฒนาขึ้นในประเทศและในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อให้เหมาะกับผู้ประกอบการในระยะเริ่มต้น ซึ่งรวมถึง การเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงผึ้ง และการประกอบอาหารสำหรับร้านอาหาร ผู้ประกอบการที่ได้รับการรับรองตามระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มกท. จะใช้ตราสัญลักษณ์ของ มกท. เป็นตรารับรองมาตรฐาน

2. ตรามาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์ สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ - มกอช. (National Bureau of Agricultural Commodity and Food Standards - ACFS)

มกอช. ได้ประกาศใช้ตรามาตรฐาน Organic Thailand เมื่อปี พ.ศ. 2555 และถือเป็นตรามาตรฐานของประเทศไทย แต่ไม่ได้บังคับว่าการนำเข้าสินค้าเกษตรอินทรีย์หรือสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ผลิตในประเทศไทยจะต้องได้รับมาตรฐาน Organic Thailand นี้

3. ตรามาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์ องค์การมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ หรือ มอน. (The Northern Organic Standard Organization)

องค์การมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ จัดตั้งขึ้นโดยความร่วมมือของเกษตรกร ผู้บริโภค นักวิชาการจากองค์กรของรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน และผู้สนใจทั่วไป โดยมีหวังจะเป็นองค์กรที่ทำการรับรองผลิตผลของ เกษตรกรที่ทำการเกษตรแบบเกษตรอินทรีย์ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่เกษตรกรและผู้บริโภคว่าผลิตผลที่ได้รับการรับรองจากองค์การมาตรฐานเกษตรอินทรีย์นั้น เป็นผลิตผลที่ปลอดจากสารพิษสารเคมีสังเคราะห์ และยังเอื้อต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริงด้วย

4. ตรามาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์ สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ (มก.สร.)

มาตรฐานเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ (มก.สร.) พัฒนาขึ้นโดยคณะกรรมการมาตรฐานเกษตรอินทรีย์จังหวัดสุรินทร์ ตามแนวทางการพัฒนางานเกษตรอินทรีย์ของจังหวัดสุรินทร์ และได้รับอนุมัติจากที่ประชุมคณะกรรมการโครงการเกษตรอินทรีย์จังหวัดสุรินทร์ในปี พ.ศ. 2547 โดยมีมาตรฐานครอบคลุมเฉพาะในเรื่องการผลิตพืช สัตว์อินทรีย์ สัตว์น้ำอินทรีย์ การจัดการเก็บเกี่ยว การแปรรูปผลิตภัณฑ์อินทรีย์ และปัจจัยการผลิต ทั้งนี้ มก.สร. จะทำการตรวจสอบและรับรองผลิตภัณฑ์อินทรีย์ไว้ในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การผลิตในระดับแปลง การนำผลผลิตมาแปรรูป แลจำหน่ายผลิตภัณฑ์

5. ตรามาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์ สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เพชรบูรณ์ (มก.พช.)

มาตรฐานเกษตรอินทรีย์เพชรบูรณ์ พัฒนาขึ้นจากงานวิจัยของนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ร่วมกับชุมชน เกษตรกร ในปี พ.ศ. 2553-2554 เป็นมาตรฐานเฉพาะกลุ่มที่ใช้ตรวจรับรองผู้สมัครเป็นสมาชิกเครือข่ายเกษตรอินทรีย์เพชรบูรณ์ ในสังกัดสถาบันเศรษฐกิจพอเพียงเครือข่ายเกษตรอินทรีย์เพชรบูรณ์เท่านั้น โดยทางกลุ่มได้ใช้มาตรฐานนี้เป็นมาตรการพัฒนาเครือข่ายเกษตรอินทรีย์เพื่อความพอเพียง

มั่งคั่ง ยั่งยืน และสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกร จนเกิดการรวมตัวพัฒนาเป็นเครือข่ายอย่างยั่งยืนเป็นรูปธรรมมาถึงปัจจุบัน

6. มาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์ ชมรมเกษตรอินทรีย์เกาะพะงัน

เป็นระบบการตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบชุมชนรับรอง (Participatory Guarantee System - PGS) ที่พัฒนาขึ้นโดยมูลนิธิสายใยแผ่นดินร่วมกับกลุ่มเกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบนเกาะพะงัน เมื่อปี พ.ศ. 2554 ภายใต้โครงการ "เกาะพะงัน เกษตรอินทรีย์" ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงพาณิชย์

ภาพผนวกที่ 3 ตรามาตรฐานสินค้าอินทรีย์ของหน่วยงานไทย

ที่มา : <https://www.rakbankerd.com/agriculture/hilight-view.php?id=142&s=tblheight>

สืบค้นเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2565

ภาคผนวกที่ 2

สาระสำคัญของแผนปฏิบัติการด้านเกษตรอินทรีย์

พ.ศ. 2566-2570

สาระสำคัญของแผนปฏิบัติการด้านเกษตรอินทรีย์ พ.ศ. 2566-2570		แผนภาพความเชื่อมโยงยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท และแผนปฏิบัติการด้านเกษตรอินทรีย์ พ.ศ. 2566-2570	
ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี	ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน	ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการสร้างสังคมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	
เป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ	ประเทศไทยเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน	ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงที่สุดในอาเซียน	อนุรักษ์และรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อลดผลกระทบต่อสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความสามารถของระบบนิเวศ
ประเด็นที่เกี่ยวข้องยุทธศาสตร์ชาติ	การเกษตรสร้างมูลค่า	สร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยว	ใช้ประโยชน์และสร้างกรมกับต้นแบบหรือกิจกรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อลดผลกระทบต่อสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตของระบบนิเวศ
แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ	ประเด็น (03) การเกษตร	ประเด็น (05) การท่องเที่ยว	ประเด็น (23) การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม
เป้าหมายระดับประเด็นการพัฒนา	1. มีผลิตภัณฑ์การเกษตรในห่วงโซ่มูลค่าสูง 2. มีภาพการผลิตของภาคเกษตรที่เพิ่มขึ้น	ผลิตภัณฑ์เกษตรไม่ใช่อุตสาหกรรมด้านการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น	บุคลากรทางวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเชื่อมโยงกันที่ความไม่แบ่งเขตท้องถิ่น
แผนแม่บทย่อย	เกษตรปลอดภัย	การท่องเที่ยว	การวิจัยและพัฒนาบริการด้านสิ่งแวดล้อม
เป้าหมายแผนแม่บทย่อย	1. สินค้าเกษตรปลอดภัย มีคุณภาพสูง 2. มีผลิตภัณฑ์เกษตรปลอดภัยเชื่อมโยงห่วงโซ่มูลค่าสูง 3. มีคุณภาพการผลิตของภาคเกษตรที่เพิ่มขึ้น	การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความงาม และแพทย์แผนไทยเพิ่มขึ้น	การวิจัยและพัฒนาบริการด้านสิ่งแวดล้อม
แผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ฉบับที่ 13	ยุทธศาสตร์ที่ 1 โยงเชิงประเทศฐานนวัตกรรมและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง (หลัก)	ยุทธศาสตร์ที่ 2 โยงเชิงอุตสาหกรรมของภาคท่องเที่ยว	มีความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
เป้าหมายและตัวชี้วัด	เป้าหมาย : มูลค่าเงินรายได้ของสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูงเพิ่มขึ้น ตัวชี้วัด : พลังงานชีวอินทรีย์ เพิ่มขึ้นเป็น 2.0 ล้านไร่ เมื่อสิ้นสุดแผน	เป้าหมาย : การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และการแพทย์แผนไทยเพิ่มขึ้น	ยุทธศาสตร์ที่ 10 โยงเชิงเศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ (รอง)
แผนระดับ 3	แผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564-2570	แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570)	แผนปฏิบัติการด้านการจัดการด้านอาหารของประเทศไทย ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2566-2570)

ภาพผนวกที่ 4 แผนภาพความเชื่อมโยงยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท และแผนปฏิบัติการด้านเกษตรอินทรีย์

พ.ศ.2566-2570

ที่มา : https://www.oae.go.th/assets/portals/1/ebook category/98_ActionPlanforOrganicAgriculture

2566-2570/

สืบค้นเมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2566

แผนปฏิบัติการด้านเกษตรอินทรีย์ พ.ศ. 2566-2570				
อัตราการขยายตัวของผู้ผลิตและผู้ประกอบการรับรองเฉลี่ยร้อยละ 5 ต่อปี				
แผนปฏิบัติการด้าน ครัวเรือนและสำปป้าหมาย ประเด็นการพัฒนา	1. พัฒนาศักยภาพการผลิต และการบริหารจัดการตลอดห่วงโซ่อุปทาน เกษตรอินทรีย์	2. ยกระดับมาตรฐานและระบบการตรวจสอบรับรองเกษตรอินทรีย์	3. พัฒนาการตลาดและสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์	4. ส่งเสริมการวิจัย พัฒนา เทคโนโลยี นวัตกรรม และฐานข้อมูลเกษตรอินทรีย์
	1) จำนวนเกษตรกรที่ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ไม่น้อยกว่า 250,000 ราย ในปี 2570 2) พื้นที่เกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้นเป็น 2.0 ล้านไร่ ในปี 2570	1) มาตรฐานและระบบการตรวจสอบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ต้องเข้มงวดเทียบเท่ากับมาตรฐานและระบบการตรวจสอบรับรองเกษตรอินทรีย์ของสหประชาชาติ 2) จำนวนหน่วยงานตรวจสอบรับรองเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานตามระบบสากลเพิ่มขึ้นอย่างน้อย 5 แห่ง ภายในปี 2570 3) จำนวนหน่วยงานตรวจสอบรับรองเกษตรอินทรีย์ที่ทยอยเปิดดำเนินการในราชอาณาจักรรวมแล้วไม่น้อยกว่า 2570 แห่ง ภายในปี 2570	1) มูลค่าฐานและระบบการตรวจสอบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ต้องเข้มงวดเทียบเท่ากับมาตรฐานและระบบการตรวจสอบรับรองเกษตรอินทรีย์ของสหประชาชาติ 2) จำนวนหน่วยงานตรวจสอบรับรองเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานตามระบบสากลเพิ่มขึ้นอย่างน้อย 5 แห่ง ภายในปี 2570	1) มูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ต่อปี 2) ตลาดเกษตรอินทรีย์ที่ได้มาตรฐานหรือมีเครื่องหมายการค้าเกษตรอินทรีย์อย่างน้อยจึงมีผล 1 แห่ง
ครัวเรือนและสำปป้าหมาย ประเด็นการพัฒนา	1. พัฒนาศักยภาพการผลิต และการบริหารจัดการตลอดห่วงโซ่อุปทาน เกษตรอินทรีย์	2. ยกระดับมาตรฐานและระบบการตรวจสอบรับรองเกษตรอินทรีย์	3. พัฒนาการตลาดและสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์	4. ส่งเสริมการวิจัย พัฒนา เทคโนโลยี นวัตกรรม และฐานข้อมูลเกษตรอินทรีย์
	1) ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจเกษตรกรอินทรีย์ตลอดห่วงโซ่อุปทานไม่ต่ำกว่ามาตรฐานสากลและไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 2) เสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพด้านเกษตรอินทรีย์ให้กับเกษตรกร ผู้ประกอบการในเขตเศรษฐกิจพิเศษและชายฝั่ง 3) ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้พลังงานทดแทน 4) พัฒนาระบบฐานข้อมูลเกษตรอินทรีย์ 5) สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนเกษตรอินทรีย์ 6) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการผลิตเกษตรอินทรีย์แบบครบวงจร 7) พัฒนาระบบตรวจสอบการผลิต การแปรรูป สินค้าเกษตรอินทรีย์ 8) สนับสนุนการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานโดยจัดตั้งศูนย์สินค้าเกษตรอินทรีย์และผลิตภัณฑ์	1) มาตรฐานและระบบการตรวจสอบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ต้องเข้มงวดเทียบเท่ากับมาตรฐานและระบบการตรวจสอบรับรองเกษตรอินทรีย์ของสหประชาชาติ 2) จำนวนหน่วยงานตรวจสอบรับรองเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานตามระบบสากลเพิ่มขึ้นอย่างน้อย 5 แห่ง ภายในปี 2570	1) มูลค่าฐานและระบบการตรวจสอบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ต้องเข้มงวดเทียบเท่ากับมาตรฐานและระบบการตรวจสอบรับรองเกษตรอินทรีย์ของสหประชาชาติ 2) จำนวนหน่วยงานตรวจสอบรับรองเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานตามระบบสากลเพิ่มขึ้นอย่างน้อย 5 แห่ง ภายในปี 2570	1) มูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ต่อปี 2) ตลาดเกษตรอินทรีย์ที่ได้มาตรฐานหรือมีเครื่องหมายการค้าเกษตรอินทรีย์อย่างน้อยจึงมีผล 1 แห่ง
แนวทางการพัฒนา	1) ส่งเสริมและเชื่อมโยงตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ 2) ส่งเสริมและสนับสนุนการส่งออกสินค้าเกษตรอินทรีย์และผลิตภัณฑ์ 3) ส่งเสริมและสนับสนุนการเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทาน 4) ส่งเสริมและสนับสนุนการเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทาน 5) ส่งเสริมและสนับสนุนการเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทาน 6) ส่งเสริมและสนับสนุนการเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทาน 7) ส่งเสริมและสนับสนุนการเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทาน 8) ส่งเสริมและสนับสนุนการเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทาน			

ภาพผนวกที่ 5 แผนปฏิบัติการด้านเกษตรอินทรีย์ พ.ศ. 2566-2570

ที่มา : [https://www.oae.go.th/assets/portals/1/ebook category/98_ActionPlanforOrganicAgriculture](https://www.oae.go.th/assets/portals/1/ebook%20category/98_ActionPlanforOrganicAgriculture)

2566-2570/

สืบค้นเมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2566

ภาคผนวกที่ 3
แบบสัมภาษณ์เกษตรกร

แบบสัมภาษณ์เกษตรกร

เรื่อง แนวทางการเพิ่มมูลค่าเกษตรอินทรีย์จากการถอดบทเรียน
กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหน่อไม้ฝรั่งปลอดภัยบ้านปลวกสูง

ชื่อผู้ให้ข้อมูล(นาย/นาง/น.ส.).....นามสกุล.....โทรศัพท์.....

บ้านเลขที่ หมู่ที่ ชื่อบ้านตำบลอำเภอ.....จังหวัด.....

คำชี้แจง โปรดกรอรายละเอียดหรือทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

1.1 เพศ

1. ชาย 2. หญิง

1.2 อายุ ปี

1.3 ระดับการศึกษา

1. ไม่ได้เรียนหนังสือ 2. ประถมศึกษา 3. มัธยมศึกษาตอนต้น 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย
 5. ปวส./อนุปริญญา 6.ปริญญาตรี 7. สูงกว่าปริญญาตรี

1.4 ประสบการณ์ในการทำการเกษตร ปี

ประสบการณ์ในการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ ปี

1.5 พื้นที่เพาะปลูกสินค้าเกษตรอินทรีย์.....ไร่

ลักษณะการถือครอง	จำนวนพื้นที่
☐ 1. ของตนเองไร่.....งาน.....ตรว.
☐ 2. เช่าไร่.....งาน.....ตรว.
☐ 3. ทำฟรีไร่.....งาน.....ตรว.
☐ 4. อื่น ๆ ระบุ.....ไร่.....งาน.....ตรว.

1.6 ลักษณะการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ของท่าน 1. ทำเดี่ยว 2. รวมกลุ่มผลิต

1.7 ลักษณะการขอมาตรฐานรับรองสินค้าเกษตรอินทรีย์ 1. ขอแบบรายเดี่ยว 2. ขอแบบกลุ่ม

1.7.1 มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่ท่านได้รับ 1. Organic Thailand 2. PGS

3. IFOAM 4. JAS

5. อื่นๆ ระบุ.....

- 1.8 ปริมาณผลผลิตเฉลี่ย.....กิโลกรัม/ไร่
- 1.9 ราคาที่ขายได้.....บาท/กิโลกรัม
- 1.10 รายได้ของเกษตรกร.....บาท/ปี
- 1.11 รายได้สุทธิของเกษตรกร.....บาท/ปี
- 1.12 รายได้ของกลุ่มเกษตรกร.....บาท/ปี
- 1.13 รายได้สุทธิของกลุ่มเกษตรกร.....บาท/ปี
- 1.14 พื้นที่ 1. ในเขตชลประทาน 2. นอกเขตชลประทาน
- 1.15 แหล่งน้ำที่ใช้ในการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ (เรียงลำดับจากมาก ไป น้อย)
-1. น้ำฝน
-2. แหล่งน้ำตามธรรมชาติ (เช่น ห้วย หนอง คลอง บึง แม่น้ำ)
-3. บ่อน้ำ
-4. น้ำจากชลประทาน
-5. อื่นๆ ระบุ.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมในห่วงโซ่คุณค่า

- กิจกรรมหลัก

1. โลจิสติกส์ขาเข้า (Inbound Logistic)

1.1 เมล็ดพันธุ์/กล้าพันธุ์

- 1) แหล่งที่มาของเมล็ดพันธุ์
1. เก็บพันธุ์เอง เนื่องจาก.....
2. ซื้อจากแหล่งจำหน่าย จากแหล่ง.....
- 2) ปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่ใช้.....กิโลกรัม/ไร่
- 3) ราคาเมล็ดพันธุ์.....บาท/กิโลกรัม
- 4) การขนส่งเมล็ดพันธุ์
1. ขนส่งด้วยตนเอง 2. จ้างขนส่ง 3. ผู้ขายรับภาระขนส่งเอง
- 5) ค่าใช้จ่ายในการขนส่งเมล็ดพันธุ์.....บาท/..... (ค่าน้ำมัน/ค่าจ้าง/ค่าซ่อมบำรุง)
- 6) ประเภทรถ.....
- 7) การจัดเก็บเมล็ดพันธุ์
1. มีสถานที่จัดเก็บ (โรงเรือน คลังสินค้า)
2. ไม่มีสถานที่จัดเก็บแต่เก็บไว้บริเวณบ้าน (เช่น เก็บไว้ข้างบ้าน/ใต้ถุนบ้าน)
3. อื่น ๆ ระบุ.....

1.2 ปุ๋ยคอก/ปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยอินทรีย์ ชนิด.....

1) แหล่งที่มาของปุ๋ยคอก/ปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยอินทรีย์

1. ทำใช้เอง เนื่องจาก.....
2. ซื้อจากแหล่งจำหน่าย จากแหล่ง.....
3. อื่น ๆ ระบุ.....

2) ปริมาณปุ๋ยคอก/ปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยอินทรีย์ ใช้.....กิโลกรัม/ไร่

3) ราคาปุ๋ยอินทรีย์.....บาท/กิโลกรัม

4) การขนส่งปุ๋ยคอก/ปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยอินทรีย์

1. ขนส่งด้วยตนเอง 2. จ้างขนส่ง 3. ผู้ขายรับภาระขนส่งเอง

5) ค่าใช้จ่ายในการขนส่งปุ๋ยคอก/ปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยอินทรีย์.....บาท/..... (ค่าน้ำมัน/ค่าจ้าง/ค่าซ่อมบำรุง)

6) ประเภท.....

7) การจัดเก็บปุ๋ยคอก/ปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยอินทรีย์

1. มีสถานที่จัดเก็บ (โรงเรือน คลังสินค้า)
2. ไม่มีสถานที่จัดเก็บแต่เก็บไว้บริเวณบ้าน (เช่น เก็บไว้ข้างบ้าน/ใต้ถุนบ้าน)
3. อื่น ๆ ระบุ.....

1.3 สารชีวภาพ ชนิด.....

1) แหล่งที่มาของสารชีวภาพ

1. ทำใช้เอง เนื่องจาก.....
2. ซื้อจากแหล่งจำหน่าย จากแหล่ง.....
3. อื่น ๆ ระบุ.....

2) ปริมาณสารชีวภาพที่ใช้.....กิโลกรัม/ไร่

3) ราคาสารชีวภาพ.....บาท/กิโลกรัม

4) การขนส่งสารชีวภาพ 1.ขนส่งด้วยตนเอง 2.จ้างขนส่ง 3. ผู้ขายรับภาระขนส่งเอง

5) ค่าใช้จ่ายในการขนส่งสารชีวภาพ.....บาท/..... (ค่าน้ำมัน/ค่าจ้าง/ค่าซ่อมบำรุง)

6) ประเภท.....

7) การจัดเก็บสารชีวภาพ

1. มีสถานที่จัดเก็บ (โรงเรือน คลังสินค้า)
2. ไม่มีสถานที่จัดเก็บแต่เก็บไว้บริเวณบ้าน (เช่น เก็บไว้ข้างบ้าน/ใต้ถุนบ้าน)
3. อื่น ๆ ระบุ.....

2. การปฏิบัติการ (Operation)

2.1 การเตรียมดิน

- การตรวจวิเคราะห์ดิน 1. ตรวจ 2. ไม่ตรวจ

รายละเอียด

.....

.....

- ไถ จำนวน.....ครั้ง 1. ด้วยตนเอง
 2. จ้าง ค่าจ้าง.....บาท/ไร่

รายละเอียด (ไถอะไรบ้าง ประเภทไถ ใช้เวลาเท่าไร แรงงานเท่าไร)

.....

.....

.....

2.2 การปลูก

1. ด้วยตนเอง แรงงานคน 2. จ้างแรงงานคน ค่าจ้าง.....บาท/ไร่
3. ด้วยตนเอง เครื่องจักร 4. จ้างเครื่องจักร ค่าจ้าง.....บาท/ไร่

รายละเอียด (การเตรียมต้นกล้า/เมล็ดก่อนปลูก วิธีการปลูก ใช้เวลาเท่าไร แรงงานกี่คน เครื่องจักรอะไร)

.....

.....

.....

2.3 การดูแลรักษา

- ใส่ปุ๋ย จำนวน.....ครั้ง 1. ด้วยตนเอง
 2. จ้าง ค่าจ้าง.....บาท/ไร่

รายละเอียด (ใส่ปุ๋ยชนิดใด วิธีการใส่ ใช้เวลาเท่าไร แรงงานกี่คน เครื่องจักรอะไร)

.....

.....

.....

- สารชีวภาพ (บำรุงระหว่างปลูก) จำนวน.....ครั้ง 1. ด้วยตนเอง
 2. จ้าง ค่าจ้าง.....บาท/ไร่

รายละเอียด (ใส่สารชนิดใด วิธีการใส่ ใช้เวลาเท่าไร แรงงานกี่คน เครื่องจักรอะไร ใส่เพื่ออะไร)

.....

.....

.....

- สารชีวภาพ (กำจัดวัชพืช ศัตรูพืช) จำนวน.....ครั้ง 1. ด้วยตนเอง
 2. จ้างค่าจ้าง.....บาท/ไร่

รายละเอียด (ใส่สารชนิดใด วิธีการใส่ ใช้เวลาเท่าไร แรงงานกี่คน เครื่องจักรอะไร ใส่เพื่ออะไร)

.....

.....

.....

2.4 แหล่งน้ำ/การให้น้ำ

- แหล่งน้ำของตนเอง 1. มี
 2. ไม่มี
- การให้น้ำ จำนวน.....ครั้ง 1. ด้วยตนเอง โดย.....
 2. จ้าง โดย.....ค่าจ้าง.....บาท/ไร่
 คำน้ำมัน.....บาท/ไร่

รายละเอียด (ใช้เครื่องสูบน้ำชนิดใด ระยะเวลาสูบน้ำ จ้างเฝ้าเครื่องหรือเช่าเครื่องสูบ)

.....

.....

.....

3. โลจิสติกส์ขาออก (Outbound Logistic)

3.1 การเก็บเกี่ยว

1. ด้วยตนเอง แรงงานคน 2. จ้างแรงงานคน ค่าจ้าง.....บาท/ไร่
 3. ด้วยตนเอง เครื่องจักร 4. จ้างเครื่องจักร ค่าจ้าง.....บาท/ไร่

รายละเอียด (วิธีการเก็บ ใช้เวลาเท่าไร แรงงานกี่คน เครื่องจักรอะไร)

.....

.....

.....

3.2 สถานที่จัดเก็บผลผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์

1. มีสถานที่จัดเก็บ (โรงเรือน คลังสินค้า)
 2. ไม่มีสถานที่จัดเก็บแต่เก็บไว้บริเวณบ้าน (เช่น เก็บไว้ข้างบ้าน/ใต้ถุนบ้าน)
 3. ไม่มีสถานที่จัดเก็บ ขนไปขายเลย
 4. อื่น ๆ ระบุ.....

3.3 การขนส่งผลผลิต

1. ขนส่งด้วยตนเอง 2. จ้างขนส่ง 3. ลูกค้ำรับภาระขนส่งเอง

ประเภทรถ.....

ขนาดบรรทุก.....ตัน/เที่ยว

ค่าใช้จ่ายในการขนส่ง.....บาท/..... (ค่าน้ำมัน/ค่าจ้าง/ค่าซ่อมบำรุง)

ระยะทางจากแปลงถึงสถานที่จำหน่าย.....กิโลเมตร

3.4 การแปรรูปสินค้า

1. มีการแปรรูป ระบุรายละเอียด.....

2. ไม่มีการแปรรูป ข้ามไปตอบข้อ 4

1) สถานที่แปรรูป

1. ของตนเอง 2. ของกลุ่ม 3. จ้างแปรรูป ระบุ.....

2) กำลังการผลิต.....ตัน/วัน

3) ค่าใช้จ่ายในการแปรรูป.....บาท/.....

4) ราคาจำหน่ายผลผลิตที่แปรรูปแล้ว.....บาท/กิโลกรัม

5) สถานที่จัดเก็บผลผลิต

1. มีสถานที่จัดเก็บ (โรงเรือน คลังสินค้า) ค่าใช้จ่ายคลังสินค้า.....บาท/เดือน

2. ไม่มีสถานที่จัดเก็บ แปรรูปเสร็จส่งเลย

3. อื่น ๆ ระบุ.....

6) บรรจุภัณฑ์ ขนาดใดบ้าง ระบุ.....

7) ลักษณะบรรจุภัณฑ์ใส่ผลผลิตส่งมอบลูกค้า (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. ไม่มีบรรจุภัณฑ์ 2. กล่องไม้ / ลังไม้ 3. กล่องกระดาษ / ลังกระดาษ 4. ถุงพลาสติก

5. กระสอบ 6. ถุงสุญญากาศ 7. อื่นๆ ระบุ.....

8) ต้นทุนในการทำบรรจุภัณฑ์ 1. มี ระบุ.....บาท/ปี 2. ไม่มี

9) มีตรา แบรนด์ สินค้าหรือไม่ 1. มี 2. ไม่มี

10) ต้นทุนในการทำตรา แบรนด์ สินค้าหรือไม่ 1. มี ระบุ.....บาท/ปี 2. ไม่มี

4. การตลาดและการขาย (Marketing and Sales)

4.1 แหล่งจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. ผู้บริโภคโดยตรง.....%

2. สหกรณ์การเกษตร.....%

3. พ่อค้ารวบรวมท้องที่/ท้องถิ่น.....%

4. ตลาดต่างจังหวัด.....%

5. ตลาดในจังหวัด.....%

6. สถาบันเกษตร.....%

- 7. ตัวแทนผู้ส่งออก.....%
- 8. ห้างค้าปลีก/ค้าส่งสมัยใหม่ (เช่น แมคโคร/บิ๊กซี/ เทสโก้โลตัส)%
- 9. ห้างสรรพสินค้า (เช่น เดอะมอลล์/เซ็นทรัล)%
- 10. อื่น ๆ%

4.2 ผลผลิตเพียงพอกับความต้องการของลูกค้า

- 1. เพียงพอ
- 2. ไม่เพียงพอ เนื่องจาก.....

4.3 การประชาสัมพันธ์ (โฆษณา ออกบ้าน ออนไลน์) ส่งเสริมการขาย (ลด แลก แจก แถม)

.....

.....

.....

4.4 การรับประกันคุณภาพสินค้า

.....

.....

.....

5. การบริการ (Services)

5.1 การบริการเกี่ยวกับการจัดส่งสินค้า

.....

.....

.....

5.2 การบริการรับคืนสินค้า

.....

.....

.....

5.3 การบริการตามคำสั่งซื้อ เช่น รับผิดชอบนำเข้า จัดทำของชำร่วย

.....

.....

.....

5.4 การบริการหลังการขาย เช่น ของสมนาคุณ

.....

.....

.....

- กิจกรรมสนับสนุน

1. การจัดหา/จัดซื้อ (Procurement)

1.1 หลักเกณฑ์ในการจัดหา จัดซื้อเมล็ดพันธุ์/กล้าพันธุ์

.....
.....
.....

1.2 หลักเกณฑ์ในการจัดหา จัดซื้อปุ๋ยคอก/ปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยอินทรีย์

.....
.....
.....

1.3 หลักเกณฑ์ในการจัดหา จัดซื้อสารชีวภาพบำรุงระหว่างปลูก

.....
.....
.....

1.4 หลักเกณฑ์ในการจัดหา จัดซื้อสารชีวภาพกำจัดวัชพืช ศัตรูพืช

.....
.....
.....

1.5 หลักเกณฑ์ในการจัดหา จัดซื้อเครื่องจักร และอุปกรณ์ต่าง ๆ

.....
.....
.....

2. การพัฒนาเทคโนโลยี (Technology Development)

2.1 การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปลูก ดูแล เก็บเกี่ยว

.....
.....
.....

2.2 การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการแปรรูป บรรจุภัณฑ์

.....
.....
.....

2.3 การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการขนส่งสินค้า

.....

.....

.....

2.4 การอบรมความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี

.....

.....

.....

2.5 การจัดการผลผลิตที่ไม่ได้มาตรฐาน/ผลผลิตเหลือใช้/zero waste

.....

.....

.....

3. การบริหารทรัพยากรบุคคล (Human Resource Management)

3.1 แรงงานที่ใช้ในการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์

1) แรงงานในครัวเรือน จำนวน.....คน

2) แรงงานจ้าง จำนวน.....คน

3.2 แหล่งที่มาของแรงงาน 1.คนในหมู่บ้าน 2.คนนอกหมู่บ้าน 3.จากต่างจังหวัด

4.จ้างต่างด้าว 5.อื่น ๆ ระบุ

3.3 แรงงานหายากหรือไม่ 1.หายาก 2.หาง่าย

3.4 ลักษณะการจ้าง

1) จ้างรายวัน กิจกรรม..... จำนวน.....คน ค่าจ้าง.....บาท/วัน

กิจกรรม..... จำนวน.....คน ค่าจ้าง.....บาท/วัน

กิจกรรม..... จำนวน.....คน ค่าจ้าง.....บาท/วัน

1) จ้างรายเดือน กิจกรรม..... จำนวน.....คน ค่าจ้าง.....บาท/เดือน

กิจกรรม..... จำนวน.....คน ค่าจ้าง.....บาท/เดือน

กิจกรรม..... จำนวน.....คน ค่าจ้าง.....บาท/เดือน

3.5 การอบรม พัฒนาความรู้

.....

.....

.....

4. โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure)

4.1 การบริหารจัดการของกลุ่ม

.....

.....

.....

4.2 ระบบบริหารจัดการน้ำ (การจัดการน้ำในหน้าแล้ง/หน้าฝน ให้น้ำเพียงพอตลอดการเพาะปลูก)

.....

.....

.....

4.3 แหล่งที่มาของเงินทุน

1. ทุนตนเอง

2. กู้เงินลงทุน จาก.....

ระยะเวลาในการกู้.....

วิธีการชำระเงินกู้.....

4.4 การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย

1. ทำ

2. ไม่ทำ เนื่องจาก.....

ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน และข้อเสนอแนะ

กิจกรรม	ปัญหาและอุปสรรค	แนวทางแก้ไข
โลจิสติกส์ขาเข้า - การจัดหาปัจจัยการผลิต - การขนส่งปัจจัยการผลิต - การจัดเก็บปัจจัยการผลิต - -		
การปฏิบัติการ - การเตรียมดิน - การปลูก - การดูแลรักษา - การบริหารจัดการน้ำ - -		
โลจิสติกส์ขาออก - การเก็บเกี่ยว - สถานที่จัดเก็บผลผลิต - การขนส่งผลผลิต - การแปรรูป - -		
การตลาดและการขาย - - - -		

กิจกรรม	ปัญหาและอุปสรรค	แนวทางแก้ไข
การบริการ - - - -		
การจัดการ/จัดซื้อ - ปัจจัยการผลิต - เครื่องมือ เครื่องจักร - -		
การพัฒนาเทคโนโลยี - - - -		
การบริหารทรัพยากรบุคคล - - - -		
โครงสร้างพื้นฐาน - - - -		

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 7
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
238 ม.4 ต.บางหลวง อ.สรรพยา จ.ชัยนาท 17150
โทรศัพท์ – โทรสาร 056-405-006-8
<http://zone7.oae.go.th>